Diplomová práce

VÝVOJ FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Historie, instituce a osobnosti

Petr Maurenc

Institut tvůrčí fotografie / Slezská univerzita v Opavě / 2026

SLEZSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ

Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

VÝVOJ FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Historie, instituce a osobnosti

PETR MAURENC

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE · OPAVA 2026

VÝVOJ FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Historie, instituce a osobnosti

TEORETICKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Anglický název práce: The Development of Photographic Education in South Bohemia

Studijní program: Tvůrčí fotografie

PETR MAURENC

Vedoucí práce: prof. Mgr. Václav Podestát

Oponent práce: MgA. Roman Vondrouš, Ph.D.

OPAVA 2026

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Akademický rok: 2026/2027

Zadávající ústav: Institut tvůrčí fotografie

Student: BcA. Petr Maurenc

UČO: 57592

Program: Tvůrčí fotografie

Téma práce: Vývoj fotografického vzdělávání v jižních Čechách

Téma práce anglicky: The Development of Photographic Education in South Bohemia

Zadání: Práce se bude zabývat vývojem fotografického vzdělávání v jižních Čechách od neformálních a spolkových forem fotografické činnosti přes profesní a učňovské vzdělávání až po současné středoškolské obory fotografie v Českém Krumlově a Českých Budějovicích. Zaměřím se na vztah mezi školním vzděláváním, fotokluby, výstavní činností, osobnostmi a institucemi, které v regionu fotografické vzdělávání formovaly.
Cílem práce je zmapovat a kriticky vyhodnotit vývoj fotografického vzdělávání v jižních Čechách, určit hlavní instituce, osobnosti a pedagogické přístupy a ukázat kontinuitu mezi neformálním fotografickým prostředím a současnými školními obory.

Literatura: Archivní a školní prameny k vývoji oboru Fotograf v Českých Budějovicích a Fotografie a užitá média na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově – školní dokumenty, výroční zprávy, almanachy, dostupné dokumenty.
Rozhovory a svědectví pamětníků, pedagogů a absolventů – zejména osobní výpovědi vztahující se k vývoji fotografického vzdělávání v Českých Budějovicích a Českém Krumlově.
STOLBENKO, Zdeněk. Od Linie po Fotos: 30.–60. léta v českobudějovické fotografii. Teoretická diplomová práce. Praha: FAMU, Katedra fotografie, 1998.
NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2010.
HUŠTÁK, Daniel. Učňovské středisko družstva Fotografia Praha od roku 1969 do současnosti. Teoretická diplomová práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2019.
Dobové a současné mediální zdroje – články, rozhlasové a internetové materiály vztahující se k vzdělávání, fotografické scéně, výstavám, soutěžím a osobnostem v jižních Čechách.

Vedoucí práce: prof. Mgr. Václav Podestát

Datum zadání práce: 27. 5. 2026

Souhlasím se zadáním (podpis, datum):

.....
prof. PhDr. Vladimír Birgus
vedoucí ústavu

ABSTRAKT

Tato diplomová práce sleduje vývoj fotografického vzdělávání v jižních Čechách od počátků fotografie po současnost. Neomezuje se pouze na školy. Do výkladu zahrnuje ateliérové a učňovské učení, živnostenské prostředí, družstvo Fotografia, fotokluby, výstavní kulturu a současné středoškolské obory.

Současné těžiště tvoří obor Fotograf v Českých Budějovicích a obor Užitá fotografie a média na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. České Budějovice zastupují prakticky a technicky orientovanou výuku, Český Krumlov autorské, výtvarné a užité pojetí fotografie. Text zároveň sleduje vliv Prahy, Brna, Čimelic a Opavy i osobnosti, které přenášely fotografickou zkušenost do regionu.

Předávání fotografické zkušenosti se v regionu udržovalo také mimo školu: v ateliérech, provozech, fotoklubech, galeriích, individuální pedagogické praxi a fotografické komunitě. Práce proto rozlišuje přímou institucionální návaznost od personálního přenosu zkušenosti a od funkční podobnosti jednotlivých forem vzdělávání.

KLÍČOVÁ SLOVA

fotografické vzdělávání; jižní Čechy; České Budějovice; Český Krumlov; fotografická pedagogika

ABSTRACT

This diploma thesis follows the development of photography education in South Bohemia from the beginnings of photography to the present. It does not focus only on schools. It also examines studio and apprenticeship training, trade structures, the Fotografia cooperative, photography clubs, exhibition culture and contemporary secondary-school programmes.

The current focus is the Photography programme in České Budějovice and the Applied Photography and Media programme at the Secondary School of Art and Design of St Agnes of Bohemia in Český Krumlov. České Budějovice represents a professional and technical model, while Český Krumlov stands for an authorial, artistic and applied approach. The thesis also considers Prague, Brno, Čimelice and Opava and the role of personalities who brought photographic experience back into the region.

Photographic knowledge was also transmitted outside schools: in studios, workplaces, photography clubs, galleries, individual teaching practice and the regional photographic community. The thesis therefore distinguishes direct institutional continuity from the personal transfer of experience and from functional similarities between different forms of education.

KEYWORDS

photography education; South Bohemia; České Budějovice; Český Krumlov; photography pedagogy

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem v ní uvedl všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že citace a odkazy na prameny jsou uvedeny v souladu s citačními pravidly a že části vycházející z osobního svědectví autora jsou v práci jako takové rozlišeny od archivně a bibliograficky doložených skutečností.

V Českých Budějovicích dne: .....

BcA. Petr Maurenc

SOUHLAS

Souhlasím se zveřejněním této teoretické diplomové práce v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového musea v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie FPF SU v Opavě.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucímu práce za odborné vedení a připomínky při zpracování tématu. Poděkování patří také pedagogům, fotografům, pamětníkům a institucím, které umožnily doplnit obraz fotografického vzdělávání v jižních Čechách o archivní, odborné i osobní svědectví. Zvláštní poděkování náleží těm, kteří se podíleli na uchování regionální fotografické paměti, ať už v podobě školních dokumentů, fotografických archivů, výstavních katalogů, fotoklubových materiálů nebo osobních vzpomínek.

OBSAH

STRUKTURA PRÁCE

0 ÚVOD....19
1 PRAMENY A ZPŮSOB PRÁCE....21
2 POČÁTKY FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH DO ROKU 1948....25
3 FOTOGRAFICKÁ PRAXE A UČŇOVSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ PO ROCE 1948....33
4 FOTOKLUBY, GALERIE A NEFORMÁLNÍ FOTOGRAFICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ....43
5 DALŠÍ CESTY K FOTOGRAFICKÉMU VZDĚLÁVÁNÍ....51
6 OBOR FOTOGRAF V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH....59
7 UŽITÁ FOTOGRAFIE A MÉDIA V ČESKÉM KRUMLOVĚ....71
8 OSOBNOSTI FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ....83
ZÁVĚR....95
9 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY....99
10 SEZNAM TABULEK A OBRAZOVÝCH PŘÍLOH....103
11 JMENNÝ REJSTŘÍK....109

ÚVOD

Fotografie byla v jižních Čechách od 19. století zároveň řemeslem, službou, amatérskou zálibou, uměleckou disciplínou, dokumentační praxí a později předmětem cíleného školního vzdělávání. Dějiny výuky proto nelze vyčíst jen z názvů školních oborů, podstatná část znalostí se předávala v ateliérech, rodinných dílnách, živnostech, družstvech, kulturních domech, fotoklubech, při výstavách, soutěžích a prostřednictvím osobností, které si zkušenost přinesly z Prahy, Brna, Opavy nebo jiných větších center.

Dějiny fotografického vzdělávání v jižních Čechách se nesoustřeďují do jedné školy ani do jedné přímé posloupnosti. V některých obdobích se fotografie učila řemeslně v provozu, jindy ve fotoklubech, soutěžích a výstavách. Až novější doba přinesla obory, které fotografii začlenily do školních programů. Hlavní pozornost této teoretické práce se soustřeďuje na České Budějovice a Český Krumlov: obor Fotograf na Střední škole obchodní v Českých Budějovicích a obor Užitá fotografie a média na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově.

Další místa regionu rozšiřují pohled na zkoumanou problematiku. Střední průmyslová škola filmová byla zřízena roku 1950, provizorně působila v Klánovicích a výuku v Čimelicích zahájila 15. února 1952. Čimelice proto představují historickou technicko-filmovou větev vzdělávání v práci s obrazem; hlavní část práce však zůstává v Českých Budějovicích a Českém Krumlově. Bechyně, Strakonice, Písek, Jindřichův Hradec, Tábor a pohraničí vstupují do výkladu tam, kde vedly starší nebo vedlejší cesty fotografického a obrazového vzdělávání.

Rozhodnutí pro volbu tématu je vedeno vlastní zkušeností. Autor práce prošel oběma současnými prostředími, která jsou pro práci důležitá: obnoveným oborem Fotograf v Českých Budějovicích a oborem Užitá fotografie a média na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. Tam, kde autor událost přímo zažil, je tato zkušenost používána jako zřetelně označený pramen orální historie; v ostatních případech slouží jako rámec pro vyhledávání a porovnávání školních dokumentů, výročních zpráv, archivních materiálů, odborných prací, dobového tisku, katalogů a svědectví dalších účastníků.

Hlavním cílem práce je rekonstruovat vývoj a mechanismy předávání fotografických znalostí v jižních Čechách od 19. století do současnosti a ukázat, jak se v regionu střídaly a překrývaly ateliérové, živnostenské, družstevní, klubové, výstavní a školní formy přípravy. Současným těžištěm je popis a typologické srovnání oboru Fotograf v Českých Budějovicích a oboru Užitá fotografie a média v Českém Krumlově. Nejde o obecné dějiny fotografie ani o úplný institucionální soupis všech škol a okresů, ale o ověřitelnou mapu hlavních vzdělávacích cest, jejich proměn a personálních vazeb.

Regionální význam tématu spočívá v tom, že fotografie v jižních Čechách plnila několik funkcí najednou: portrétní, dokumentační, turistickou, divadelní, průmyslovou, spolkovou i uměleckou. České Budějovice, Český Krumlov, Tábor, Písek, Jindřichův Hradec i pohraničí nebyly jen místy tvorby, ale také místy učení a předávání dovedností. Českobudějovické prostředí už bylo opakovaně zpracováno v odborných a kvalifikačních pracích od Linie přes FOTOS a FOTAM až po výstavní provoz po roce 1989. Tato práce na ně navazuje jinou otázkou: neptá se jen, kdo fotografoval a vystavoval, ale kde a jak se fotografii učilo.

Pojem fotografické vzdělávání je v práci použit v širším historickém smyslu. Vedle školních oborů zahrnuje také předávání dovedností v ateliérech, živnostech, družstevních provozech, fotoklubech, galeriích a osobních profesních vztazích. Přesné rozlišení formálního, neformálního a informálního vzdělávání podává následující metodická kapitola.

Časové vymezení práce začíná 19. stoletím, kdy se fotografie v českých zemích a v jižních Čechách rozšiřovala jako nová technická a řemeslná praxe. Práce tento úsek nesleduje jako úplné dějiny média od daguerrotypie, ale proto, že stálé ateliéry patří k prvním doložitelným prostředím soustavného profesního učení. Fotografický ateliér byl zároveň živností, pracovištěm, školou provozu a místem předávání řemeslných návyků.

Dalším výrazným obdobím je první československá republika a meziválečná spolková kultura. Zde se posiluje role fotografických klubů, časopisů, výstav, cechovních vazeb a uměleckých skupin. Po roce 1948 se proměňuje celá organizace fotografické profese: zaniká starší živnostenský model, posiluje družstevní a komunální provoz, a část odborné přípravy se přesouvá do podnikových a učňovských struktur. Období po roce 1989 přináší obnovení soukromého podnikání, proměnu fotografické technologie, digitalizaci a vznik či stabilizaci nových školních oborů.

Geograficky je práce vymezena prostorem dnešního Jihočeského kraje, přičemž zohledňuje starší správní, jazykové a kulturní souvislosti. Před rokem 1918 se region nacházel v jiném státním rámci a část jeho fotografické paměti je spojena s německojazyčným pohraničím. Proto jsou do výkladu zahrnuty také šumavské a pohraniční vrstvy, zejména tam, kde souvisejí s ateliérovou praxí, šířením fotografického řemesla nebo obrazovou dokumentací lokálního života.

Hlavní pozornost novodobé historie je zacílena na České Budějovice a Český Krumlov. Ostatní místa vstupují do výkladu tehdy, když objasňují starší vzdělávací formy, regionální síť nebo přenos zkušenosti mezi institucemi a osobnostmi. Pojem kontinuita přitom není používán jako automatické tvrzení o právním či institucionálním nástupnictví. Práce rozlišuje kontinuitu institucionální, personální a funkční; u každého případu se sleduje, kterou z těchto rovin lze skutečně doložit.

Hlavní současnou osu práce tvoří obor Fotograf na Střední škole obchodní v Českých Budějovicích a obor Užitá fotografie a média na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. První vychází z profesního rámce oboru Fotograf a silného odborného výcviku; druhý z uměleckoprůmyslové školy, ateliérové výuky a práce s autorským souborem.

Obě školy přitom spojují klasickou a digitální fotografii, technickou přípravu, veřejnou prezentaci a profesní praxi. Srovnání proto nesleduje pořadí kvality, ale rozdílné těžiště kurikula a organizace praktické výuky.

Struktura práce odpovídá tomuto cíli. Po metodickém vymezení následují historické formy předávání do roku 1948, proměna provozní a učňovské přípravy po roce 1948, neformální fotografická kultura a mimoregionální vzdělávací cesty. Dvě případové kapitoly poté analyzují současné obory v Českých Budějovicích a Českém Krumlově a závěrečná kapitola vysvětluje, jak jejich podobu utvářely konkrétní pedagogické osobnosti.

Výzkumné otázky jsou uspořádány do čtyř tematických bloků:

1. Historické formy předávání: Jaké formy fotografického vzdělávání existovaly v jižních Čechách od 19. století do současnosti a jakou roli při předávání řemesla sehrály ateliéry, rodinné dílny, cechovní a živnostenské prostředí?
2. Institucionální proměny po roce 1948: Jak se profesní příprava fotografů změnila se zánikem soukromých ateliérů a s nástupem družstevního, komunálního a učňovského provozu?
3. Neformální prostředí: Jakou vzdělávací funkci měly fotokluby, výstavy, soutěže, kulturní domy, galerie a neformální fotografická společenství?
4. Současné školy a osobnosti: Jak vznikly a jak fungují obory Fotograf v Českých Budějovicích a Užitá fotografie a média v Českém Krumlově, které osobnosti do nich přenášely zkušenost a v čem se oba modely liší a doplňují?

Tyto otázky vymezují práci vůči obecným dějinám fotografie i vůči prostému seznamu škol. V centru stojí mechanismy předávání fotografické zkušenosti: kdo ji předával, komu, jakými prostředky, v jakém prostředí a s jakým doložitelným výsledkem.

1

KAPITOLA 1

PRAMENY A ZPŮSOB PRÁCE

VÝZKUMNÝ RÁMEC · OVĚŘOVÁNÍ · AUTORSKÁ POZICE

Jak byly shromažďovány, tříděny a interpretovány historické i současné zdroje.

1. Prameny a způsob práce

Pramenná základna. Výzkum kombinuje primární archivní a školní dokumenty, dobové obrazové materiály, výroční zprávy, učební plány, školní vzdělávací programy, katalogy, regionální tisk, fotoklubové materiály, kvalifikační práce, institucionální weby a pamětnická svědectví. Pro současné školy mají nejvyšší váhu jejich úřední, kurikulární a interní dokumenty; pro starší období kroniky, archivní fondy, dobové tiskoviny a fyzické či obrazové doklady provozu. Webové zdroje byly použity především pro ověření současného stavu institucí a pro dohledání digitálně zpřístupněných výročních zpráv a archivovaných školních stránek.

Vymezení forem vzdělávání. Text rozlišuje formální vzdělávání ve školách, neformální vzdělávání ve fotoklubech, kurzech, soutěžích, galeriích a kulturních institucích a informální předávání dovedností v ateliérech, rodinných dílnách, družstevních provozech nebo mezi jednotlivými fotografy. Bez tohoto rozlišení by se dějiny fotografického vzdělávání zúžily na dějiny školních oborů a opominuly by prostředí, v nichž se řemeslné a autorské znalosti skutečně předávaly před vznikem současných škol.

Kritéria výběru osobností. Osobnost je do výkladu zařazena tehdy, jestliže lze doložit pravidelné pedagogické působení, vedení odborné praxe, organizaci vzdělávacího či výstavního prostředí, kurátorskou a metodickou práci nebo prokazatelný přenos zkušenosti mezi institucemi. Samotná přítomnost autora na regionální scéně není považována za vzdělávací působení. Text proto rozlišuje pedagoga, mistra odborné praxe, kurátora, organizátora, člena fotoklubu, hostující osobnost a autora, který působil především jako inspirační nebo komunitní vzor.

Obr. 1 — Ilustrovaná stránka ze školní kroniky s označením „3-UŠ České Budějovice, Suché Vrbné“. Zdroj: školní archiv Střední školy obchodní v Českých Budějovicích; fotodokumentace autora.

Pozice autora. Autor je absolventem obou současných prostředí sledovaných v práci a působí jako pedagog oboru Fotograf v Českých Budějovicích. Tato insiderovská zkušenost umožnila identifikovat dokumenty, osoby, pracoviště a události, které nejsou úplně zachyceny v oficiálních pramenech. U provozních a personálních dějin, jejichž písemná dokumentace chybí, je přímé svědectví autora používáno jako pramen orální historie. Je vždy zřetelně označeno a kde je to možné, porovnáváno s dalšími doklady; samotná absence písemného záznamu však není důvodem svědectví odmítnout.

Ověřování a váha pramenů. Hodnota zdroje se posuzuje podle jeho vztahu ke konkrétnímu tvrzení, doby vzniku a rozsahu informace. Dobový dokument má přednost u skutečnosti, kterou výslovně zaznamenává; pozdější výroční zpráva nebo webová stránka však nemůže zpětně určit počátek či konec pracoviště ani vyvrátit jeho souběh s jiným provozem. Při rozporu se proto hodnotí původ, časové vymezení a účel pramene. Text rozlišuje doložený fakt, přímé svědectví účastníka, silnou indicii a hypotézu pro další výzkum.

Kritéria vzdělávací funkce. Fotoklub, galerie, výstava nebo soutěž jsou v práci chápány jako vzdělávací prostředí pouze tehdy, pokud lze doložit alespoň některý z opakovaných mechanismů učení: pravidelné setkávání, vedení zkušenější osobností, rozbor a hodnocení snímků, práci se souborem, přednášky či kurzy, soutěžní konfrontaci, společnou instalaci, práci se začátečníky nebo doložený vliv na další studijní a profesní dráhu. Jednorázová výstava bez takového kontextu sama o sobě není důkazem vzdělávání.

Práce s pojmem kontinuity. Institucionální kontinuita znamená přímé organizační nebo právní nástupnictví; personální kontinuita označuje přenos zkušenosti prostřednictvím konkrétních pedagogů, absolventů a pracovníků; funkční kontinuita vyjadřuje podobnost vzdělávacího účelu, například důraz na techniku, zakázku, odbornou praxi nebo autorský soubor. Pokud prameny nedokládají přímé nástupnictví, práce používá pouze personální nebo funkční rovinu a výslovně je odlišuje od institucionální návaznosti.

Srovnávací postup. Současné obory jsou porovnávány podle typu školy a rámcového programu, podoby praktické výuky, odborného a výtvarného základu, práce s klasickou a digitální fotografií, veřejných výstupů a deklarovaného profilu absolventa. U českobudějovického oboru je pro školní rok 2025/2026 použita přechodná sestava učebních plánů: nová verze pro první ročník a dobíhající verze pro vyšší ročníky. U Českého Krumlova je analyzován veřejně zveřejněný předmětový přehled oboru a historický plán

z archivovaného webu. Porovnání je proto typologické, nikoli dokonale synchronní, a nevytváří pořadí kvality obou škol.
Praktický postup. Archivní dokumenty byly fotograficky dokumentovány, průběžně popsány podle instituce, přibližného data, typu dokumentu a vztahu k výzkumným otázkám. Údaje z kronik, školních webů a pamětnických svědectví byly porovnávány s výročními zprávami, kurikulárními dokumenty a odbornou literaturou. Učební plány byly převedeny do společných kategorií všeobecné, odborně-technické, výtvarné a praktické přípravy; tam, kde zveřejněný přehled neumožňoval bezpečný aritmetický součet nebo rozlišení disponibilních hodin, je použit pouze k typologickému popisu. Pamětnické a autorské informace byly zařazeny jen tehdy, když doplňují konkrétní provozní souvislost, a jsou odlišeny od archivně ověřeného faktu.

Meze výzkumu. Pramenná základna je nerovnoměrná. Část školních a družstevních dokumentů není veřejně dostupná, některé materiály zůstávají v soukromých archivech a řada informací existuje pouze v paměti účastníků. Názvy škol, oborů, zřizovatelů a pracovišť se v čase měnily a údaje o absolventech nejsou u všech období stejně ověřitelné. Výsledkem proto není definitivní institucionální dějepis všech škol a všech okresů, ale ověřitelná mapa hlavních vzdělávacích cest a mechanismů, které formovaly fotografickou praxi v jižních Čechách.

2

KAPITOLA 2

POČÁTKY FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH DO ROKU 1948

ATELIÉR · ŽIVNOST · RODINA · SPOLKY

Od osobního předávání řemesla k organizovanějším formám fotografického vzdělávání.

2. Počátky fotografického vzdělávání v jižních Čechách do roku 1948

Nejstarší fotografické vzdělávání v jižních Čechách nemělo podobu samostatných školních oborů. Dovednosti se předávaly zejména v ateliérech a rodinných dílnách, později v živnostenském rámci a ve spolkovém či uměleckém prostředí.

2.1 UČENÍ V ATELIÉRU, ŽIVNOSTI A RODINĚ

Základním prostředím odborného učení byl fotografický ateliér: současně pracoviště, zakázková dílna, technologická laboratoř a prostor, v němž se pomocník učil pozorováním, opakováním úkonů a postupným přebíráním odpovědnosti.

V ateliéru se práce osvojovala opakováním, pozorováním a postupným převzetím odpovědnosti. Zde se formovala profesní kontinuita: vedle samostatných fotografů zde působili pomocníci, retušéři, laboranti, příbuzní a pozdější podnikatelé. Po roce 1948 se přerušení soukromého ateliérového provozu stalo jedním z hlavních zlomů celého tématu.

Pro České Budějovice je za nejstaršího doloženého fotografa považován Jan Gustav Richter (před 1840 – po 1875). Nejprve se fotografii věnoval amatérsky, ale po úspěchu svých snímků na výstavě řemesel roku 1852 si v roce 1853 otevřel fotografickou dílnu ve svém bytě v Široké ulici č. 5. Věnoval se zejména portrétní fotografii a některé snímky koloroval. Jeho dráha spojuje amatérský zájem, technickou zručnost, veřejné vystavení práce, následné otevření ateliéru a přechod fotografie do oblasti obživy.

Obr. 2 — Rubová strana fotografie s označením ateliéru Jana Gustava Richtera. Zdroj: pracovní obrazový archiv autora; původ reprodukce podle Encyklopedie Českých Budějovic a publikace Karla Pletzera.

Fotografický život v Českých Budějovicích se však v té době neomezoval pouze na Richterův ateliér. Ve městě působili také dočasní a kočovní fotografové. Roku 1854 zde působil fotoateliér F. Frenzla z Prahy a roku 1857 vznikl další dočasný ateliér ve střelnici městských ostrostřelců na Mariánském náměstí. Tyto krátkodobé provozy nejsou školou v obvyklém smyslu. Veřejnosti však zprostředkovávaly první přímou zkušenost s fotografickým procesem, jeho výsledky a každodenním provozem fotografické práce. Skutečné předávání řemesla se odehrávalo především ve stálých ateliérech, rodinných dílnách a pomocnických pozicích.

Ve druhé polovině 19. století počet českobudějovických fotografických ateliérů postupně narůstal. V roce 1867 otevřel ateliér Bartoloměj Czurn (1824–1902), roku 1876 jej následoval Johann Rundensteiner (zemř. 1926) a o rok později začal ve městě působit Jan Nepomuk Ritter. Před první světovou válkou působilo ve městě přibližně dvacet více či méně zavedených ateliérů. Taková hustota provozů znamenala větší dostupnost fotografických služeb i širší prostředí, v němž mohli pracovat pomocníci, zaměstnanci a budoucí samostatní fotografové.[1]

Růst počtu stálých ateliérů rozšiřoval prostor pro pomocníky, zaučení a pozdější osamostatnění; profesní příprava byla přímo spojena s městským trhem fotografických služeb.

1 HAJN, Ivo; LAVIČKOVÁ, Eva. Fotografie. Encyklopedie Českých Budějovic [online]; RICHTER Jan Gustav. Encyklopedie Českých Budějovic [online]; PLETZER, Karel. Českobudějovické fotoateliéry 1853–1929. České Budějovice: Jihočeské muzeum, 2001. [cit. 2026-06-11].

Druhým důležitým příkladem předávání fotografického řemesla v jižních Čechách je táborský okruh Šechtl & Voseček (1840–1911; 1851–1936). Jejich nezpochybnitelný přínos leží v dlouhodobosti, rodinné návaznosti a schopnosti vytvořit z fotografického ateliéru stabilní kulturní i podnikatelské centrum. Rodinná tradice sahá k Ignáci Šechtlovi (1840–1911), který získal fotografickou živnost roku 1865, a pokračovala v dalších generacích. Archiv rodiny Šechtlů obsahuje studiové snímky, místopisné fotografie, reportážní snímky i dokumenty a tvoří velmi bohatý obraz fotografické praxe v regionu.

Obr. 3 — Ateliér Šechtl & Voseček v Táboře. Zdroj: Muzeum fotografie Šechtl a Voseček, Tábor.

Ignác Šechtl se roku 1863 rozhodl pro fotografické řemeslo, opustil místo písaře v Praze a odešel do Kladna. Po vyučení působil v Plzni a od roku 1869 pracoval jako kočovný fotograf. V Táboře si otevřel ateliér roku 1876. Jeho cesta spojuje vyučení, putování za praxí, sběr zkušeností a postupné osamostatnění, tedy obvyklé stupně profesního růstu fotografa 19. století.

Zvláštní roli sehrála spolupráce Ignáce Šechtla s Alexandrem Seikem (1824–1905). Roku 1878 vznikly v Táboře Spojené fotografické dílny Alexandra Seika a Ignáce Schächtla. Profesní růst tak nekončil vyučením, ale pokračoval další praxí, společným provozem a kontaktem se zkušenějším ateliérovým praktikem. Jan Voseček (1851–1936) nastoupil roku 1880 jako Šechtlův pomocník a později se stal jeho společníkem. Ateliér mu umožnil přejít od pomocných prací k odpovědnější pozici a nakonec k podílu na rodinném závodu.[2]

Obr. 4 — Ignác Šechtl jako laborant a retušér, dvojitý autoportrét, fotomontáž, 1870. Zdroj: archiv Šechtl & Voseček, Tábor.

V rodinné dílně Šechtl & Voseček se fotografické vzdělávání neomezovalo na zaučení jediného učně. Předával se zde způsob vidění, organizace provozu, práce s archivem, schopnost reagovat na technický vývoj i vztah k místu. Táborská větev spojovala Šechtlovo vlastní vyučení a kočovnou praxi, spolupráci se Seikem, pomocnickou cestu Jana Vosečka a rodinnou návaznost Josefa Jindřicha Šechtla (1877–1954). Tento neformální způsob předávání byl mimořádně stabilní a pro dějiny regionální fotografie často významnější než krátkodobý kurz nebo jednotlivá školní epizoda.

Obr. 5 — Oznámení o spojení pracovních sil Ignáce Schächtla a Alexandra Seika a založení společného ateliéru, 1878. Zdroj: archiv Šechtl & Voseček, Tábor.

Další důležitý historický okruh tvořilo českokrumlovské prostředí kolem Gottharda Zimmera (1847–1886), Josefa Wolfa (1864–1938) a Josefa Seidela (1859–1935). Fotografické vzdělávání zde mělo ateliérovou podobu. Josef Wolf po ukončení českokrumlovského gymnázia nastoupil do Zimmerova ateliéru, kde se v letech 1881–1884 vyučil. Po získání zkušeností v Rakousku se roku 1891 vrátil do Českého Krumlova s koncesí fotografa a založil vlastní ateliér. Jeho profesní dráha představuje přímé předávání fotografického řemesla v místním prostředí.

Josef Seidel na Zimmerův provoz navázal jiným způsobem. Nepřichází zde přímé učňovství u Zimmera, ale převzetí a rozvinutí existujícího českokrumlovského ateliéru. Roku 1888 se stal vedoucím Zimmerova závodu, který po fotografově smrti spravovala jeho žena Karolina, a po dvou letech ateliér převzal. Fotografické know-how se tak přenášelo také prostřednictvím zavedeného provozu, vybavení, klientely, výrobních návyků a místní obrazové tradice.

Seidelův ateliér se stal místem, kde se spojila portrétní zakázka, krajinářská fotografie, pohlednicová produkce, dokumentace Šumavy a česko-německo-rakouského pomezí. Dochované vybavení, negativy,

2 ŠECHTL & VOSEČEK. Historické fotografie, výstavy, fotobanka [online]; TÝŽ. Alexander Seik, Ignác Šechtl – první fotografové v Táboře [online]; MĚSTSKÁ KNIHOVNA TÁBOR. Za historií ateliéru Šechtl a Voseček [online]. 2025. [cit. 2026-06-11].

fotoaparáty, fotokomora, osobní deníky i bytové zařízení dnes umožňují vidět, jak vypadal provoz historického fotoateliéru jako komplexní pracovní svět. Právě tato komplexnost je pro pochopení vzdělávání důležitá: člověk se zde neučil jen stisknout spoušť, ale pohyboval se v prostředí výroby obrazu od objednávky až po archivaci a distribuci.[3]

V českokrumlovském ateliéru Zimmera, Wolfa a Seidela se střídali učni, pomocníci, vedoucí provozu a nástupci. Toto prostředí vytvořilo historickou vrstvu ateliérového předávání, nikoli přímého institucionálního předchůdce dnešního školního oboru.

Popis počátků fotografického vzdělávání v jižních Čechách musí překročit dnešní správní hranice i čistě české jazykové prostředí. Před rokem 1918 byly jižní Čechy součástí Rakouska-Uherska a velká část pohraničí byla jazykově i kulturně německá. Fotografická praxe se proto rozvíjela v česko-německém, rakouském a středoevropském prostoru.

Část pohraniční fotografické historie zůstává v pramenech hůře viditelná. Některé obce zanikly, jiné byly po roce 1945 vysídleny a dokumenty se rozptýlily mezi německy psané zdroje, muzea, soukromé fondy a pohlednicové soubory. Fotografické know-how se přitom předávalo v ateliérech, na cestách a v rodinných provozech stejně jako v českém vnitrozemí. Nerovnoměrnost dokladů proto vypovídá především o stavu pramenů; zachycené příklady popisují šíření fotografické praxe a řemeslné kultury, nikoli síť specializovaných škol.

Fotografové působící ve Volarech, Prachaticích, Vimperku, Českých Budějovicích a Českém Krumlově vytvářeli pohraniční ateliérovou, turistickou, spolkovou a vydavatelskou infrastrukturu. V Prachaticích pracoval v letech 1866–1870 Emil Wangemann a v první polovině 70. let také Ignác Josef Schächtl. Českobudějovický fotograf Josef Woldan pořídil v 80. letech 19. století soubor šumavských snímků pro Deutscher Böhmerwaldbund, zatímco M. Kopecký z Vimperka vydal sérii Padesát pohledů ze Šumavy. Zakázky, pohlednice, cesty, provozy a regionální kontakty zde šířily obrazové i technické zkušenosti mimo rámec školní výuky.[4]

Ve druhé polovině 19. století a zejména v období první republiky se fotografická profese postupně přesouvala z oblasti volného technického a uměleckého experimentu do struktury živnostenského systému. Tento přechod je pro dějiny vzdělávání podstatný. Jakmile se fotografie stává řemeslnou živností, začíná být spojena s požadavkem odborné způsobilosti, učednické přípravy, zkoušek a profesní kontroly.

Živnostenské prostředí přitom mělo vlastní vývoj. Po živnostenském řádu z roku 1859 bylo zhotovování fotografií chápáno jako svobodné umělecké povolání a nevyžadovalo prokázání zvláštní odborné způsobilosti. Fotografem se tedy mohl stát i člověk, který nebyl v oboru řádně vyučen. Postupně však sílil tlak na profesní regulaci: roku 1911 bylo fotografování podobizen prohlášeno za řemeslnou živnost a zákon z roku 1926 rozšířil řemeslný rámec na fotografii v širším rozsahu.[5] Tím se posílila role odborné přípravy, praxe a zkoušek. Fotografické vzdělávání v živnostenském prostředí proto nelze chápat jen jako volné zaučení v ateliéru, ale také jako postupně se ustalující profesní cestu od učně přes pomocníka k samostatnému živnostníkovi.

V Českých Budějovicích se profesní organizace fotografů začala výrazněji formovat na konci dvacátých let. Roku 1929 vznikla Jednota společenstev fotografů a v jejím rámci samostatné společenstvo fotografů živnostníků z celých jižních Čech. Mezi zakládajícími členy z Českých Budějovic byli Václav Vlasák (1880–1955) a Augustin Chalupa; roku 1935 už společenstvo registrovalo jedenáct českobudějovických členů. Izolované ateliéry se tak postupně začleňovaly do společného profesního prostředí.[6]

Cechovní a živnostenské prostředí se od školní výuky lišilo. Fotografický učeň se stále formoval především v konkrétním ateliéru nebo provozu. Jeho příprava už ale nebyla jen soukromou dohodou mezi mistrem a pomocníkem; vstupovala do širšího právního a profesního rámce.

3 MUSEUM FOTOATELIÉR SEIDEL. Josef a František Seidelovi [online]; ENCYKLOPEDIE ČESKÉHO KRUMLOVA. Josef Wolf [online]. [cit. 2026-06-16].

4 Museum Fotoateliér Seidel v Českém Krumlově. Národní památkový ústav [online]. Dostupné z: https://www.zamek-ceskykrumlov.cz/cs/tipy-na-vylet/80488-museum-fotoatelier-seidel-v-ceskem-krumlove. [cit. 2026-06-11]; FIŠER, Ondřej. Fotografové Šumavy [online]. Bakalářská práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací, 2009. Dostupné z: https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/10229. [cit. 2026-06-16].

5 Zákon č. 140/1926 Sb. z. a n., kterým se prohlašuje živnost fotografická ve všech svých oborech za řemeslnou; zákon č. 141/1926 Sb. z. a n., jímž se živnostenské pokuty přikazují pro účely živnostenských škol pokračovacích. Sbírka zákonů a nařízení státu československého, částka 64, 24. 7. 1926.

6 HAJN, Ivo; LAVIČKOVÁ, Eva. Fotografie. Encyklopedie Českých Budějovic [online]. Dostupné z: https://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/fotografie. [cit. 2026-06-11]; PLETZER, Karel. Českobudějovické fotoateliéry 1853–1929. České Budějovice: Jihočeské muzeum, 2001.

Viktor Mráz (1906–1981) se vyučil fotografem v Českých Budějovicích roku 1924. Jeho profesní cesta potvrzuje, že město nebylo pouze místem fotografických ateliérů, ale také prostředím, v němž se fotograf mohl soustavně připravovat na výkon povolání.
Viktor Mráz měl v letech 1920–1924 nastoupit do fotografického učení u Františka Syřiště v Chrudimi. Po smrti otce se však jeho opatrovníkem stal starší bratr Karel, majitel fotografického ateliéru v Českých Budějovicích. Viktor ho následoval, navštěvoval zde tři třídy živnostenské školy se zaměřením pro „umělá“ řemesla a současně pracoval v bratrově ateliéru, kde fotografoval také vojenské skupiny v kasárnách.
Roku 1924 získal Viktor Mráz výuční list v oboru fotografickém jako fotografický pomocník a poté zůstal do dubna 1926 v českobudějovickém ateliéru Hartman. Jeho příprava spojovala ateliérovou praxi, živnostenskou školu a formální výuční doklad. Praktická práce v dílně se tak doplňovala se školní složkou a závěrečným potvrzením profesní způsobilosti.[7]
České Budějovice měly v době Mrázova učení rozvinutou síť pokračovacích škol. Německá živnostenská pokračovací škola fungovala od roku 1876 a česká pokračovací škola průmyslová od roku 1884. Mrázova docházka se pravděpodobně odehrávala v tomto víceoborovém prostředí; dostupné prameny však zatím neumožňují určit konkrétní školu ani třídu.
Starší fotografické vzdělávání v Českých Budějovicích nemuselo mít podobu samostatné fotografické školy. Profesní cesta mohla vést přes živnostenskou školu, ateliér, rodinnou vazbu a výuční list. Takový kombinovaný model patří do dějin regionu, i když nezanechal název samostatné fotografické instituce.
Za největší přednost ateliérového způsobu učení považuji přímé spojení osvojované dovednosti se skutečnou odpovědností za výsledek. Učedník nebo pomocník se neučil pouze jednotlivý technický úkon, ale sledoval celý proces fotografické práce: jednání se zákazníkem, přípravu scény, práci se světlem, expozici, laboratorní zpracování, retuš i konečné předání zakázky. Taková zkušenost je obtížně nahraditelná školním cvičením, u něhož se případná chyba často projeví pouze horší známkou. Slabinou ateliérového modelu však byla jeho úplná závislost na kvalitě konkrétního mistra. Vedle důkladného profesního vedení tak mohlo docházet také k mechanickému přebírání zavedených postupů bez širšího teoretického, historického a výtvarného rozvoje.

2.2 SPOLKY, VÝSTAVY A UMĚLECKÉ PROSTŘEDÍ

Vedle řemeslného a živnostenského prostředí se v meziválečných Českých Budějovicích rozvíjela také výtvarná, časopisecká a diskusní forma fotografického vzdělávání. Jejím hlavním centrem byla avantgardní skupina Linie, založená na podzim roku 1930, a její časopis vydávaný v letech 1931–1938. Okruh Linie a fotografická sekce Fotolinie zařadily České Budějovice mezi důležitá regionální ohniska meziválečného avantgardního myšlení. Fotografie zde nebyla okrajovou technickou disciplínou, ale pravidelným tématem teoretických textů, diskusí a výstav.
Výstavní činnost Linie nebyla jednorázovou epizodou. První fotografická expozice proběhla v Českých Budějovicích od 20. listopadu do 4. prosince 1932, v březnu a dubnu 1934 následovala pátá výstava Linie/Fotolinie s účastí pražských fotografů včetně Františka Drtikola (1883–1961) a Josefa Sudka (1896–1976) a v březnu 1936 sedmá výstava představila také Lászlo Moholy-Nagye (1895–1946), Jindřicha Štyrského (1899–1942) a brněnskou Fotoskupinu pěti. Devátá výstava v listopadu a prosinci 1937 spojila dokumentární, reportážní a experimentální fotografii s typografickými pracemi, místními tiskárnami a expozicí pražské Státní grafické školy vedené Ladislavem Sutnarem (1897–1976).
V českobudějovickém avantgardním časopisu linie, stylizovaném s malým počátečním písmenem, se téměř v každém čísle objevovaly příspěvky věnované fotografii a aktuálním otázkám obrazové kultury. Periodikum vycházelo od listopadu 1931 v pravidelných třítýdenních intervalech mimo prázdninové období. K jeho hlavním autorům patřili Josef Bartuška (1898–1963), Karel Fleischmann (1897–1944) a Emil Pitter (1887–1943). Bartuškovy články přitom postupně představovaly soustavnou teoretickou i praktickou reflexi moderní fotografie. Pro téma fotografického vzdělávání je tato skutečnost podstatná: nešlo o školu v institucionálním smyslu, ale o periodikum a uměleckou skupinu, která své čtenáře vedla k novému způsobu vidění.

7 TRUNCOVÁ, Pavla. Viktor Mráz – fotograf ve víru dějin. Diplomová práce. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2017, s. 4 a 17–18.

Obr. 6 — Josef Bartuška, Redakční kruh Linie (zprava doleva: Oldřich Nouza, Karel Fleischmann, Josef Stejskal, Emil Pitter, Rudolf Stejskal, Jiří Linhart), (1935). Zdroj: czechdesign.

Okruh Linie rozšiřoval fotografickou zkušenost jiným způsobem než ateliér. Dobové fotografické ateliéry v Českých Budějovicích, například ateliéry Antonína Wildta a Roberta Lenka, představovaly především prostředí živnostenské a řemeslné praxe. V jejich rámci se osvojoval provoz fotografické dílny, práce se zakázkou, technologické postupy a řemeslné zvládnutí portrétní či dokumentační fotografie.

Linie učila moderní pohled, experiment, vztah fotografie k výtvarnému umění, fotogramu, montáži, stínu, detailu a městskému prostoru. Čtenář zde nezískával výuční list, ale jazyk, kterým bylo možné o fotografii přemýšlet jako o samostatném moderním médiu.

Bartuškovy texty o moderní fotografii a fotogramu spojovaly praktický návod s teoretickým výkladem moderního fotografického vidění. Jeho zájem o Mana Raye (1890–1976) zároveň otevíral českobudějovické prostředí postupům mezinárodní avantgardy. Linie proto nevytvářela školu v institucionálním smyslu, ale zprostředkovávala pojmy, techniky a příklady, které posouvaly fotografii od řemeslné dovednosti k modernímu obrazovému myšlení.[8]

Linie rozšířila řemeslnou vrstvu o moderní obrazové myšlení a vytvořila kulturní předpoklad pozdějšího fotoklubového a amatérského hnutí.

2.3 SHRNUTÍ HISTORICKÝCH FOREM PŘEDÁVÁNÍ

Do roku 1948 se v regionu vedle sebe ustálily tři základní formy: ateliérové a rodinné zaučení, živnostenská cesta spojená s profesní způsobilostí a neformální výtvarné prostředí časopisů, spolků a výstav. Po roce 1948 se změnil jejich organizační rámec, nikoli však potřeba spojovat řemeslnou dovednost, profesní pravidla a schopnost fotograficky myslet.

8 STOLBENKO, Zdeněk. Od Linie po FOTOS: 30.–60. léta v českobudějovické fotografii. Praha: FAMU, 1998, s. 9–12.

3

KAPITOLA 3

FOTOGRAFICKÁ PRAXE A UČŇOVSKÉ VZDĚLÁVÁNÍ PO ROCE 1948

DRUŽSTEVNÍ PROVOZ · FOTOGRAFIA · PROFESNÍ PŘÍPRAVA

Od živnostenské dílny k organizované přípravě pracovníků fotografického provozu.

3. Fotografická praxe a učňovské vzdělávání po roce 1948

Před rokem 1948 se fotografii učilo v jižních Čechách hlavně v ateliérech, rodinných dílnách, živnostenském prostředí a spolcích. Po roce 1948 se tento model výrazně změnil. Soukromé ateliéry a živnosti se dostaly pod tlak nově definovaného politického a hospodářského systému a fotografická praxe se přesouvala do družstev, komunálních služeb a organizovaných provozů.

Fotografické vzdělávání se v tomto období pohybovalo mezi dvěma póly. Na jedné straně stála provozní příprava pro fotografické služby a družstva, na druhé straně mimoškolní a zájmové prostředí fotoklubů, soutěží a výstav. Právě mezi nimi se udržovala kontinuita fotografických znalostí v regionu.

Po roce 1948 se fotografická příprava přesunula ze soukromých ateliérů do družstevních provozů, učňovských škol a odborných pracovišť. V Českých Budějovicích tuto etapu představovalo zejména Výrobní družstvo Fotografia a na ně navázaná provozní a učňovská příprava.

3.1 OD ŽIVNOSTI K DRUŽSTEVNÍMU PROVOZU

Po roce 1948 se dosavadní živnostenské uspořádání fotografické profese dostalo pod silný politický tlak. V českých zemích sice soukromé fotografické ateliéry na počátku padesátých let ještě existovaly, ale jejich provoz byl postupně omezován a do začátku šedesátých let soukromé podnikání ve fotografii téměř zaniklo. Fotografové, kteří chtěli v oboru pokračovat, vstupovali do družstev, přecházeli do komunálních služeb nebo se nechávali zaměstnat u podniků s vlastním fotografickým oddělením.

V českobudějovickém prostředí měla tato změna zvláštní váhu. Město před rokem 1948 disponovalo sítí ateliérů, živnostenskými vazbami a fotografickými službami. Po nástupu komunistického režimu se tato starší struktura musela přizpůsobit družstevnímu a komunálnímu uspořádání.

Poválečná proměna zasáhla také českokrumlovský Fotoateliér Seidel. Jeho dějiny nepatří přímo k českobudějovické družstevní větvi, zachycují však dopad režimního zlomu na starší rodinný a živnostenský ateliér v jižních Čechách. František Seidel (1908–1997) vedl rodinnou živnost do roku 1949, kdy byla zrušena a část archivu negativů zabavena tehdejším Ministerstvem informací a osvěty ČSR; dále pracoval jako fotograf v komunálním podniku. Politická a hospodářská změna tak zasáhla vlastníky, pracovní provoz, archiv i možnosti mezigeneračního předávání řemesla.

Tím byla narušena jedna z nejstarších forem fotografického vzdělávání: osobní vazba mezi majitelem ateliéru, pomocníkem, učněm a budoucím samostatným fotografem. V předchozím období se mladý fotograf učil konkrétnímu provozu, konkrétní technologii a konkrétnímu způsobu zacházení se zákazníkem. Po přechodu do socialistického systému se těžiště přesunulo do organizovaných provozoven a učňovských struktur. Fotograf už nebyl především budoucím samostatným živnostníkem, ale pracovníkem provozu.

Změna měla přímý dopad na obsah vzdělávání. Provozní systém nepotřeboval primárně svobodně profilované autory, ale kvalifikované pracovníky schopné zvládnout zakázkovou fotografii, laboratorní zpracování a technickou kázeň. Zatímco před rokem 1948 se kvalifikace opírala o živnostenský a cechovní rámec, po roce 1948 se začala odvozovat od potřeb družstevních a podnikových struktur. Tato logika se projevila jak v pražském modelu Fotografie, tak v jihočeských dokladech k družstvu Fotografia České Budějovice.

Družstvo Fotografia nepředstavovalo pouze změnu vlastnictví fotografických ateliérů. V praxi šlo o nový organizační rámec, v němž se koncentrovaly fotografické služby, provozní zkušenost a postupně i výchova nových pracovníků. Družstvo Fotografia České Budějovice bylo založeno 2. února 1953, působilo ve všech okresech Jihočeského kraje a zahrnovalo osmnáct provozoven.[9]

Družstvo Fotografia České Budějovice nebylo izolovaným fotoateliérem, ale regionální sítí služeb. Soustřeďovalo portrétní, reportážní, laboratorní, amatérské, průmyslové a reklamní zakázky a převzalo část role, kterou dříve plnily jednotlivé soukromé ateliéry. Současně ji proměnilo: osobní ateliérovou dílnu nahradila hierarchická organizace s provozovnami, plánem práce, vedením a zaměstnanci.

9 HUŠTÁK, Daniel. Učňovské středisko družstva Fotografia Praha od roku 1969 do současnosti. Opava: ITF, 2019, s. 10; MUSEUM FOTOATELIÉR SEIDEL. Josef a František Seidelovi [online]; FOTOGRAFIA ČESKÉ BUDĚJOVICE. Propagační leták družstva, po roce 1974. Státní okresní archiv České Budějovice.

Rozsáhlá síť provozoven potřebovala průběžně připravovat nové pracovníky. Ve školním roce 1974/1975 bylo v učebním poměru devět dívek a chlapců. Fotografia České Budějovice proto nebyla pouze zaměstnavatelem hotových fotografů, ale také prostředím organizované učňovské přípravy.

Jihočeské doklady zachycují konkrétní učební poměr, fotografie učňů, zkoušky i předávání výučních listů ve vazbě na družstvo Fotografia České Budějovice. Úplný učební plán ani všechny správní vazby se nedochovaly, provozní charakter a existence učňovské přípravy jsou však z těchto materiálů zřetelné.

Provozní logiku družstevního vzdělávání pomáhá objasnit také pražské učňovské středisko družstva Fotografia, které ve své magisterské práci zpracoval Daniel Hušták. Pražský model slouží ke srovnání organizace praxe, technické přípravy a práce v družstevních provozovnách; českobudějovickou situaci nenahrazuje, ale zasazuje ji do širšího profesního rámce.

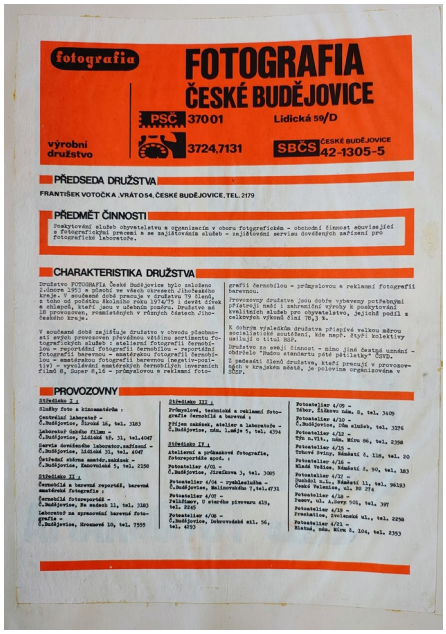

Obr. 7 — Informační materiál Družstva Fotografia 1974/1975. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, fond Výrobní družstvo Fotografia; fotodokumentace autora.

Poválečný systém se potýkal s nedostatkem kvalifikovaných fotografických pracovníků. Pražské družstvo na něj reagovalo nejprve kurzy a Závodní školou práce, která umožňovala nevyučeným fotografům po odborné přípravě a zkoušce získat výuční list. Systematičtější model vznikl roku 1969 otevřením tříletého učebního oboru Fotograf. Teoretická výuka probíhala na Středním obchodním učilišti v Moravské ulici a praktická příprava byla zpočátku rozptýlena do provozoven družstva.

Rozptýlená praxe měla své výhody i limity. Učni se mohli dostat do skutečných ateliérů a setkat se s reálnými zakázkami. Současně ale nebyla zajištěna stejná kvalita odborného výcviku. Někde žák pracoval s fotografickými zakázkami, jinde mohl být využíván k pomocným činnostem, které s výukou fotografie souvisely jen nepřímo. Tento problém vedl na přelomu šedesátých a sedmdesátých let ke vzniku samostatnějšího učňovského zázemí v Kaprově ulici, které mělo sjednotit začátky praktické výuky a vytvořit pro učně srovnatelnou startovní pozici.[10]

Pražská zkušenost zde slouží jako srovnávací rámec. Vysvětluje potřebu organizovaného zaučení v rozsáhlé družstevní síti i problémy, které přinášela nestejná úroveň praxe v jednotlivých provozovnách.

Proměnu po roce 1948 nelze chápat jako neutrální organizační modernizaci. Způsob, jímž byli soukromí fotografové zbavováni možnosti pokračovat ve vlastní živnosti, případně byli správním a hospodářským tlakem nuceni převést ateliéry do družstevních nebo komunálních struktur, považuji za zásadně problematický. Spolu s vlastnickými právy byla narušena i osobní odpovědnost fotografa za jméno ateliéru, vztah k zákazníkům a mezigenerační předávání řemesla. Skutečnost, že nový systém později vytvořil organizovanou učňovskou přípravu, tento zásah do soukromých provozů nezbavuje jeho donucovací povahy.

10 FOTOGRAFIA ČESKÉ BUDĚJOVICE. Propagační leták družstva, školní rok 1974/1975. Státní okresní archiv České Budějovice; HUŠTÁK, Daniel. Učňovské středisko družstva Fotografia Praha od roku 1969 do současnosti. Opava: ITF, 2019, s. 10–12.

3.2 FOTOGRAFIA A VÝUKA FOTOGRAFICKÉHO ŘEMESLA

Českobudějovická učňovská větev vystupuje z několika navzájem se doplňujících materiálů: z dobového letáku družstva, fotografického alba, školního almanachu, biografických stop a dokladů učňovských zkoušek. Společně zachycují reálný provozně-učňovský rámec, přestože se nedochoval jediný úplný fond s učebními plány, třídními knihami a personálními spisy.

Dobový leták družstva zařadil učňovský poměr přímo do charakteristiky Fotografia České Budějovice. Vedle roku založení, působnosti ve všech okresech Jihočeského kraje, počtu členů a osmnácti provozoven uváděl také devět dívek a chlapců v učebním poměru od začátku školního roku 1974/1975. Družstvo tak fungovalo nejen jako síť fotografických služeb, ale i jako prostředí, v němž se připravovali noví pracovníci pro fotografickou praxi.

Obr. 8 — Úvodní kolážový list kroniky Družstva Fotografia v Českých Budějovicích. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, fond Výrobní družstvo Fotografia; fotodokumentace autora.

Fotografické album družstva zachycuje učně rozdělené podle ročníků. Popisek „Naši učňové s vedoucím s. Konopou a odbor. učitelem s. Rybářem“ zároveň jmenuje dvě konkrétní výukové role: vedoucího a odborného učitele.

Učňovské zkoušky z 23. června 1978 a předávání výučních listů v roce 1979 uzavíraly přípravu institucionálně potvrzeným kvalifikačním výstupem. Mladí lidé tedy v provozu pouze nevypomáhali, ale procházeli organizovaným učením zakončeným zkouškou.

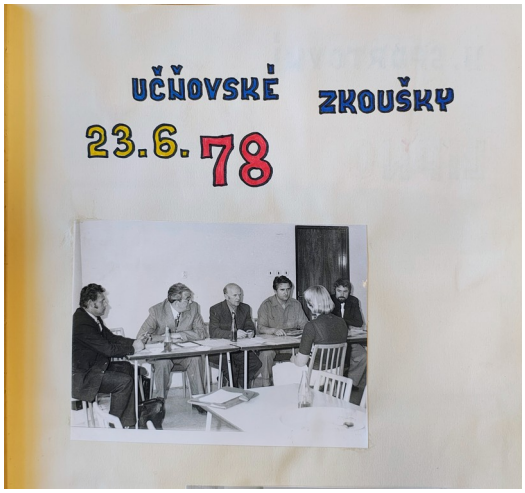

Obr. 9 — Učňovské zkoušky Družstva Fotografia České Budějovice, 23. 6. 1978. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora.

Učňovská škola č. 3, otevřená roku 1963 v Suchém Vrbném pod vedením Václava Mrázka, měla ve své oborové skladbě vedle prodavačských oborů, železničáře a aranžéra také obor fotograf. Kronika družstva současně dokládá učně v provozu Fotografie. Úplný správní dokument, který by přesně vymezil rozdělení teoretické výuky, odborného výcviku, zaměstnavatelské odpovědnosti a jednotlivých pracovišť, se však nepodařilo dohledat.

Dostupné prameny proto dovolují rekonstruovat pravděpodobný dobový model: školní výuka byla spojena s Učňovskou školou č. 3, zatímco praktická příprava probíhala v provozním prostředí výrobního družstva Fotografia a jeho pracovišť. Škola, družstvo, zaměstnavatel učňů a konkrétní provozovna přitom nebyly totožné entity a jejich přesné správní vazby zůstávají jen částečně doložené.

Institucionální obraz doplňují konkrétní osoby. František Votočka působil ve vedení Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, zatímco Konopa a Rybář jsou na listu alba uvedeni přímo u učňů jako vedoucí a odborný učitel. Učňovská příprava tedy měla odpovědné vedení i odbornou výukovou roli.[11]

Následující charakteristika každodenní přípravy je rekonstrukcí založenou na českobudějovických archivních dokladech, provozní logice družstva a srovnání s lépe zachovaným pražským modelem. Ve škole si žáci pravděpodobně osvojovali všeobecný základ a odborné pojmy, zatímco v provozovnách je převáděli do opakovaných pracovních úkonů. Přímý místní učební plán ani deníky odborného výcviku se nedochovaly, proto nelze bezpečně stanovit přesné pořadí témat, hodinové dotace ani rozdělení činností mezi ročníky.

Družstevní síť zároveň rozšiřovala zkušenost za hranice jediného pracoviště. Jednotlivé provozovny se lišily skladbou zakázek, vybavením i tempem práce, ale společně vyžadovaly srovnatelnou technickou úroveň

11 Kronika Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, Státní okresní archiv České Budějovice: album učňů, učňovské zkoušky 23. 6. 1978 a předávání výučních listů 1979; STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODU, SLUŽEB A PODNIKÁNÍ. Almanach k 50. výročí založení školy 1963–2013, s. 20.

a předvídatelný výsledek. Učeň se proto neučil pouze osobnímu rukopisu jednoho fotografa. Vstupoval do organizovaného systému služeb, kde musel respektovat termín, materiálové možnosti, standard provozu i očekávání zákazníka. Tento rámec omezoval prostor pro volnou tvorbu, současně však pěstoval spolehlivost, kterou pozdější školní modely převzaly jako jednu ze základních profesních kompetencí.

Přítomnost vedoucího a odborného učitele u skupiny učňů naznačuje dvojí podobu kontroly. Jedna se týkala organizace práce, docházky a začlenění do provozu, druhá správnosti fotografických postupů. Rozdělení učňů podle ročníků pak umožňovalo postupné zvyšování nároků: od bezpečné manipulace s materiálem a zvládnutí základních laboratorních operací přes samostatnější práci s přístrojem a světlem až k dokončení zakázky v kvalitě přijatelné pro zákazníka. Dochované snímky nezachycují podrobný obsah každé etapy, ale zřetelně ukazují, že příprava měla časovou strukturu, personální vedení a závěrečné ověření dovedností.

Přímo doloženo je rozdělení učňů podle ročníků, jejich vedení konkrétními osobami, učňovské zkoušky a předávání výučních listů. Portrétní a zakázková fotografie, laboratorní zpracování, retuš, práce s klasickými materiály, reportážní a technická fotografie i obsluha zákazníka představují pravděpodobnou náplň praktické přípravy odvozenou z provozu družstva a ze srovnání s pražskou Fotografií; nejde o přepis dochovaného českobudějovického učebního plánu.[12]

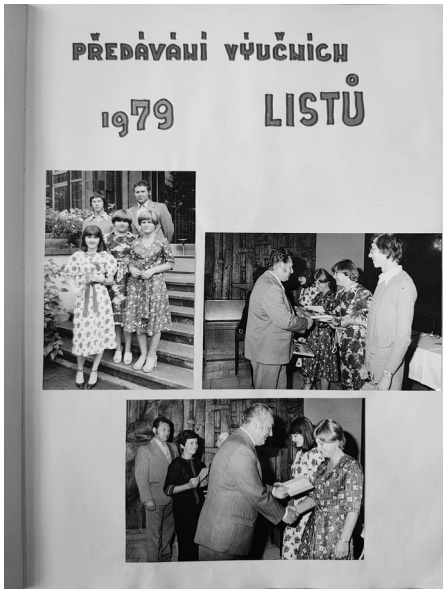

Obr. 10 — Předávání výučních listů Družstva Fotografia České Budějovice, 1979. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora.

Pro každodenní praxi bylo podstatné také spojení obrazu s provozem služby. Portrétní fotograf musel komunikovat s fotografovaným, upravit světlo a prostředí, zvolit vhodný formát a následně připravit výsledek k převzetí. Reportážní nebo technická práce kladla jiné nároky na rychlost, přesnost popisu a spolehlivost zařízení. Laboratoř učila trpělivosti, kontrole procesu a hospodárnému zacházení s materiálem. Souhrn těchto činností vytvářel profesní návyk, v němž technická správnost nebyla oddělena od odpovědnosti za celé zadání.

Takto pojatá příprava měla i sociální rozměr. Učeň vstupoval do pracovního kolektivu, přijímal zpětnou vazbu od zkušenějších pracovníků a postupně získával důvěru k samostatnějším úkolům. Zkušenost se nepředávala pouze ve vyučovací hodině, ale při opravě chybné expozice, opakování snímku, řešení nedostatku materiálu nebo hodnocení hotové zakázky. Pro historii fotografického vzdělávání je tento neformální každodenní přenos stejně důležitý jako oficiální školní plán: ukazuje, jak se z jednotlivých technických znalostí skládala pracovní jistota fotografa.

Starší učňovská příprava měla jiný cíl než dnešní maturitní a uměleckoprůmyslové obory. Nevychovávala primárně autora volných fotografických souborů, ale pracovníka fotografického provozu. Družstevní model přesto vytvářel prostředí, kde se mladí lidé učili technologii, ateliérovému provozu, zakázkové fotografii, retuši, laboratorním postupům a profesní odpovědnosti.

Výuční list měl v tomto systému jasný význam: potvrzoval, že absolvent zvládl soubor činností potřebných pro samostatnější práci v oboru. Neověřoval jediné zadání, ale výsledek několikaletého pohybu mezi školou a provozem. Zkouška uzavírala období, během něhož se z počátečního pozorování a pomocných úkonů stávala schopnost připravit a dokončit práci pod odbornou kontrolou. Kvalifikace tím získávala praktický obsah, který byl srozumitelný škole, družstvu i budoucímu pracovišti absolventa.

Z dnešního pohledu je důležitá také zkušenost s pomalejším materiálním procesem. Omezený počet záběrů, cena materiálu a prodleva mezi expozicí a výsledkem nutily předem promýšlet světlo, kompozici a další zpracování. Digitální výuka pracuje s jinými prostředky, ale může z této disciplíny čerpat: množství pořízených dat samo nezaručuje lepší výběr ani přesnější obraz. Historická učňovská příprava proto nepředstavuje jen překonanou technologii; připomíná hodnotu soustředění, kontroly postupu a odpovědnosti za každý krok.

Starší budějovickou učňovskou přípravou prošel také Miroslav Vojtěchovský (1947–2024). Po nepřijetí na brněnskou školu nastoupil do fotografického oboru učňovské školy v Českých Budějovicích a po jednom roce

12 HUŠTÁK, Daniel. Učňovské středisko družstva Fotografia Praha od roku 1969 do současnosti. Teoretická diplomová práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2019, s. 13 a 31–32; srov. také FRÝDLOVÁ, Jana. Fotografie na grafické škole v Praze, 2007.

přešel na zavedenou školu v Děčíně. S tehdejší podobou budějovického studia nebyl spokojen a hledal jiný profesní směr.[13]

Vojtěchovského přestup zároveň potvrzuje existenci budějovického oboru a dobovou prostupnost mezi učňovskými školami. Jeho pozdější kariéra však vyrůstala především z dalšího studia a osobního vývoje, nikoli z jediného roku stráveného v Českých Budějovicích.

Učňovský systém družstva je však třeba posuzovat podle jeho skutečného účelu. Nevznikal s ambicí vychovávat umělecké fotografy ani samostatné autory, ale především kvalifikované zaměstnance pro potřeby družstevních provozoven. Proto nepovažuji omezený důraz na volnou tvorbu sám o sobě za selhání tohoto modelu; autorská fotografie nebyla jeho hlavním zadáním. Přínosem byla řemeslná, laboratorní a provozní připravenost absolventů. Limitem bylo podřízení obsahu vzdělávání potřebám jediného typu zaměstnavatele a menší prostor pro samostatné profesní i autorské směřování.

Výuka měla stabilizovat kvalitu napříč provozovnami. Zákazník očekával srovnatelný výsledek bez ohledu na to, který pracovník zakázku převzal. Učňovská příprava proto směřovala k opakovatelným postupům, kontrole materiálu a schopnosti rozpoznat chybu dříve, než se promítne do finální fotografie. Standardizace mohla omezovat individuální experiment, ale ve službovém provozu chránila spolehlivost výsledku. Pro školu z toho plynul důležitý úkol: naučit žáka nejen postup provést, ale také vysvětlit, proč jednotlivé kroky následují a jak lze při změně podmínek postup upravit.

Práce v družstvu ukazovala i ekonomickou stránku fotografie. Materiál, čas laboratoře, využití přístrojů a případné opakování snímku měly konkrétní cenu. Hospodárnost zde neznamenala snižování kvality, ale promyšlenou přípravu a omezení zbytečných chyb. Tato zkušenost zůstává aktuální i po nástupu digitálních technologií. Náklady se přesunuly k vybavení, softwaru, ukládání dat a času postprodukce, vztah mezi přípravou, kvalitou a efektivitou však nezmizel.

Historická družstevní větev proto rozšiřuje obraz fotografického vzdělávání v regionu. Vedle ateliérového předávání a spolkové kultury představuje systematickou přípravu pracovníků pro každodenní fotografické služby. Její absolventi nemuseli vstoupit do dějin jako známí autoři, podíleli se však na obrazové paměti rodin, institucí a měst prostřednictvím portrétů, skupinových snímků, dokumentace a zakázkové práce. Vzdělávání se zde promítalo do široké produkce, která byla běžná, ale pro společnost dlouhodobě významná.

3.3 DĚČÍN, ČIMELICE A OBNOVA ŠKOLNÍ PŘÍPRAVY

Děčín a Čimelice nejsou dokladem českobudějovické družstevní větve, ale pomáhají ji zasadit do širšího kontextu odborného fotografického a filmového vzdělávání. Děčín představoval zavedenou učňovskou školu, kam mohl směřovat přestup z Českých Budějovic. Čimelice naopak ukazují historickou jihočeskou návaznost vzdělávání v práci s obrazem, v níž se fotografie přirozeně prolínala s filmovou technikou, laboratorní praxí a výukou práce s obrazem.

Děčínská škola představovala v poválečném Československu stabilnější specializované centrum fotografické přípravy. Miroslav Vojtěchovský mohl místní učňovský rámec porovnat s prostředím, v němž fotografie tvořila hlavní identitu školy, a podle svých ambicí hledat náročnější nebo jinak zaměřené pokračování. Českobudějovický obor plnil regionální profesní potřebu, zatímco Děčín nabízel širší specializované zázemí a přitahoval studenty z více částí republiky.

Čimelice vstupují do této historie jiným způsobem. Tradice školy se spojovala s filmovou a obrazovou technikou, tedy s oblastí, v níž se fotografická práce setkávala s pohyblivým obrazem, projekcí, laboratorním zpracováním a obsluhou přístrojů. Pro jižní Čechy tak představují připomínku, že odborná práce s obrazem nebyla omezena jen na portrétní ateliér nebo družstevní fotografickou službu. Rozvíjela se také v technických a audiovizuálních profesích, které později ovlivnily podobu multimediálního vzdělávání.

Vedle sebe proto existovaly tři odlišné možnosti: místní příprava navázaná na fotografický provoz, specializovaná škola s širším dosahem a technicky orientované vzdělávání propojené s filmem. Jejich srovnání brání tomu, aby byl vývoj vykládán jako jediná nepřerušená posloupnost. Fotografické vzdělávání se přizpůsobovalo instituci, která je nesla, a potřebám oboru v daném období. Právě z těchto rozdílů lze lépe pochopit, proč se po roce 1989 starší soustava neobnovila ve stejné podobě a proč nový českobudějovický obor musel hledat vlastní místo.

13 ŽIŽKA, Ondřej. Miroslav Vojtěchovský: teoretik – pedagog – kurátor – fotograf [online]. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2012. Dostupné z: https://www.itf.cz/dokumenty/zizka_ondrej.pdf. [cit. 2026-06-11].

Současný budějovický obor není nepřerušeným právním nástupcem starší družstevní a učňovské soustavy. Po roce 1989 se provozní systém rozpadl a samostatná středoškolská příprava na profesi fotografa se na čas přerušila. Obnovení studia roku 2005 zahájilo novou institucionální etapu, která se starší praxi podobá profesním zaměřením, nikoli nepřetržitou organizační kontinuitou.

Změnil se rovněž vztah fotografa k veřejnosti. Družstevní provoz přijímal zákazníka do fyzické provozovny a výsledek předával jako hotovou fotografii. Současný absolvent komunikuje osobně i na dálku, připravuje obraz pro tisk, obrazovku nebo sociální síť a často spravuje celý digitální tok od pořízení po archivaci. Přes tuto proměnu zůstává podstata služby podobná: porozumět potřebě druhého člověka, zvolit přiměřené řešení a převzít odpovědnost za podobu a použití výsledku.

Právě tento funkční vztah umožňuje srovnávat starší a současnou větev, aniž by se mezi nimi vytvářela umělá právní kontinuita. Obě připravují člověka k praktickému výkonu fotografie a obě potřebují spojit výklad s opakovanou prací. Liší se šíří možného uplatnění, technologií a mírou autorské samostatnosti. Historické srovnání tak neříká, že dnešní škola pokračuje beze změny, ale ukazuje, které vzdělávací potřeby se v různých organizačních podmínkách znovu objevují.

Přerušení po roce 1989 souviselo nejen s organizační změnou škol, ale také s proměnou samotné fotografické profese. Družstevní síť ztratila dosavadní postavení, část zakázkové práce přešla k soukromým provozovnám a rychle se měnily technologie i očekávání zákazníků. Obor fotograf se už nemohl opírat o jediný typ zaměstnavatele ani o jednotný laboratorní provoz. Nová příprava proto musela kombinovat klasickou fotografickou zkušenost s digitálním zpracováním, samostatným rozhodováním a širší možností profesního uplatnění.

3.4 PROMĚNA FOTOGRAFICKÉHO ŘEMESLA VE ŠKOLNÍ OBOR

Po roce 1948 nahradily soukromé dílny ve velké části profesní přípravy družstevní provozovny a učňovské struktury. V jižních Čechách tento model tvořily Fotografia České Budějovice, Učňovská škola č. 3 v Suchém Vrbném a konkrétní provozní i pedagogické osoby.

V jednotlivých etapách se přitom měnil nositel výuky i představa o tom, koho má vzdělávání připravit. Soukromý ateliér vychovával pomocníka a možného pokračovatele konkrétního provozu. Družstevní systém potřeboval kvalifikovaného pracovníka schopného nastoupit do sítě služeb. Středoškolský obor po roce 2005 už musel počítat s absolventem, který může pracovat v zakázkové fotografii, médiích, kulturní instituci, samostatné praxi nebo pokračovat v dalším studiu. Společným základem zůstala práce se světlem, přístrojem, materiálem a dokončeným obrazem, proměňoval se však rozsah samostatnosti a význam autorského rozhodování.

Vývoj od učně k maturantovi proto není jen změnou názvu kvalifikace. Vyjadřuje posun od úzce vymezené provozní role k širší vizuální a profesní gramotnosti. Moderní fotograf musí zvládnout technický proces, ale současně vybírat téma, pracovat se souborem, rozumět kontextu obrazu, komunikovat se zadavatelem a prezentovat vlastní práci. Starší model je důležitý jako základ řemeslné disciplíny; současné obory jej rozšiřují o kompetence, které vyžaduje proměnlivé mediální prostředí.

Současné fotografické obory nevznikly jako právní nástupci starších provozů. Budějovický obor však obnovil profesně orientovanou funkci fotografické přípravy, zatímco Český Krumlov rozvinul fotografii v uměleckoprůmyslovém a autorském rámci.

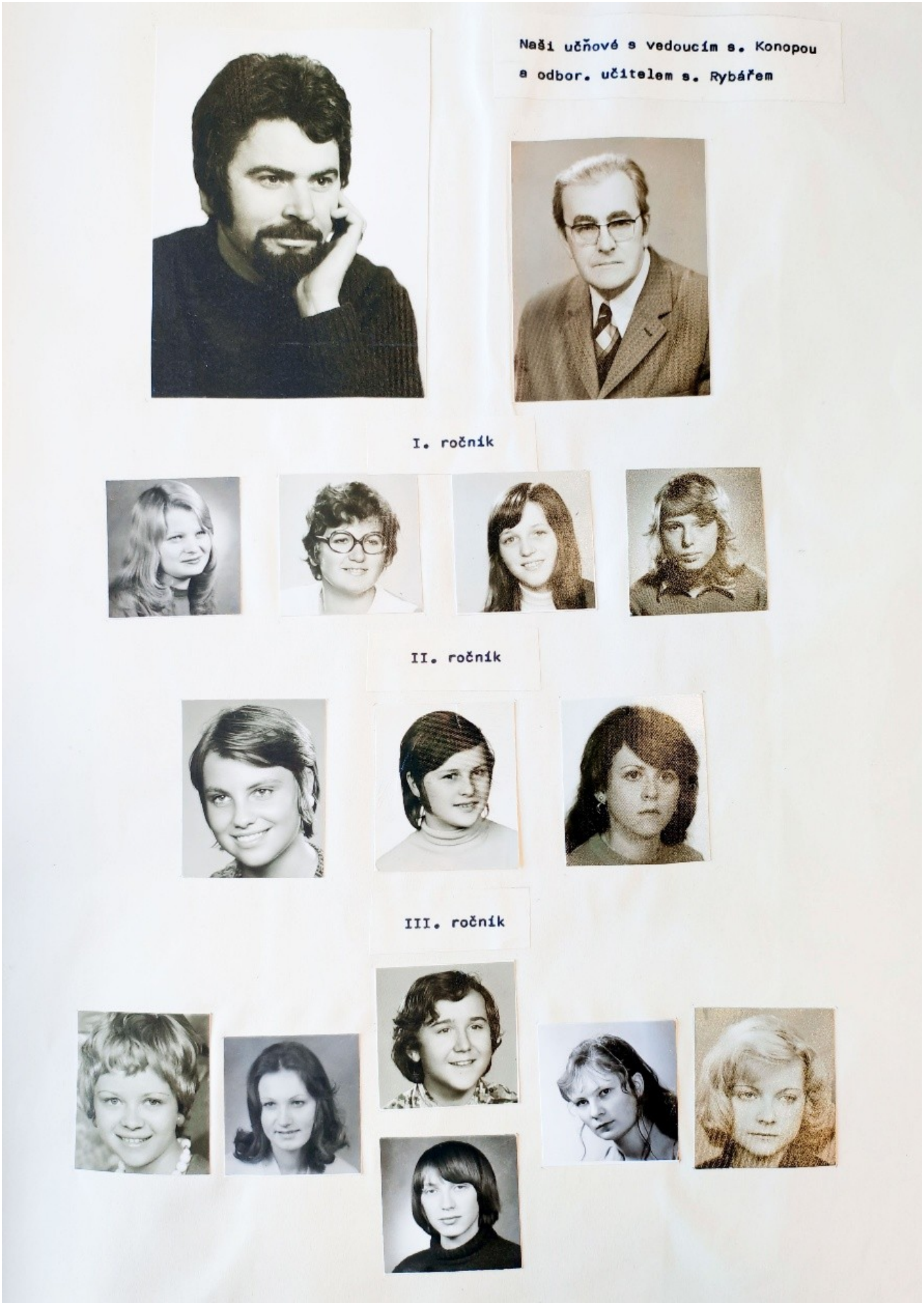

Obr. 11 — Učňové Družstva Fotografia České Budějovice s vedoucím s. Konopou a odborným učitelem s. Rybářem, I.–III. ročník. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora.

4

KAPITOLA 4

FOTOKLUBY, GALERIE A NEFORMÁLNÍ FOTOGRAFICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ

SPOLKY · VÝSTAVY · KRITIKA · VEŘEJNÝ PROSTOR

Fotografické vzdělávání mimo školní obory a jeho význam pro regionální kulturu.

4. Fotokluby, galerie a neformální fotografické vzdělávání

Fotokluby, soutěže, galerie a výstavní projekty vytvářely vedle škol a provozů další prostor učení. Jejich význam spočíval v pravidelné kritice, výběru souboru, instalaci a veřejné konfrontaci, nikoli v pouhé existenci jednotlivých akcí.

Pro dějiny fotografického vzdělávání je tato část důležitá jako kulturní, komunitní a hodnotová vrstva. Zde se nerozdávaly výuční listy ani maturitní vysvědčení, ale vytvářelo se prostředí, v němž začínající fotografové získávali zpětnou vazbu, učili se sledovat tvorbu ostatních a postupně si vytvářeli vlastní obrazový jazyk.

Jižní Čechy měly vedle formálního a učňovského vzdělávání silnou síť neformálních aktivit. V některých obdobích právě ona nesla kontinuitu fotografického myšlení víc než školy. Pro českobudějovické prostředí jsou důležité zejména tvůrčí fotografické uskupení Linie, FOTOS, FOTAM, REGION 02, Galerie Nahoře, Galerie Měsíc ve dne, fotoklub Vývojka a další výstavní a klubové iniciativy.

Neformální fotografickou kulturu utvářely instituce i konkrétní osobnosti, které vedly kluby, organizovaly výstavy, hodnotily soutěže a později vstupovaly do pedagogické práce.

Obr. 12 — Logo fotoskupiny FOTOS. Autor návrhu nezjištěn. Zdroj reprodukce: pracovní obrazový archiv Petra Maurence.

4.1 GALERIE A VÝSTAVY JAKO MÍSTO SETKÁVÁNÍ

Výstavní provoz v jižních Čechách přesahoval několik českobudějovických prostorů. Galerie Nahoře měla pro českobudějovickou fotografickou scénu výraznou roli, ale fotografické vzdělávání v celém kraji formovala širší síť výstavních míst, kulturních domů, klubových vitrín, festivalů, městských galerií a muzeí.

Galerie Nahoře v Domě kultury Metropol patří k hlavním centrům českobudějovické fotografie. V letech 1980–1990 působila jako stálá fotografická síň Domu kultury ROH, uspořádala 123 kolektivních a autorských výstav a navázala na fotoklubovou i autorskou zkušenost osobností kolem Jana Hampla (1924–2003), Karla Skalického (1943) a Jaromíra Schela (1940–2020). Po roce 1989 zde pokračovalo setkávání amatérských, profesionálních a studentských fotografických aktivit.

Bilanční výstava Jihočeská amatérská fotografie za posledních 50 let se zde uskutečnila roku 1989 u příležitosti 150. výročí vynálezu fotografie. Představila autory ze současných i zaniklých fotoklubů a ukázala, že amatérská fotografie v jižních Čechách měla vlastní paměť, osobnosti, vývojovou hloubku a schopnost veřejné reflexe.

Galerie Nahoře byla výrazným, nikoli jediným centrem českobudějovické výstavní kultury. Po roce 1989 se fotografická dramaturgie přesouvala také do menších a flexibilnějších prostorů, mezi něž patřilo Café au Chat Noir.

Širší charakter českobudějovické výstavní sítě ukazují festivalové a soutěžní projekty, například Jihočeský výlov. V jednotlivých ročnících propojoval více stálých galerií a dočasných výstavních míst. Takový model chápal výstavu jako

Obr. 13 — Fotosalon 1980, Celostátní fotografická výstava VD a MH, České Budějovice, ROH (dnešní Metropol), srpen 1980. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora.

pohyb městem, setkání autorů, kurátorů a diváků a jako rozšíření fotografické komunity mimo jediný stabilní galerijní sál.[14]

Obr. 14 — Michal Tůma, Dívčí portrét / Vzpomínka na lásku, 9. srpna 1972. Zdroj: osobní archiv Michala Tůmy.

Výstavní prostředí rozvíjelo schopnost vybrat a uspořádat fotografie, rozhodnout o formátu a adjustaci, formulovat téma a přijmout veřejnou reakci. Tato vzdělávací funkce nebyla omezena na České Budějovice; podobná místa, kde se fotografie vystavovala, hodnotila a předávala, existovala i v dalších částech kraje.

Písek představuje v jihočeské síti neformálního vzdělávání samostatný uzel. Fotoklub Písek vznikl roku 1951 a v roce 2006 vydal almanach k pětapadesátému výročí klubu. Jeho činnost spojovala pravidelná setkávání nad fotografiemi, možnost vystavování a veřejnou prezentaci tvorby.

Písecký fotoklub navíc vytvořil přímou vazbu k organizovanému fotografickému vzdělávání. Roku 1974 zde byla zahájena dvouletá škola výtvarné fotografie pod odborným vedením osobností v čele s profesorem Jánem Šmokem (1921–1997), vedoucím katedry fotografie na pražské FAMU. O rok později přijel do Písku historik fotografie Rudolf Skopec (1913–1975). V prostředí klubu se zároveň otevřela cesta k Institutu výtvarné fotografie; za finanční podpory klubu Jitex absolvovalo během několika let tuto školu asi deset stávajících členů píseckého fotoklubu.[15]

Písek se proto nejeví pouze jako město s aktivním fotoklubem, ale prostředím, v němž se amatérská klubová činnost propojila s organizovanou fotografickou pedagogikou. Členové klubu nebyli odkázáni jen na vlastní schůzky; část z nich prošla školou nebo institutem zaměřeným na výtvarnou fotografii. Tím se mezi jihočeským amatérským prostředím a celostátní fotografickou pedagogikou vytvořil přímý most.

Písek doplňuje současné středoškolské fotografické vzdělávání výraznou neformální a klubovou vrstvou. V místním fotoklubu nešlo jen o předávání základních dovedností, ale také o soustavné studium, růst nároků a přenos pedagogických vlivů významných osobností české fotografie do regionu.

Obr. 15 — Logo Fotoklubu Písek. Autor návrhu nezjištěn. Zdroj reprodukce: Fotoklub Písek.

Písecké fotografické prostředí pokračuje i v současném výstavním provozu. Galerie Portyč (Čechova 406/9) pravidelně uvádí výstavy fotografů a výstavní program doplňuje fotoklubovou tradici města. Takové prostory ukazují, že klubová fotografie v Písku nezůstává pouze historickou stopou, ale udržuje veřejný výstavní kontakt.

Ve Vodňanech vzniklo neformální fotografické prostředí odpovídající menšímu městu. Zatímco Písek je spojen s dlouhou fotoklubovou tradicí a výraznou vazbou na Jitex, vodňanský fotokroužek vyrostl z místní skupiny nadšenců. Založili jej Karel Burda (1952), Josef Chán, Stanislav Plachta a Josef Veselý. Od listopadu 1978 do ledna 1979 se k nim při druhé členské výstavě Jihočeské rybníky a příroda přidali další vystavující.

Vzdělávací povaha vodňanského fotokroužku je dobře patrná v popisech praktické práce. Text muzea zaznamenává nejen výstavy a soutěže, ale také laboratorní experimenty. Členové kroužku si připravovali chemické roztoky, sháněli ferrikyanid draselný (pozn. červená krevní sůl) a zkoušeli tónování do hněda. Zároveň investovali do vybavení, například v roce 1979

14 NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opa
s. 6–7; DNY OTEVŘENÝCH ATELIÉRŮ. Jihočeský výlov 8 [online PDF]. 2019.

15 PECHOLTOVÁ, Jana. Estetika amatérské fotografie: případová studie fotoklubu Písek. Bak
11–12, 19 a 29–30; Almanach 2006. Písek: Fotoklub Písek, 2006.

do zábleskového přístroje National PE 2006. Tyto detaily ukazují fotografické učení na úrovni konkrétních materiálů, chemie, světla a technického zázemí.

Vodňany také ukazují, že soutěžní prostředí fungovalo jako motivace. Karel Burda se v únoru 1979 umístil na třetím místě v okresní soutěži se snímkem „Seřadiště“. Z pohledu vzdělávání nejde jen o ocenění jednotlivce. Úspěch v soutěži posiloval sebevědomí kroužku, zvyšoval nároky členů a otevíral cestu k dalším pokusům. Amatérská fotografie zde rostla z práce v malé komunitě, kde se praktická dovednost, technický experiment a veřejná prezentace spojovaly do jednoho celku.

Neformální fotografické vzdělávání nebylo výsadou krajského města. Ve Vodňanech vyrůstalo z práce v malé komunitě a z místních témat, jako byly rybníky, výlovy, příroda, město a jeho obyvatelé. Fotografická praxe se tím přirozeně spojovala s regionální identitou.

Obr. 17 — Karel Burda, Sametové Vodňany, 1989–1990. Zdroj: Městské muzeum a galerie Vodňany.

Vodňanský fotokroužek je v regionální paměti spojován se zakladateli Karlem Burdou, Josefem Chánem, Stanislavem Plachtou a Josefem Veselým. Českokrumlovský fotoklub vytvořil dlouhodobé výstavní zázemí při Městském divadle a pravidelný veřejný kontakt s amatérskou fotografií. Tyto údaje ukazují, že neformální vzdělávání nebylo v jižních Čechách soustředěno jen do Českých Budějovic. Fungovalo jako regionální síť menších ohnisek, v nichž se učilo vystavováním, soutěžní konfrontací, klubovým hodnocením a osobním předáváním zkušenosti.[16]

Český Krumlov patří do této kapitoly jako další důležité centrum neformální fotografické kultury. Původní fotoskupina Amfilm vznikla roku 1961. Později na ni navázal Fotoklub Svazu českých fotografů Český Krumlov a po roce 1989 se skupina transformovala do samostatného spolku. Od založení Amfilmu se ve fotoklubu vystřídalo přibližně sto členů.

16 MUZEUM A GALERIE VODŇANY. Dobré světlo: historie fotoklubu Vodňany [online]; FOTOKLUB ČESKÝ KRUMLOV. O fotoklubu [online]. [cit. 2026-06-15].

Krumlovský příklad je důležitý tím, že propojuje fotografii a film. Již samotný název Amfilm naznačuje, že lokální obrazová kultura nebyla uzavřena pouze do statické fotografie. Fotografické a filmové amatérství zde tvořilo společné prostředí práce s obrazem. Pro kontext současného českokrumlovského školního prostředí je tato část důležitá jako doklad, že ve městě existovala širší obrazová a výstavní kultura ještě před vznikem současného středoškolského oboru.

Obr. 18 — Logo Fotoklubu Český Krumlov. Autor návrhu nezjištěn. Zdroj reprodukce: Fotoklub Český Krumlov.

Po roce 1989 fotoklub získal právní subjektivitu a po zrušení předchozího zřizovatele, Okresního kulturního střediska, si členové odkoupili propůjčený majetek. Klub následně našel zázemí v Městském divadle v Českém Krumlově a založil Fotogalerii v Městském divadle. Do konce roku 2017 zde proběhlo více než 117 výstav; současně Městské divadlo uvádí dlouhodobý pronájem foyer Fotoklubu Český Krumlov, který zde pořádá pravidelné výstavy amatérské fotografie.

Fotogalerie v Městském divadle a Minigalerie na náměstí Svornosti poskytly klubu stabilní veřejná místa. Členové zde vybírali soubory, připravovali instalace a konfrontovali vlastní práci s hostujícími autory i publikem.[17]

Museum Fotoateliér Seidel doplňuje českokrumlovskou síť neformálního vzdělávání jiným způsobem. Zpřístupňuje veřejnosti historický provoz ateliéru, autentické vybavení, archivní snímky i počátky fotografického řemesla a převádí historickou zkušenost do současné muzejní a vzdělávací praxe.

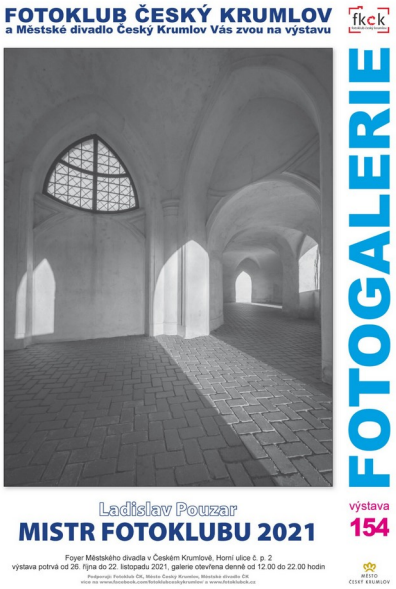

Obr. 19 — Plakát Fotoklubu Český Krumlov k výstavě Mistr fotoklubu 2021. Zdroj: Fotoklub Český Krumlov.

Jindřichův Hradec představuje samostatný regionální uzel neformálního fotografického vzdělávání především díky Muzeu fotografie a moderních obrazových médií v bývalé jezuitské koleji. Instituce navazuje na činnost Národního muzea fotografie, založeného roku 1998, a propojuje výstavy českých i zahraničních autorů se sbírkami historické a současné fotografie, fotografické a filmové techniky, digitalizační činností a doprovodnými programy. Stálá expozice Moc médií představuje principy záznamu a zobrazování od camery obscury přes fotografii až k filmu a televizi. Muzeum tak nepracuje pouze s fotografií jako s výtvarným dílem, ale také jako s technickým, společenským a mediálním fenoménem.

Důležitá je rovněž sbírkotvorná a projektová činnost. Muzeum vytváří sbírky historické i současné fotografie a sbírky fotografické techniky; část fondů vznikala v rámci vlastních projektů, například Ostře sledovaný Hrabal (2004–2005), Via Lucis 1989–2009 / česká společnost ve fotografii (2009) nebo česko-rakouský projekt Stories (2010–2012). Vedle toho muzeum získává fotografie a fotografickou či filmovou techniku také prostřednictvím darů soukromých dárců. Tato sbírková rovina rozšiřuje jeho význam za hranici běžného výstavního prostoru.

Výstavní program jindřichohradeckého muzea propojuje historickou a současnou fotografii, regionální autory, žákovské výstupy a tematické projekty. Pro vzdělávací téma jsou důležitější než úplný výčet výstav zejména doprovodné programy a dlouhodobá spolupráce se spolkem Fokus.

17 FOTOKLUB ČESKÝ KRUMLOV. O fotoklubu [online]; MĚSTSKÉ DIVADLO ČESKÝ KRUMLOV. Vestibul, foyer a Divadelní klub Ántré [online]. [cit. 2026-06-19].

Muzeum fotografie a moderních obrazových médií spojovalo výstavní a sbírkovou práci s praktickým vzděláváním. Nabízelo fotokroužky pro děti a mládež, večerní školu digitální fotografie pro dospělé, univerzitu třetího věku, workshopy klasické fotografie a temné komory i práci ve fotoateliéru a portrétní fotografii. Jednotlivé formáty se v čase měnily, společně však vytvářely pravidelnou nabídku fotografického učení pro různé věkové skupiny.

Muzeum zároveň poskytuje zázemí spolku Fokus Jindřichův Hradec, který navazuje na fotoskupinu založenou na počátku roku 1963 Otakarem Gawlikem (1923–1998). Spolek se v muzeu pravidelně schází a pořádá výstavy, například výroční výstavu Fokus 50 let (2013) nebo Fokus 60 let (2023). Tím se v Jindřichově Hradci propojuje muzejní instituce, fotoklubová tradice, sbírková práce, vzdělávání a veřejná prezentace fotografie. Právě tato kombinace odlišuje Jindřichův Hradec od běžného výstavního místa: funguje zde prostředí, v němž se fotografie nejen vystavuje, ale také archivuje, vykládá, technicky předvádí a prakticky učí.[18]

Obr. 20 — Leták k výstavě fotografií členů spolku Fokus Jindřichův Hradec v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií, 2015. Zdroj: Muzeum fotografie a moderních obrazových médií, Jindřichův Hradec.

Přeshraniční klubové a soutěžní kontakty rozšiřovaly místní horizont o srovnání s fotografy pracujícími v podobném pohraničním a krajinném prostředí. Jejich vzdělávací význam nespočíval v samotném pořadí vítězů, ale v opakované konfrontaci souborů, témat a hodnotících měřítek. V období před rokem 1989 měly takové kontakty zvláštní váhu, protože překračovaly hranice lokální amatérské scény.

Druhou mimoregionální vazbou bylo dálkové nebo kombinované fotografické vzdělávání. Pro Písek je doložena vazba na Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů, který absolvovali například Pavel Holba (1957), Jaroslav Joe Hübl (1945) a Jan Vávra (1950). V širším českém kontextu navazovalo takové studium na tradici škol výtvarné a tvůrčí fotografie, které umožňovaly vzdělávání zájemcům mimo hlavní školní centra. Pro jihočeské fotografy tak existovala možnost doplnit klubovou praxi systematičtějším studiem, aniž by nutně opustili region.

Mimoregionální školy a návrat jejich absolventů do jižních Čech jsou soustředěny v následující kapitole; zde stačí konstatovat, že klubová praxe často vedla k systematičtějšímu dálkovému nebo vysokoškolskému studiu. Vzdělávací účinek výstavy vzniká teprve při práci s tématem, výběrem, pořadím, formátem, instalací a následnou obhajobou rozhodnutí. Pouhé zaplnění prostoru jednotlivými snímky tuto funkci nesplňuje.

4.2 NEFORMÁLNÍ PROSTŘEDÍ PO ROCE 1989

Rok 1989 přinesl výraznou proměnu neformální fotografické scény. Zanikala nebo se měnila zřizovatelská struktura kulturních domů, krajských a okresních kulturních středisek a svazových organizací. Některé fotokluby se osamostatnily, jiné zanikly nebo ztratily část členské základny. Václav Němec (1965) tento proces popisuje na příkladu Galerie Nahoře a skupin FOTAM a Region 02, jejichž poslední výstavy zde proběhly kolem roku 1990.

Galerie Nahoře vznikla roku 1976 v Domě kultury ROH, dnešním DK Metropol na Senovážném náměstí 2, z iniciativy Karla Skalického ze skupiny FOTAM a ředitele kulturního domu PhDr. Jaromíra Schela. V letech 1980–1990 zde proběhlo 123 kolektivních a autorských výstav; od založení galerie do roku 1991 jich bylo přibližně 150. Besedy s vystavujícími autory doplňovaly program o pravidelné setkávání, hodnocení a neformální předávání fotografické zkušenosti.

Roku 1990 se v Galerii Nahoře uskutečnila absolventská výstava kurzu výtvarné fotografie Lidové konzervatoře Krajského kulturního střediska a krajské kolo Národní soutěže amatérských fotografů. Obě akce spojily prezentaci výsledků studia se srovnáním tvorby v širší amatérské scéně. Krajské kulturní

18 MUZEUM FOTOGRAFIE A MODERNÍCH OBRAZOVÝCH MÉDIÍ. Archiv kurzů a workshopů [online]. Jindřichův Hradec: MFMOM. Dostupné z: https://www.mfmom.cz/cz/archiv-kurzu-a-workshopu.html. [cit. 2026-07-18].

středisko tak nevystupovalo pouze jako administrativní zřizovatel, ale vytvářelo kurzovní, soutěžní a konzultační rámec pro amatérskou fotografii.

Po devítileté přestávce byla Galerie Nahoře roku 2000 obnovena s výrazným podílem skupiny FOTOS. Vedení převzal její člen Lubomír Lapka (1924) a první program připomněl Františka Dvořáka (1932–1986) a Jana Hampla. Roku 2003 nastoupila do vedení Bohuslava Maříková (1950), která v letech 2011–2018 působila také jako pedagožka na SUPŠ sv. Anežky České. Její dráha přenesla zkušenost s výběrem souboru, instalací, komunikací s autory a veřejnou prezentací fotografie z galerie do školního prostředí.

Metodickou a organizační roli v této oblasti je možné konkretizovat na osobě Jana Hampla. Ten nebyl důležitý pouze jako autor a člen skupiny FOTOS, ale také jako dlouhodobý organizátor českobudějovického fotografického života. V letech 1970–1989 působil v okresních a krajských poradních strukturách pro fotografii, postupně jako předseda Okresního a Krajského poradního sboru pro fotografii. Právě poradní sbory představovaly prostředí, v němž se amatérská fotografie nejen vystavovala, ale také posuzovala, metodicky vedla a začleňovala do širší sítě soutěží, přehlídek a klubových aktivit.

Českobudějovická neformální scéna nestála pouze na Galerii Nahoře. V různých obdobích ji doplňovaly Galerie V loubí, Dům umění, Galerie Pod kamennou žábou, Galerie Měsíc ve dne, Café Au Chat Noir, Biograf Kotva a další prostory. Café Au Chat Noir je důležité zejména vazbou na Michala Tůmu (1947), který zde od roku 2007 spojoval vlastní autorskou práci, zkušenost studia a vydavatelství Foto MIDA s výstavní dramaturgií. Jeho dráha tak vede od skupiny FOTOS přes profesionální a publikační praxi k okruhu osobností zapojených do počátků krumlovského oboru.

Po roce 2000 vznikaly také nové klubové a výstavní formy. Roku 2001 se na půdě Jihočeské univerzity zformoval fotoklub Vývojka a krátce poté začal v Galerii Nahoře pořádat celostátní soutěž FOTOUNIVERZIÁDA. Na studentskou a klubovou vrstvu navázal výstavní provoz v Biografu Kotva, kde Václav Němec propojoval zkušenost skupiny FOTOS a studia na ITF s kurátorskou prací a uváděl regionální autory, spolužáky i studentské soubory. Kontakt školy s městskou fotografickou scénou tak vznikal nejen v odborných galeriích, ale také v alternativních kulturních prostorech.

Výrazným vnějším podnětem byla kurátorská práce slovenského fotografa a pedagoga Mira Švolíka (1960) v Galerii Bazilika a Solnice. Od roku 2007 zde prosazoval dramaturgii otevřenou inscenované, experimentální i dokumentární fotografii a propojoval českobudějovické autory s širším československým prostředím. Výstava Nová slovenská vlna po dvaceti letech v roce 2007 představila šest někdejších spolužáků z FAMU a ukázala místnímu publiku fotografii založenou na inscenaci, manipulaci, práci s tělem a později také na digitálních zásazích. Na tuto zkušenost od roku 2008 navazoval Jihočeský výlov, který soustředil regionální autory a rozšířil se i do dalších galerií a kaváren. Vzdělávací účinek těchto projektů nevznikal pravidelnou výukou, ale přímým setkáním s odlišným obrazovým jazykem, kurátorským výběrem a veřejnou instalací. Pro místní fotografy i studenty šlo o možnost porovnat vlastní práci s tvorbou, která překračovala zavedená klubová a regionální měřítka.[19]

Po roce 1989 se zároveň otevřelo více možností samostatného vzdělávání. Fotografové mohli navštěvovat soukromé kurzy, vysoké školy, workshopy, festivaly nebo školy mimo region. Neformální vzdělávání proto nezmizelo, ale změnilo svou funkci: stalo se doplňkem a korektivem školních programů. Vývojka, Café Au Chat Noir a Biograf Kotva potvrzují, že po roce 1989 pokračovala práce se souborem, kritikou a veřejnou prezentací i mimo školní obory. Příklady ukazují čtyři mechanismy neformálního učení: technickou výměnu zkušeností, klubovou kritiku, práci s výstavním souborem a kontakt s autory, kurátory a institucemi mimo vlastní skupinu. Tato síť vytvořila kulturní a personální zázemí, z něhož část pedagogů čerpala. Současné školy však nejsou jejími institucionálními nástupci; jde o personální a funkční přenos zkušenosti.

Za hlavní vzdělávací přínos fotoklubů nepovažuji počet uspořádaných výstav ani dosažených soutěžních ocenění, ale pravidelnou konfrontaci vlastní práce s názorem ostatních. Fotograf zde musel snímek vybrat, předložit, obhájit a přijmout kritiku. Pro část členů mohlo jít o jedinou dlouhodobě dostupnou formu soustavnějšího fotografického vzdělávání. Klubové prostředí však nebylo kvalitní automaticky. Mohlo se uzavírat do ustáleného vkusu, soutěžních schémat a opakování forem, které skupina považovala za správné. Vzdělávací hodnota proto závisela především na otevřenosti členů, kvalitě vedení a ochotě přijímat nové podněty, nikoli pouze na délce existence nebo počtu aktivit fotoklubu.

19 NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2010, zejména s. 11, 84–89, 149–150 a kapitola Kino Kotva, s. 179–180; srov. ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Budějovičtí fotografové se vyvíjí ve Vývojce. Klub funguje už dvacet let a je otevřený všem [online]. 29. 6. 2021. [cit. 2026-06-19].

5

KAPITOLA 5

DALŠÍ CESTY K FOTOGRAFICKÉMU VZDĚLÁVÁNÍ

ČIMELICE · FAMU · IVF · ITF · NÁVRAT ZKUŠENOSTÍ

Mimoregionální vzdělávací cesty, které formovaly fotografické prostředí jižních Čech.

5. Další cesty k fotografickému vzdělávání

Fotografické vzdělávání, které ovlivnilo jižní Čechy, nevycházelo pouze z institucí působících přímo v regionu. Řada autorů, pedagogů a absolventů získala podstatnou část své průpravy mimo něj a teprve později ji přenesla do českobudějovického, českokrumlovského nebo širšího jihočeského prostředí. Tato kapitola proto nemá být katalogem všech škol, ale přehledovou mapou cest, jimiž se fotografické znalosti do regionu dostávaly.

Pro výklad je rozhodující rozlišit čtyři typy vzdělávání: amatérské a neformální prostředí, učební a provozní přípravu, středoškolské fotografické nebo příbuzné vzdělávání a vysokoškolskou či dálkovou fotografickou průpravu. Tyto typy se zároveň liší časově. Do roku 1989 převažovaly fotokluby, družstevní a učňovské provozy, mimoregionální střední školy a FAMU; po roce 1990 se nabídka rozšířila o nové umělecké, mediální a vysokoškolské obory.

5.1 PŘEHLED VZDĚLÁVACÍCH CEST A NÁVRATU OSOBNOSTÍ

Tabulka shrnuje hlavní vzdělávací cesty, jejich časové zařazení a význam pro jihočeské prostředí. Jednotlivé osoby nelze uzavřít do pevných kategorií, protože řada fotografů prošla několika typy vzdělávání současně. Přehled proto slouží jako orientační mapa tras, které se v dalších kapitolách konkretizují na Českých Budějovicích a Českém Krumlově.

Jednotlivé trasy proto nelze číst jako stupně jedné hierarchie. V praxi se často propojovaly: člen fotoklubu pokračoval v dálkovém studiu, absolvent odborné školy vstupoval do autorské nebo výstavní scény a vysokoškolsky vzdělaný fotograf se do regionu vracel jako pedagog, kurátor či organizátor. Provozní zkušenost mohla vést k osobní tvorbě stejně jako autorské studium k zakázkové praxi. Důležitý nebyl jen směr od nižšího k vyššímu vzdělání, ale také návrat získané zkušenosti do místního prostředí. Přehled proto zachycuje prostupnou síť, v níž se řemeslná, klubová, školní a vysokoškolská průprava navzájem doplňovaly. Jejich význam pro jižní Čechy se neodvíjí pouze od sídla instituce, ale od toho, zda absolventi a účastníci předávali nabyté znalosti prostřednictvím výuky, výstav, odborné praxe nebo osobního vedení dalších fotografů.

Tabulka 1 — Přehled vzdělávacích cest a jejich význam pro region

Vzdělávací cesta	Období, instituce a význam pro region
Amatérské a neformální	Fotokluby, mapové okruhy, krajská kulturní střediska, lidové konzervatoře, FOTOS, FOTAM, Galerie Nahoře a Vývojka. Přinášely práci se souborem, soutěže, besedy, kritiku a komunitní předávání zkušenosti.
Učební a provozní	Po roce 1948 zejména družstva, komunální služby, Fotografia České Budějovice, Fotografia Praha, Prostějov a Děčín. Důraz na zakázku, laboratoř, technickou kázeň a provozní fotografickou praxi.
Středoškolské a filmově-laboratorní	Státní odborná škola grafická v Praze, Škola uměleckých řemesel v Brně, Čimelice a po roce 1990 nové umělecké a mediální školy. Technická, grafická, filmová a výtvarná průprava.
Vysokoškolské a dálkové	Do roku 1990 hlavně FAMU a Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů; po roce 1990 ITF Opava a další vysoké školy. Autorský soubor, teorie, výstavní praxe a pedagogický návrat do regionu.

5.2 DO ROKU 1989: AMATÉRSKÉ, UČEBNÍ A MIMOREGIONÁLNÍ CESTY

Tabulka 1 shrnuje čtyři cesty, které byly v předchozích kapitolách doloženy podrobněji. V této části jsou důležité především jejich vazby na školy mimo region a návrat absolventů do jihočeské tvorby a pedagogiky.

Neformální prostředí přitom často tvořilo první stupeň další fotografické dráhy. Fotoklub, soutěž nebo kulturní středisko nabízely začátečníkovi technické zázemí, pravidelný rozbor snímků a první veřejnou konfrontaci. Teprve odtud vedla cesta k lidovým konzervatořím, Institutu výtvarné fotografie, odborným školám nebo k vysokoškolskému studiu. Amatérská a školní větev proto nestály vedle sebe bez kontaktu: v životních drahách řady autorů na sebe navazovaly a zkušenost získaná mimo školu rozhodovala také o tom, s jakými tématy a pracovními návyky do systematického studia vstupovali.

Učební a provozní větev spojovala družstva, komunální služby a specializovaná učiliště. V jižních Čechách ji představovala Fotografia České Budějovice; Praha, Prostějov a Děčín vytvářely srovnávací profesní síť. Společný byl důraz na zakázku, laboratoř, technickou kázeň a skutečný provoz. Do Děčína přestupovali také žáci z Českých Budějovic. Centralizované učňovské zázemí vyrovnávalo rozdíly mezi provozovnami

a připravovalo pracovníky pro různé druhy zakázkové fotografie. Současný budějovický obor na tuto soustavu právně nenavazuje, ale sdílí s ní profesní orientaci.[20]

Prostějov, Děčín a pražská Fotografia zároveň ukazují, jak konkrétně byla profesní příprava organizována. Učni procházeli reálnými provozovnami, portrétními a zakázkovými pracovišti, laboratořemi i retuší; v Praze se praktická výuka postupně soustředila také do samostatnějšího zázemí v Kaprově ulici, které mělo vyrovnat rozdíly mezi provozovnami. Smyslem nebyla autorská specializace, ale spolehlivý pracovník schopný zvládnout různé druhy zakázky a technologický postup od expozice po odevzdání výsledku. Pro jižní Čechy je tento model důležitý jako srovnávací rámec: vysvětluje profesní logiku pozdějšího oboru Fotograf, nikoli jeho právní nebo organizační původ.

Třetí vrstvu tvořilo středoškolské fotografické, grafické, filmové a laboratorní vzdělávání. Pro české fotografické školství měla výraznou roli Státní odborná škola grafická v Praze, založená 30. září 1920. Už od počátku měla dvouleté denní fotografické oddělení a pro žáky z regionů byla Praha dlouhodobě přirozenou cestou k systematičtější fotografické průpravě. Pražská grafická větev spojovala fotografii s polygrafií, reprodukcí, výtvarnou přípravou a technickým obrazem. Její role nespočívala jen v existenci fotografického oddělení, ale také v pedagogickém modelu, který postupně spojoval práci s materiálem a světlem, reklamní a propagační fotografii, fotomontáž, text, reprodukční techniky a profesionální použitelnost obrazu.

Ještě starší technicko-grafický kontext představuje vídeňská Graphische Lehr- und Versuchsanstalt a v českém prostředí také ČVUT, kde Karl Kruis (1851–1917) roku 1899 založil Ústav praktické fotografie. Tyto příklady ukazují, že fotografie byla od počátku spojena s technikou, reprodukcí, chemií a aplikovaným obrazem, nikoli pouze s uměleckým ateliérem.[21]

Brněnská Škola uměleckých řemesel vznikla roku 1925 a fotografie se zde od třicátých let rozvíjela v těsném vztahu k typografii, grafice a užitému obrazu. Po druhé světové válce se ustálilo samostatné fotografické oddělení, které v letech 1951–1977 výrazně formoval Karel Otto Hrubý (1916–1998). Do jižních Čech se brněnská zkušenost vracela prostřednictvím konkrétních osobností. Bohuslava Maříková zde studovala u Karla Otty Hrubého, Emanuela Ranného (1943–2022) a Jiřího Šindlera (1922–2015); Jiří Korecký (1958) po vyučení v Děčíně pokračoval v letech 1977–1980 v oboru užitá fotografie a roku 1989 absolvoval Katedru fotografie FAMU.

Brněnská zkušenost se tedy do jižních Čech nevracela jako instituce, ale přes pedagogy, fotografy, výstavní provoz a kurátorskou praxi. Po roce 1989 na ni navázala Střední škola umění a designu a vyšší odborná škola Brno, v současných školských přehledech uváděná také s oborem Užitá fotografie a média.[22]

5.3 ČIMELICE A VÝUKA FOTOGRAFIE A FILMU

Samostatné místo v dějinách fotografického vzdělávání v jižních Čechách zaujímá Střední průmyslová škola filmová v Čimelicích. Nešlo o fotografický obor v užším smyslu, ale o školu zaměřenou na přípravu odborných pracovníků pro filmový a audiovizuální provoz. Pro tuto práci je důležitá tím, že zde byla v letech 1952–1982 systematicky vyučována práce s obrazem, světlem, fotografickým materiálem, laboratorním zpracováním a ateliérovou technikou.

Obr. 21 — Zámek v Čimelicích, někdejší sídlo Střední průmyslové školy filmové. Autor snímku nezjištěn. Zdroj reprodukce: pracovní obrazový archiv Petra Maurence.

Střední průmyslová škola filmová byla zřízena rozhodnutím předsednictva vlády roku 1950 a zpočátku provizorně působila v Klánovicích u Prahy. Výuka v Čimelicích byla zahájena 15. února 1952. Škola měla technické, produkční a chemické oddělení a využívala foto- a kinodílny, laboratoře i ateliérovou techniku. Pro tuto práci je rozhodující, že fotografie, světlo a laboratorní zpracování byly součástí systematické odborné přípravy pro filmový a audiovizuální provoz.

Charakter čimelické školy byl odlišný od pozdějších fotografických oborů v Českých Budějovicích a Českém Krumlově. Čimelice nebyly školou autorské fotografie v dnešním smyslu, ale fotografie zde tvořila důležitou

20 HUŠTÁK, Daniel. Učňovské středisko družstva Fotografia Praha od roku 1969 do současnosti. Opava: ITF, 2019, s. 11–16 a 28–60.
21 HUŠTÁK, Daniel. Učňovské středisko družstva Fotografia Praha od roku 1969 do současnosti. Teoretická diplomová práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie, 2019, s. 8–10.
22 DŮM UMĚNÍ MĚSTA BRNA. Karel Otto Hrubý – fotograf, pedagog, teoretik [online]; TÝŽ. Oddělení užité fotografie SUPŠ v Brně [online]; NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opava: ITF, 2010, s. 93–94. [cit. 2026-07-18].

součást širšího technologického celku. Žáci se učili chápat fotografii nejen jako výsledný obraz, ale jako proces zahrnující světlo, expozici, materiál, laboratoř, projekci a prezentaci výsledného díla.
Každodenní podoba výuky byla úzce spjata s filmovou a televizní praxí. Škola měla celostátní působnost a připravovala technické pracovníky pro československý film; malý sbor kmenových pedagogů proto doplňovali externisté z podniků a studií. Bývalí učitelé vzpomínali, že právě odborníci z provozu přinášeli do školy konkrétní výrobní postupy a příklady z natáčení, laboratoří i zpracování filmového materiálu. Studenti nepracovali pouze v běžné učebně. Využívali zvukové a televizní studio, školní kino a fotografický kroužek, jehož výsledky měly ve škole výrazné místo. Fotografická práce se uplatňovala také při portrétování pedagogů pro maturitní tabla; podle jednoho z pamětnických textů pomohly ukázky fotografií některým absolventům k přijetí do kriminalistické laboratoře.
Výuku dějin a techniky filmu doplňovaly praktické demonstrace. Studenti například porovnávali chování různých filmových materiálů, včetně hořlavosti a rozdílu mezi nitrátovým a acetátovým filmem. Takové ukázky spojovaly chemii, technologii, projekci a posuzování výsledného obrazu. Nešlo tedy jen o zvládnutí izolovaného přístroje, ale o porozumění celému řetězci od vzniku záznamu přes laboratorní zpracování až k projekci nebo televiznímu vysílání. V tomto smyslu představovaly Čimelice výjimečné prostředí: obraz se zde učil jako součást kolektivního provozu, v němž se jednotlivé profese navzájem podmiňovaly. Právě konkrétní spojení školy s odborníky z praxe, studii a filmovými podniky vysvětluje, proč její absolventi pokračovali ve filmu, televizi, archivnictví a na FAMU.
Čimelickou školou prošli také absolventi, kteří pokračovali ve filmu, televizi, archivnictví a na FAMU. Karel Čáslavský (1937–2013) absolvoval roku 1956 a později působil ve Filmovém studiu Barrandov i v Národním filmovém archivu. Jaromil Jireš (1935–2001) po maturitě roku 1954 pokračoval na FAMU, stejně jako Petr Skala (1947) a později Václav Marhoul (1960), který do Čimelic nastoupil roku 1975. Technická příprava tak otevírala cestu k vysokoškolskému studiu, filmu, archivní práci a širším audiovizuálním profesím.
Roku 1982 se Střední průmyslová škola filmová v Čimelicích spojila se Střední průmyslovou školou spojové techniky v Praze a další výuka pokračovala v pražském institucionálním rámci. Čimelice představují samostatnou technicko-filmovou větev: po tři desetiletí se zde systematicky vyučovala práce se světlem, fotografickým materiálem, laboratoří a audiovizuálním obrazem, aniž by tato větev přímo pokračovala v dnešních jihočeských fotografických oborech.[23]
Význam Čimelic podle mého názoru nespočívá pouze v tom, že se zde v určitém období vyučovala fotografie. Podstatné bylo propojení fotografie, filmu, laboratorní práce a technického zázemí. Žáci se nesetkávali s obrazem jako s izolovanou disciplínou, ale jako se součástí širšího procesu tvorby a zpracování audiovizuálního sdělení. Z dnešního pohledu se může obtížně oddělovat, která část výuky byla ještě fotografická a která již filmová. Tuto nejednoznačnost však nepovažuji za slabinu, ale za hlavní originalitu školy. Čimelice současně patří do historické větve regionálního vzdělávání; nebylo by přesné stavět je do stejné roviny se současnými obory v Českých Budějovicích a Českém Krumlově.

5.4 VYSOKOŠKOLSKÉ A DÁLKOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ: FAMU, IVF A ITF

Samostatnou vrstvu tvoří vysokoškolské a dálkové fotografické vzdělávání. Na FAMU se fotografie nejprve rozvíjela uvnitř katedry kamery; první veřejná výstava absolventů fotografické specializace se konala roku 1969. Samostatná Katedra umělecké fotografie vznikla roku 1975 pod vedením Jána Šmoka a k jejím určujícím pedagogům patřili Jaroslav Rajzík (1940) a Pavel Štecha (1944). Pro regionální autory nešlo o středoškolskou alternativu, ale o prostředí autorské, teoretické a pedagogické specializace.[24]
V jihočeském kontextu je FAMU důležitá například u Zdeňka Stolbenka (1959) a Jiřího Koreckého. Stolbenkova cesta vedla z českobudějovického prostředí a amatérské fotografické scény přes Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů k FAMU. Koreckého dráha propojuje učební obor Fotograf v Děčíně, Střední uměleckoprůmyslovou školu v Brně a FAMU, kterou absolvoval roku 1989. Vyšší fotografické vzdělání se tak do jižních Čech nevracelo jako pobočka některé školy, ale prostřednictvím konkrétních osob, které po studiu v regionu vystavovaly, učily, psaly odborné texty nebo se podílely na formování fotografických oborů.

23 30 let Střední průmyslové školy filmové v Čimelicích [online PDF]; STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SDĚLOVACÍ TECHNIKY PANSKÁ. Historie školy [online]; ZAJÍČEK, Zdeněk. Na čimelický zámek se po šlechticích nastěhovali studenti filmařiny. Český rozhlas České Budějovice, 2024.
24 FAMU. Historie školy [online]. Dostupné z: https://www.famu.cz/cs/fakulta/o-famu/historie-skoly/. [cit. 2026-07-18].

U Zdeňka Stolbenka je tato vazba zvlášť názorná. Roku 1974 nastoupil na Odborné učiliště Svoboda v Praze do výučního oboru ofsetový tiskař. Praxi absolvoval v podniku Koh-i-noor v Českých Budějovicích, kde zůstal zaměstnán do roku 1983. Od roku 1983 pracoval v národním podniku Motor jako výtvarník propagace. Následně studoval Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů, který dokončil roku 1990, a poté pokračoval na Katedře fotografie FAMU. Do jižních Čech se tato zkušenost vrátila ve Stolbenkově autorské tvorbě, v jeho podílu na přípravě a vedení oboru Užitá fotografie, otevřeného 1. září 2005 a později nazvaného Užitá fotografie a média, i v pedagogickém působení na českobudějovickém oboru Fotograf.

Zvláštní roli má Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů a jeho pozdější opavské vysokoškolské pokračování. Tradice konzultačního a dálkového fotografického vzdělávání se rozvíjela od roku 1971 v rámci Školy a následně Institutu výtvarné fotografie. Na začátku školního roku 1990/1991 byla tato vzdělávací tradice začleněna do nově vznikajícího vysokoškolského prostředí v Opavě; po založení Slezské univerzity roku 1991 se stala jeho součástí a od školního roku 1992/1993 vystupovala pod názvem Institut tvůrčí fotografie. Přesnější je proto mluvit o institucionální proměně a vysokoškolském pokračování, nikoli o jednoduchém přesunu jedné školy.[25]

Pro autory z praxe, fotoklubového prostředí a regionálních kulturních scén byl tento model důležitý tím, že umožňoval soustavné studium bez nutnosti denního vysokoškolského režimu. Výuka stála na konzultacích, seminářích, rozborech fotografických souborů, samostatné tvorbě, výstavní práci a odborném textu. Pro jižní Čechy je tato větev podstatná hlavně prostřednictvím konkrétních osob: Davida Boukala, Milana Karla Knížete (1956), Jana Mahra (1977), Václava Němce, Zdeňka Stolbenka a dalších autorů spojených s IVF nebo ITF. Jejich zkušenost se vracela do pedagogiky, výstavního provozu, odborného psaní a profilování současných fotografických oborů.

5.5 PO ROCE 1990: NOVODOBÉ ŠKOLY A NÁVRAT OBORŮ DO REGIONU

Po roce 1989 se síť vzdělávacích cest fotografie výrazně proměnila. Zanikaly starší družstevní struktury, část fotoklubů oslabovala, ale zároveň vznikaly nové soukromé a umělecké školy. Jižní Čechy ještě několik let neměly vlastní stabilní středoškolský fotografický obor v současné podobě, proto je období 1989–2005 důležitým přechodem mezi socialistickým systémem a současnými obory v Českém Krumlově a Českých Budějovicích.

Po roce 1990 zůstala Praha hlavním centrem, ale nabídku rozšířily také soukromé a umělecké školy v Plzni, Písku, Jihlavě, Ostravě, Uherském Hradišti a Brně. Pro jihočeské zájemce byly zvlášť významné písecké filmové školy a jihlavské graficko-mediální prostředí.[26]

Písecká větev měla pro region zvláštní význam, protože po zániku čimelické školy znovu vytvořila v jižních Čechách soustavnější prostředí pro filmovou a audiovizuální tvorbu. Soukromá vyšší odborná škola filmová a pozdější Filmová akademie Miroslava Ondříčka sice nepředstavují náhradu středoškolského fotografického oboru, ale rozšířily možnosti práce s kamerou, světlem, obrazovou skladbou a postprodukcí. Jihlavské graficko-mediální prostředí je zase důležité prostřednictvím pedagogické dráhy Zdeňka Stolbenka. Oba příklady ukazují, že návrat fotografického vzdělávání do kraje neprobíhal jedním krokem, nýbrž přes příbuzné obory, osobní přesuny pedagogů a postupné propojování fotografie s filmem, grafikou a digitálním obrazem. Další školy představovaly alternativní cesty k fotografii, audiovizi a vizuální komunikaci; jejich úplný katalog není pro hlavní argument práce nutný.

V Bechyni a Strakonicích se fotografie stala součástí širších mediálních a grafických programů. Její role se zde posouvala k videu, designu a digitální postprodukci, nikoli k samostatné hlavní větvi fotografického školství.[27]

Proměna po roce 1990 se netýkala pouze počtu škol, ale také samotné povahy fotografického vzdělávání. Analogová laboratoř zůstávala důležitým místem porozumění obrazu, současně však přibývala digitální postprodukce, video, grafický design a práce pro různá média. Pro jihočeské studenty tak vznikla širší nabídka, ale také méně přehledná hranice mezi fotografickým oborem a obecnou audiovizuální přípravou. Právě proto mají současné obory v Českém Krumlově a Českých Budějovicích význam: v rámci této

25 INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE. 30 let Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě [online PDF]. Opava, 2020. Dostupné z: https://www.itf.cz/dokumenty/katalogitf30.pdf. [cit. 2026-07-18].

26 STŘEDNÍ ŠKOLA MICHAEL. O škole; TÁŽ. Fotografie a nová média [online]; ZÁMEČEK – STŘEDNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA. Užitá fotografie a audiovizuální tvorba [online]. [cit. 2026-06-14].

27 ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Inspekční zpráva – Střední uměleckoprůmyslová škola Bechyně [online], 2009; VOŠ, SPŠ A SOŠ STRAKONICE. Obalová technika [online]. [cit. 2026-06-14].

rozšířené obrazové kultury zachovávají fotografii jako soustavně vyučované médium s vlastní technickou, historickou i autorskou kontinuitou.
Tyto školy a příbuzné obory nepatří do hlavní současné jihočeské osy. Vysvětlují však přechodové období. Před stabilizací oborů v Českém Krumlově a Českých Budějovicích musel jihočeský zájemce o fotografii často hledat střední, vyšší nebo vysokoškolské vzdělání mimo region. Vznik současných oborů proto znamenal podstatnou změnu: část fotografického vzdělávání se přenesla z mimoregionálních cest zpět do jižních Čech.

5.6 SOUHRN VAZEB

Mimoregionální vazby fungovaly třemi navazujícími mechanismy. Prvním byl odchod za systematickým vzděláním, které v regionu v dané době nebylo dostupné. Druhým byl návrat absolventů do jihočeské autorské, profesní nebo výstavní praxe. Třetím byl jejich vstup do pedagogiky, kurátorství, vydavatelské činnosti a odborného provozu. Teprve spojením těchto kroků se vzdělání získané mimo region proměnilo v místní kulturní a školní zkušenost.
Konkrétní životní dráhy tento mechanismus zpřesňují. Zdeněk Stolbenko propojil polygrafickou průpravu, Institut výtvarné fotografie a FAMU s jihlavskou pedagogickou zkušeností, vznikem krumlovského oboru a pozdějším působením v Českých Budějovicích. Jiří Korecký přenesl do budějovické výuky děčínskou učební, brněnskou uměleckoprůmyslovou a famuovskou zkušenost. Absolventi a studenti IVF či ITF vstupovali do regionu prostřednictvím výuky, výstavního provozu, odborného psaní a práce s fotografickým souborem. Tabulka 1 proto nemá pouze evidenční funkci; ukazuje různé podoby návratu získané zkušenosti. Současné školy tedy nevznikly jako právní pokračování někdejších ateliérů, družstev, fotoklubů nebo mimoregionálních škol. Vznikly však v prostředí, které už mělo profesní, technické, výstavní a personální zázemí. Kapitoly o Českých Budějovicích a Českém Krumlově proto představují současné vyústění těchto cest: ukazují, které starší funkce převzaly nové instituce a jak se odchozí vzdělávací dráhy proměnily v trvalejší možnost studovat fotografii přímo v regionu.

6

KAPITOLA 6

OBOR FOTOGRAF V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

ODBORNÝ VÝCVIK · TECHNIKA · PROFESNÍ PRAXE

Profesně orientovaný model, obnovený roku 2005 a od roku 2012 rozvíjený jako maturitní obor.

6. Obor Fotograf v Českých Budějovicích

Současný obor Fotograf navazuje na dlouhou odbornou tradici českobudějovické školy, jejíž kořeny sahají k Učňovské škole č. 3 v Suchém Vrbném. Fotografická příprava zde byla spojena s provozním prostředím výrobního družstva Fotografia. Po přerušení starší učňovské větve zahájila škola roku 2005 novou institucionální etapu, která znovu postavila výuku na technice, odborném výcviku, zakázce a odpovědnosti za dokončený výstup.

6.1 HISTORICKÉ KOŘENY A OBNOVENÍ OBORU FOTOGRAF

Kořeny dnešní školy sahají do roku 1963, kdy v Suchém Vrbném vznikla Učňovská škola č. 3 vedená Václavem Mrázkem. Připravovala žáky pro obchod, služby a další prakticky zaměřené profese. Vedle prodavačských oborů, železničáře a aranžéra se v její nabídce nacházel také učební obor fotograf. Fotografické vzdělávání tak od počátku patřilo do širšího systému odborné přípravy, který spojoval školní výuku s požadavky konkrétních provozů.

Obr. 22 — Budova v Třebízského ulici 22, první pracoviště teoretické výuky obnoveného oboru Fotograf. Foto: autor práce.

Fotografický obor byl funkčně spojen s výrobním družstvem Fotografia. Podle dostupných dokladů lze vztah obou institucí rekonstruovat tak, že Učňovská škola č. 3 zajišťovala všeobecnou a odborně teoretickou část přípravy, zatímco praktické dovednosti získávali učni v provozním prostředí výrobního družstva Fotografia a jeho pracovišť. Úplné správní podklady k přesnému rozdělení odpovědnosti mezi školu, družstvo, zaměstnavatele učňů a jednotlivé provozovny se však nedochovaly.

Obr. 23 — Václav Mrázek, ředitel Učňovské školy č. 3. Zdroj: školní archiv Střední školy obchodní v Českých Budějovicích.

Učňovská škola č. 3 nebyla fotografickou školou v úzkém smyslu. Patřila k institucím, které měly zajišťovat kvalifikované pracovníky pro obchod, služby a provozy města i kraje. Právě tato šíře je pro pochopení její historie podstatná. Fotograf se vzdělával vedle dalších profesí založených na přesném pracovním postupu, kontaktu se zákazníkem a odpovědnosti za výsledek. Obor tak od počátku získal praktický charakter: fotografie zde nebyla pouze obrazovou tvorbou, ale službou, jejíž kvalita se ověřovala v každodenním provozu.

Propojení s družstvem Fotografia dávalo tomuto obecnému školnímu rámci konkrétní odborný obsah. Z dobového modelu odborné přípravy a z provozních dokladů lze předpokládat, že teoretická část zahrnovala principy optiky, materiálů a fotografického procesu, zatímco provozovny umožňovaly sledovat cestu zakázky od objednávky k hotové fotografii. Konkrétní místní učební plán ani úplné rozdělení činností se však nedochovaly. Škola bez provozu by nemohla nabídnout dostatek opakované praxe; družstvo bez školy by naopak postrádalo soustavnou teoretickou přípravu a jednotné zakončení učebního poměru.

Učňovské zkoušky z 23. června 1978 a předávání výučních listů v roce 1979 představují nejpozdější dosud nalezené kvalifikační výstupy starší učňovské větve. Absence mladšího dokladu sama o sobě neurčuje přesný rok ukončení oboru; současný stav výzkumu pouze nepotvrdil jeho pozdější pokračování na Učňovské škole č. 3. Když byl obor roku 2005 znovu otevřen, následoval po dlouhém, nejméně dvacetiletém přerušení a vznikal už v odlišných společenských, technologických a pracovních podmínkách.

Škola se v dalších desetiletích organizačně proměňovala a její těžiště se přesunulo ze Suchého Vrbného na Kněžskodvorskou 33/A. Měnily se názvy instituce i skladba oborů, spojení obchodu, služeb a praktické profesní přípravy však zůstalo charakteristickým rysem. Na tuto historii navázala Integrovaná střední škola obchodu, služeb a podnikání, později rozšířená také o vyšší odbornou školu.

Proměny názvů školy odpovídaly postupnému spojování původně samostatných oblastí odborného vzdělávání. Z původního učňovského zařízení se stávala větší instituce, která vedle praktické přípravy rozvíjela také střední odborné studium a reagovala na nové požadavky obchodu a služeb. Kněžskodvorská ulice se stala jejím administrativním a organizačním centrem, zatímco jednotlivé obory využívaly podle svých potřeb další budovy a odborná pracoviště. Tato víceoborová struktura později usnadnila znovuzavedení fotografie: škola už měla zkušenost s organizací odborného výcviku, provozním zázemím i spoluprací mezi teorií a praxí.

V této dlouhé proměně se zachovala základní identita školy jako instituce služeb a praktického vzdělávání. Obory se měnily podle hospodářské situace, technologií a zájmu uchazečů, škola však stále spojovala vyučování s konkrétní činností, kterou bylo možné předvést, procvičit a hodnotit. Fotografie do tohoto prostředí zapadá zvlášť dobře. Vyžaduje teoretickou znalost, technickou zručnost, kultivovaný kontakt s člověkem i schopnost vytvořit hmotný nebo digitální výstup. Obnovený obor proto nebyl cizím doplňkem školy, ale novou podobou jejího dlouhodobého profesního zaměření.

Devadesátá léta přinesla fotografii dvojí změnu. Soukromé ateliéry a nově vznikající firmy převzaly část služeb, které dříve soustřeďovala družstva, a současně začal klasický chemický proces ustupovat digitální technice. Profesní škola už nemohla připravovat absolventa pro předem dané místo v rozsáhlé organizaci. Musela počítat s menšími provozy, samostatnou činností, rychlejší obměnou vybavení i propojováním fotografie s grafikou a elektronickými médii. Časová mezera mezi starším a obnoveným oborem tak odděluje dva odlišné modely práce, nikoli dvě totožné etapy jedné instituce.

Rozhodnutí vrátit fotografii do nabídky školy v roce 2005 proto reagovalo na současnou potřebu odborného vzdělání, nikoli na snahu obnovit družstevní uspořádání. Nový tříletý program spojil technologické základy, klasickou fotografii, digitální zpracování a výrazný podíl odborného výcviku. Jeho smyslem bylo vytvořit regionální možnost studia pro žáky, kteří by jinak museli odcházet mimo jižní Čechy, a současně připravit absolventy pro mnohem otevřenější a méně předvídatelný trh práce.

Nový tříletý obor 34-56-H/001 Fotograf zařadil Jihočeský kraj do nabídky školy ve školním roce 2004/2005 a výuka začala 1. září 2005. Studium končilo závěrečnou zkouškou a výučním listem; škola počítala s přijetím patnácti žáků ročně. První ročník, jehož členem byl také autor této práce, ukončil studium roku 2008. Obnovený obor vrátil do Českých Budějovic samostatnou středoškolskou přípravu na profesi fotografa.

Obr. 24 — Budova školy v Kněžskodvorské ulici 33/A, někdejší administrativní sídlo oboru Fotograf. Foto: autor práce.

Pro regionální školu je podstatná i dostupnost. Samostatný obor v Českých Budějovicích umožnil studovat fotografii žákům, pro něž by každodenní dojíždění nebo odchod do vzdálenější školy znamenaly výraznou překážku. Tím se rozšířil okruh lidí, kteří mohli získat soustavnou odbornou průpravu, i když později nepokračovali výhradně jako fotografové. Znalost obrazu, světla, postprodukce a prezentace je využitelná také v médiích, kultuře, obchodu a dalších profesích založených na vizuální komunikaci.

V původním výučním modelu probíhala teoretická výuka v Suchém Vrbném; po přechodu k maturitnímu oboru na Kněžskodvorské 33/A. Po sloučení se Střední školou obchodní od 1. července 2017 přešla teorie na Husovu 9. Odborný výcvik

Obr. 25 — Budova Střední školy obchodní, Husova 9, pod niž obor Fotograf přešel po sloučení škol roku 2017. Foto: autor práce.

se tehdy soustředil na již existující Průběžnou 4, kam bylo po ukončení pracoviště v Nádražní ulici přesunuto jeho vybavení.[28]

6.2 TŘÍLETÝ UČEBNÍ OBOR 34-56-H/001 FOTOGRAF

První ročníky vstupovaly do oboru v době, kdy se vedle sebe běžně používala klasická a digitální technika. Škola proto nemohla jednoduše nahradit staré postupy novými. Smysl mělo ukázat rozdíl mezi materiálovým záznamem a digitálním souborem, mezi laboratorní kontrolou a počítačovou postprodukcí i mezi pomalou přípravou záběru a možností okamžité kontroly. Tato souběžná zkušenost pomáhala pochopit, že technologie mění pracovní nástroje, ale nezbavuje fotografa odpovědnosti za expozici, světlo, výběr a konečnou podobu obrazu.

Zahájení oboru zároveň vyžadovalo vytvořit pedagogický tým, vybavit pracoviště a převést obecný rámec učebního plánu do konkrétních úloh. Nestačilo otevřít přijímání žáků. Bylo nutné zajistit přístroje, světelnou techniku, zázemí pro zpracování obrazu a režim odborného výcviku, který umožní pracovat s celou skupinou. První generace tak studovala v období, kdy se obor sám organizačně ustavoval. Tato situace přinášela provizoria, ale zároveň nabízela prostor ovlivnit podobu zadání a způsob, jakým se technická a výtvarná složka spojovaly.

Původní učební plán tříletého oboru 34-56-H/001 Fotograf obsahoval osmnáct předmětů a ve všech třech ročnících počítal s 33 hodinami týdně. Všeobecné vzdělávání doplňovala výtvarná příprava, materiály, optika a přístroje, fotografie, digitální fotografie, technologická cvičení a odborný výcvik.

Charakteristickým znakem studia bylo týdenní střídání teoretického vyučování a odborného výcviku. Hodinové dotace v plánu vyjadřují týdenní průměr; v praxi se odborný výcvik soustředil do samostatného praktického týdne. V prvním ročníku měl průměrnou dotaci 12 hodin, ve druhém a třetím 17,5 hodiny. Praktická složka proto od druhého ročníku zaujímala více než polovinu běžného týdenního rozsahu.

Plán zachycuje školu v přechodu mezi klasickou a digitální fotografií. Materiály, optika a přístroje, fotografie a technologická cvičení držely řemeslný a laboratorní základ. Digitální fotografie vstupovala do výuky od druhého ročníku a ve třetím měla dvě hodiny týdně. Žák tak procházel analogovým procesem, prací s přístroji a světlem i počítačovým zpracováním obrazu.

Oblast výuky	Předmět	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Všeobecně vzdělávací	Český jazyk a literatura	2	2	2
Všeobecně vzdělávací	Cizí jazyk	2	2	2
Všeobecně vzdělávací	Občanská nauka	1	1	1
Všeobecně vzdělávací	Matematika	2	1	1
Všeobecně vzdělávací	Chemie	1	1	–
Všeobecně vzdělávací	Fyzika	1	–	–
Všeobecně vzdělávací	Základy ekologie	1	–	–
Všeobecně vzdělávací	Tělesná výchova	2	1	1
Všeobecně vzdělávací	Informační a komunikační technologie	2	1	1
Všeobecně vzdělávací	Ekonomika	–	–	2
Všeobecně vzdělávací	Psychologie a společenský styk	–	–	1
Odborné teoretické	Výtvarná příprava	2	1	1
Odborné teoretické	Materiály	2	1	–
Odborné teoretické	Optika a přístroje	2	1	–
Odborné teoretické	Fotografie	1	1	–
Odborné teoretické	Digitální fotografie	–	1,5	2

28 JIHOČESKÝ KRAJ. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy za školní rok 2004/2005; ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Zájemci o učební obor fotograf budou moci studovat i na jihu Čech, 11. 3. 2005; výroční zprávy školy 2016/2017 a 2017/2018; osobní školní doklady autora.

Oblast výuky	Předmět	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Odborné teoretické	Technologická cvičení	–	1	1,5
Praktická výuka	Odborný výcvik	12	17,5	17,5
	Celkem	33	33	33

Tabulka 2 — Učební plán oboru 34-56-H/001 Fotograf, zveřejněný na archivní stránce školy v lednu 2008. Hodinové dotace jsou uvedeny jako týdenní počet hodin v jednotlivých ročnících.

Učební plán přesně ukazuje, jak byl obor postaven. Všeobecně vzdělávací předměty představovaly 34 z celkových 99 týdenních ročníkových hodin, odborné teoretické předměty 18 hodin a odborný výcvik 47 hodin. Profesní příprava tak nevznikala přidáním několika praktických cvičení k běžné školní výuce; praktická práce tvořila největší samostatnou část studia.

Všeobecná složka zahrnovala český a cizí jazyk, občanskou nauku, matematiku, chemii, fyziku, ekologii, tělesnou výchovu, informační a komunikační technologie, ekonomiku a psychologii se společenským stykem. Její skladba odpovídala učebnímu oboru, ale současně připravovala žáka na komunikaci se zákazníkem, základní provozní orientaci a samostatnou práci.

Odbornou teorii tvořila výtvarná příprava, materiály, optika a přístroje, fotografie, digitální fotografie a technologická cvičení. Názvy předmětů ukazují, že výuka neoddělovala obraz od techniky. Kompozice a výtvarná průprava stály vedle fotochemie, přístrojů, světla, laboratorních postupů a počítačového zpracování.

Odborný výcvik měl za celé studium 47 týdenních hodin. V praktických týdnech žáci připravovali pracoviště, pracovali s fotografickou technikou a osvětlením, zpracovávali film a pozitiv, později také digitální soubory, a dokončovali zadané výstupy. Tento rozsah vysvětluje profesní a provozní charakter českobudějovického oboru.

Studium začínalo ještě v době, kdy měla analogová fotografie ve výuce plnou váhu. Práce s filmem, negativem, zvětšováním, retuší a laboratorní kázní se však už od druhého ročníku spojovala s digitální fotografií a informačními technologiemi. Škola proto neučila dva oddělené světy, ale postupný přechod od klasického fotografického řemesla k digitálnímu workflow.

Takto sestavený plán vysvětluje výsledky prvních ročníků: žáci byli vedeni k práci v ateliéru, laboratoři, terénu i k digitálnímu zpracování a tisku. Výuka měla od začátku technickou i obrazovou stránku a směřovala k dokončenému výstupu pro zákazníka, soutěž nebo veřejnou prezentaci.

Školní harmonogram pro rok 2007/2008 stanovil odevzdání tematických plánů do 21. září. Tematické plány sloužily k časovému rozvržení učiva, jejich konkrétní podoba pro jednotlivé předměty oboru Fotograf se však nedochovala. Práce proto jejich obsah zpětně nerekonstruuje.[29]

Tříletá forma měla výhodu rychlého a soustředěného vstupu do profese. Velký podíl odborného výcviku umožňoval opakovat základní činnosti a získat pracovní tempo. Její hranicí byl kratší čas pro všeobecné vzdělání, dlouhodobou autorskou práci a přípravu na vysokoškolské pokračování. Přechod k maturitnímu programu proto neznamenal odmítnutí původního modelu, ale snahu rozšířit jej o další vrstvu. Praktická kompetence měla zůstat jádrem, k němuž se přidala větší schopnost interpretovat, prezentovat a dále rozvíjet vlastní práci.

6.3 VÝVOJ ODBORNÉHO VÝCVIKU A JEHO PRACOVIŠŤ

V rané fázi probíhal odborný výcvik v širší síti družstva Fotografia: v Domě služeb na Senovážném náměstí i v dalších provozovnách, obchodech a prodejnách. Žáci tak poznávali portrétní ateliér, zakázku, laboratorní zpracování, retuš, prodej fotografického materiálu i organizaci fotografické služby. Dům služeb byl významným, nikoli jediným pracovištěm této etapy. Starší provozní model fotografie se zde přímo propojoval s novou školní přípravou.

29STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODU, SLUŽEB A PODNIKÁNÍ A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA ČESKÉ BUDĚJOVICE. Harmonogram školního roku 2007/2008 [archivní web]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20080107044309id_/http://www.ssvos.cz:80/index.php?s=harmonogram; TÁŽ. Inspekční zpráva 2: tematické plány jako pedagogická dokumentace [archivní web]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20110113165244id_/http://www.ssvos.cz:80/index.php?s=inspekcnizprava2. [cit. 2026-07-18].

Obr. 26 — Dům služeb na Senovážném náměstí v Českých Budějovicích, jedno z pracovišť širší sítě družstva Fotografia využívané v rané fázi odborného výcviku. Zdroj: online.

Po krachu družstva Fotografia a ztrátě jeho provozního zázemí zajišťoval odborný výcvik soukromý ateliér Aleše Motejla. Když první třída postoupila do druhého a následně třetího ročníku a vzrostly nároky na praktickou výuku, škola vybudovala vlastní ateliér na Průběžné 4. Teprve později vzniklo pracoviště v Nádražní 47, které fungovalo souběžně s Průběžnou a rozšířilo kapacitu odborného výcviku. Otevřením Nádražní skončila původní spolupráce s Motejlovým soukromým ateliérem; jeho pozdější pedagogické působení ve škole představuje samostatnou etapu.

Průběžná proto nebyla náhradou zavedenou až roku 2017, ale prvním stabilním vlastním pracovištěm oboru. Veřejně doložené úpravy Nádražní ve školním roce 2011/2012 potvrzují pozdější rozšíření zázemí, nikoli počátek Průběžné. Po ukončení Nádražní bylo její vybavení přesunuto na Průběžnou do bývalé počítačové učebny a vznikly zde dva fotoateliéry. Rok 2017 označuje soustředění odborného výcviku na již existující pracoviště, ne jeho založení.

Takto vytvořené ateliérové zázemí umožnilo spojit jednotlivé fáze fotografické práce do jednoho navazujícího procesu. Žák mohl převzít zadání, připravit techniku a světlo, uskutečnit snímání, provést výběr a postprodukci a výsledek vytisknout, prezentovat nebo obhájit. Právě tato návaznost je pro profesní obor podstatnější než samotný seznam přístrojů: učí odpovědnosti za celý výstup a dovoluje rozlišit technicky správný snímek od fotografie, která skutečně naplňuje účel zadání. Současná Průběžná 4 navazuje na první vlastní ateliér oboru a po soustředění vybavení z Nádražní poskytuje dvojici školních fotoateliérů.[30]

Stálé pracoviště má význam i pro společnou identitu oboru. Chodby, ateliér a místa pro vystavení rozpracovaných i hotových fotografií vytvářejí prostředí, v němž studenti vidí práci jiných ročníků a přirozeně o ní diskutují. Technické vybavení je pouze jednou částí takového prostoru. Stejně důležitá je možnost ponechat scénu připravenou, vracet se k tisku, porovnávat varianty a společně provádět výběr. Fotografický obor tím získává vlastní pracovní paměť, která se v běžné univerzální učebně vytváří obtížněji.

Přesuny mezi budovami zároveň připomínají, že kvalita oboru závisí na dlouhodobé investici, nikoli jen na jednorázovém nákupu techniky. Přístroje zastarávají, software se mění a prostory vyžadují údržbu, ale způsob organizace práce může být stabilní. Pokud škola udrží pravidelný odborný výcvik, bezpečné zacházení s vybavením, možnost tisku a společnou kritiku, dokáže nové nástroje začleňovat bez toho, aby při každé technologické změně znovu hledala samotný smysl oboru.

Sloučení v roce 2017 tuto tradici nepřerušilo, ale změnilo organizační rámec. Obor přešel pod větší školu, získal nové vazby a současně musel udržet vlastní odbornou identitu mezi dalšími programy. Oddělené pracoviště praktické výuky zde není známkou izolace; chrání čas a prostor potřebný pro ateliér, světelnou techniku, tisk a dlouhodobější úkoly. Pro další rozvoj bude rozhodující, zda se podaří spojit výhody větší instituce se soudržností fotografického týmu a pravidelnou společnou kritikou studentských prací.

6.4 MATURITNÍ OBOR 34-56-L/01 FOTOGRAF

Od 1. září 2012 nahradil tříletý učební obor čtyřletý maturitní program 34-56-L/01 Fotograf; roku 2015 následovala jeho novější verze. Maturitní podoba rozšířila všeobecné vzdělávání, odbornou teorii a profilovou maturitu, ale zachovala profesní zaměření. Původní učební model pracoval s týdenním střídáním školní výuky a odborného výcviku, takže si žáci opakovaně osvojovali pracovní postupy, režim provozu i odpovědnost za použitelný výsledek.

Současný učební plán navazuje na transformaci zahájenou zavedením maturitního programu roku 2012. Jde o čtyřleté denní vzdělávání 34-56-L/01 Fotograf zakončené maturitní zkouškou a odpovídající úrovni EQF 4.[31]

Celková hodinová dotace současného studia činí 128 týdenních vyučovacích hodin za čtyři ročníky. V jednotlivých ročnících je rozvržena na 32 hodin v prvním ročníku, 33 hodin ve druhém a třetím ročníku a 30

30Chronologie pracovišť vychází z přímého svědectví autora práce, absolventa prvního ročníku obnoveného oboru Fotograf a pozdějšího pedagoga školy, zapsaného roku 2026, a ze školního archivu. Archivní stránka dokládá pozdější pracoviště Nádražní 47 a výroční zpráva 2017/2018 soustředění výuky na Průběžnou 4; ani jeden z těchto dokumentů neurčuje počátek již dříve existující Průběžné.

31 STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice, Husova 9. Učební plán pro obor vzdělání 34-56-L/01 Fotograf pro školní rok 2025/2026: 1. ročník; 2. a 3. ročník; 4. ročník. České Budějovice: Střední škola obchodní, 2025.

hodin ve čtvrtém ročníku. Učební plán tak ukazuje stabilizovaný maturitní model, v němž se praktická výuka už neorganizuje formou týdenního střídání školy a praxe, ale je pevně začleněna do pravidelného rozvrhu jednotlivých ročníků.

Předmět	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník	Celkem
Český jazyk a literatura	3	3	3	3	12
Cizí jazyk	3	3	3	4	13
Základy společenských věd	2	1	1	1	5
Fyzika	1	1	0	0	2
Chemie	2	0	0	0	2
Biologie a ekologie	1	0	0	0	1
Matematika	3	3	3	3	12
Estetická a výtvarná výchova	2	1	0	0	3
Tělesná výchova	2	2	2	2	8
Informační a komunikační technologie	2	2	0	0	4
Ekonomika	0	0	2	1	3
Optika a přístroje	1	1	1	0	3
Fotografie	2	2	3	5	12
Materiály	0	0	1	1	2
Digitální fotografie	2	2	2	4	10
Odborný výcvik	6	12	12	6	36
Celkem týdenních vyučovacích hodin	32	33	33	30	128

Tabulka 3 — Učební plán oboru 34-56-L/01 Fotograf pro školní rok 2025/2026, sestavený z plánů platných pro 1. ročník, pro 2.–3. ročník a pro 4. ročník. Hodinové dotace jsou uvedeny jako týdenní počet hodin v jednotlivých ročnících.

Z tabulky je patrné, že současný maturitní obor výrazně posílil všeobecně vzdělávací složku. Český jazyk a literatura, cizí jazyk a matematika mají shodně vysokou nebo srovnatelnou čtyřletou dotaci a směřují k maturitnímu ukončení studia. Vedle nich zůstávají zařazeny společenskovědní, přírodovědné, estetické a tělovýchovné předměty. Obor Fotograf se tak posunul od užšího učňovského modelu k širšímu středoškolskému vzdělání, které má absolventa připravit nejen pro praxi, ale také pro další studium nebo širší pracovní uplatnění v oblasti vizuální komunikace.

Odborná složka současného plánu je rozdělena mezi fotografii, digitální fotografii, optiku a přístroje, materiály, informační technologie, ekonomiku a odborný výcvik. Největší odbornou časovou dotaci má odborný výcvik, celkem 36 týdenních hodin za studium. Jeho rozložení je však jiné než u původního učebního oboru: v prvním a čtvrtém ročníku má šest hodin týdně, ve druhém a třetím ročníku dvanáct hodin týdně. To ukazuje, že praktická složka zůstává podstatná, ale je organizována v rámci čtyřletého maturitního rozvrhu, nikoli jako blokové střídání teorie a praxe.

Důležitým rozdílem oproti rané fázi je samostatná a vysoká dotace předmětu Digitální fotografie, který je za celé studium zastoupen deseti týdenními hodinami. Spolu s informačními a komunikačními technologiemi vytváří digitální osu současného oboru. Klasická fotografická technika, optika, materiály a práce se světlem zůstávají zachovány, ale jsou doplněny o postprodukci, digitální zpracování obrazu, přípravu výstupů a širší multimediální kompetence.

Plán zachycuje současnou profesi jako spojení fotografické techniky, digitální postprodukce, vizuální komunikace a praktického výstupu. Absolvent se má pohybovat mezi zakázkou, ateliérem, médii a vlastní prezentací.

Přechod k maturitnímu studiu změnil očekávaný profil absolventa. Výuční obor kladl těžiště na osvojení pracovního postupu a zvládnutí konkrétních činností. Čtyřletý program zachoval praktickou průpravu, ale přidal širší všeobecný základ, větší důraz na samostatnou práci, prezentaci a návaznost na další vzdělávání. Fotografická technika se mezitím rychle proměňovala, takže nebylo možné založit výuku na jednom typu

přístroje nebo programu. Důležitější se stala schopnost porozumět principu, zvolit vhodný postup a obhájit výsledný obraz.
Profil absolventa je profesně široký: zahrnuje zakázkovou, redakční, reklamní, technickou a specializovanou fotografii i tvorbu obrazového obsahu pro digitální média. ŠVP z roku 2025 reaguje na drony, 3D a 360° fotografii, webovou prezentaci, digitální marketing a nástroje umělé inteligence. Tyto prvky rozšiřují tradiční fotografické kompetence, nenahrazují však práci se světlem, kompozicí a významem obrazu.
Označení „Fotograf a tvůrce multimediálního obsahu“ vyjadřuje rozšíření směrem k videu, grafice a online prezentaci; jádrem oboru zůstává vytvoření, zpracování a obhajoba fotografického výstupu.[32]

6.5 REALIZACE VÝUKY, PEDAGOGOVÉ A MATURITA

Počáteční a stabilizační období oboru výrazně utvářeli Milan Karel Kníže a Jiří Korecký. Kníže působil od otevření oboru v září 2005 do prvního týdne školního roku 2019/2020 a vyučoval odbornou teorii i odborný výcvik. Korecký se k týmu připojil roku 2006 a působil v něm do roku 2019; podílel se na odborné teorii, odborném výcviku a technicko-optické průpravě. Maturitní témata, program Fotografování krajiny na Kvildě a další jednotlivé školní záznamy dokládají konkrétní náplň jejich práce, nikoli počátek nebo konec jejich pedagogického působení.

Obr. 27 — Milan Karel Kníže při přednášce, 2021. Foto: autor práce.

Vedle Knížete a Koreckého zajišťovali v různých etapách odborný výcvik Michal Siroň, Aleš Motejl, Jiří Fuka, Natálie Šteyerová, Lenka Dohnalová, Stanislava Kabíčková, Petr Maurenc a Ivan Pastor. Siroň působil výhradně v odborném výcviku, nikoli v teoretické výuce; digitální fotografie byla součástí jeho praktické práce se žáky, ne samostatným teoretickým předmětem. Motejl nejprve vedl praxi ve svém soukromém ateliéru, tato spolupráce skončila po otevření Nádražní. Později se do školy vrátil jako pedagog a působí v odborném výcviku i teorii. Kabíčková se jeden rok podílela na odborném výcviku, jinak vyučovala především teorii.
Jiří Fuka, Natálie Šteyerová, Lenka Dohnalová, Petr Maurenc a Ivan Pastor působili nebo působí v odborném výcviku. Ve školním roce 2018/2019 přešel z Českého Krumlova Zdeněk Stolbenko. Do roku 2021 zde vyučoval odbornou teorii i odborný výcvik a přenesl zkušenost zakladatele krumlovského oboru, zejména práci se souborem, vedení žáků a organizaci praxe. Ve školním roce 2025/2026 tvořili tým Průběžné 4 Dohnalová, Maurenc, Motejl a Pastor.[33]
Rozdílné zkušenosti pedagogů vytvářely uvnitř oboru potřebnou rovnováhu. Milan Karel Kníže zdůrazňoval fotografický obraz, autorskou zkušenost a vazbu na výstavní prostředí. Jiří Korecký přinesl systematičtější technicko-optickou průpravu opřenou o studium v Děčíně, Brně a na FAMU. Jeho maturitní témata zahrnují fotografické přístroje, optickou soustavu, vady objektivů, exponometrii, zábleskovou techniku, fotokomoru, zvětšovací přístroje, materiály, chemické procesy, tisk i kolorimetrii. Takto široké pojetí ukazuje, že technika nebyla vyučována jako izolovaná teorie, ale jako soubor rozhodnutí, která přímo ovlivňují výslednou podobu obrazu.
Personální vývoj nelze skládat pouze z izolovaných webových záznamů. Rekonstrukce vychází také z přímého svědectví autora a školního archivu: web obvykle potvrzuje přítomnost člověka v určitém roce, nikoli celý rozsah a náplň jeho působení. Vývoj tvoří dlouhodobá osa Knížete a Koreckého, práce pedagogů odborného výcviku, Stolbenkův přenos zkušenosti z Českého Krumlova a současný tým propojující školu s praxí.
Profilová maturitní zkouška završuje systém, v němž se odborná teorie, autorské vedení a praktická práce průběžně doplňují. V ústní části žák prokazuje znalosti fotografie, optiky a přístrojů; praktická část ověřuje písemnou přípravu, fotografování, zpracování a prezentaci výsledku. Maturita tak není jen závěrečnou kontrolou jednotlivých dovedností. Žák musí vysvětlit vlastní rozhodnutí, dovést práci k použitelné podobě

32 STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice. ŠVP Fotograf – denní forma vzdělání. Platnost od 1. 9. 2025, zejména s. 3–8, 18, 20–21 a 25; TÁŽ. Fotograf [online]. [cit. 2026-06-11].
33Personální a provozní chronologie vychází především z osobního svědectví autora práce, absolventa prvního ročníku a pedagoga oboru, a ze školního archivu. Archivované webové stránky a personální seznamy potvrzují přítomnost jednotlivých osob v konkrétních letech, nikoli vždy celý rozsah, náplň nebo nepřerušenost jejich působení. K Zdeňku Stolbenkovi, jeho výuce odborné teorie i odborného výcviku a přenosu zkušenosti z Českého Krumlova srov. MAURENC, Petr. Zdeněk Stolbenko. Opava: ITF, 2023; osobní svědectví autora a školní archiv oboru Fotograf.

a spojit učňovskou odpovědnost za zakázku s maturitním požadavkem samostatně uvažovat a argumentovat.[34]

6.6 ŽÁKOVSKÉ VÝSLEDKY A VEŘEJNÁ PREZENTACE

Veřejné výstupy, soutěže, exkurze a terénní zadání ověřují, zda žáci dokážou přenést školní dovednosti do reálné situace. Následující příklady jsou vybrány podle funkce, nikoli jako úplná školní kronika.

Veřejná a soutěžní rovina byla součástí výuky už během prvního tříletého cyklu. Na výstavě Vzdělání a řemeslo v září 2007 soutěžili žáci v ateliérovém portrétu a reportáži. Hana Filipová a Petra Kalíšková získaly druhá místa, Evžen Kantor čestné uznání. V lednu a únoru 2008 škola při dnech otevřených dveří vystavila práce žáků oboru Fotograf v budově Třebízského 22. Už v této fázi se výuka uzavírala veřejnou prezentací a srovnáním s ostatními školami.

Nejvýraznější doklad rozsahu rané výuky přineslo CESOFOTO 2008. Soutěžní úkoly zahrnovaly návrh billboardu z digitální fotografie, černobílou a barevnou analogovou fotografii i reportáž, kterou žáci na místě pořídili, upravili a vytiskli. Českobudějovická škola získala tři první místa. Výsledek nebyl založen na jediné specializaci: ukazuje současnou práci s filmem, digitálním obrazem, grafickým návrhem i rychlým reportážním výstupem.

Podobně praktický charakter měla účast na Mezinárodním festivalu pouličních umění v červnu 2008. Žáci dokumentovali průběh akce a na přání fotografovali návštěvníky v divadelních kostýmech. Školní úkol se zde proměnil v reálnou službu veřejnosti, která vyžadovala komunikaci, rychlou práci, portrétní i reportážní zkušenost a dokončený výstup. Na tuto linii navázala výstava oborů Aranžér a Fotograf v KD Metropol v únoru 2009, další ročníky CESOFOTO, terénní programy na Kvildě a pozdější výstavy a plenéry. Veřejná prezentace tak nebyla doplňkem oboru, ale jedním ze způsobů, jak se školní práce ověřovala mimo ateliér.

Výstava Žáci Českým Budějovicím k 750. výročí v Jihočeském muzeu ukázala rozsah dlouhodobé práce: 68 žáků pořídilo od září 2014 přibližně 5 500 snímků města a veřejnosti bylo představeno 244 fotografií od 57 žáků. Nešlo jen o jednorázovou soutěž, ale o dokumentační projekt zakončený výběrem, editací a muzejní instalací.[35]

Městská fotografická historie, galerie a autoři vytvářejí širší kulturní kontext školy, nikoli její institucionální předchůdce. Pro žáky může toto prostředí fungovat jako zdroj kontaktů, výstavních příležitostí a kritického srovnání se současnou i historickou tvorbou.

Galerijní exkurze seznamovaly žáky s dějinami i současností média. Reprezentativní jsou návštěvy výstav Josefa Koudelky (1938) a Cecila Beatona (1904–1980) roku 2018, skupiny 400 ASA roku 2019 a Czech Press Photo, Ruin Josefa Koudelky či autorů Tona Stana (1960) a Roberta Vana (1948) v roce 2025.

Terénní výuka rozvíjela fotografování krajiny, architektury a práci v proměnlivých podmínkách. Programy v Harrachově, na Dívčím Kameni, v ZOO Ohrada, na Olšině a Horské Kvildě vedly žáky od jednotlivého záběru k výběru, sekvenci a uzavřenému souboru; opakovaný návrat k tématu umožňoval porovnávat rozdílná řešení. Reportážní zadání na výstavišti Hobby a Czech Food Expo, při Rallye Český Krumlov, výcviku hasičských potápěčů a cvičení Univerzity obrany vyžadovala rychlou orientaci v ději, komunikaci s organizátory a odevzdání použitelného obrazového materiálu. Cesty do Benátek v letech 2022 a 2024 spojily městský dokument, architekturu a kontakt s mezinárodním výstavním prostředím; z cesty roku 2024 vznikla výstava Architektura Benátek.[36]

Soutěže CESOFOTO, Photobase a další přehlídky fungují především jako vnější korektiv školního hodnocení: žák pracuje podle cizího zadání, termínu a pravidel a výsledek je posuzován mimo vlastní třídu. Konkrétní výsledky současně dokládají různé typy návaznosti. Kateřina Dědičová uspěla s fotoreportáží Kde žiju, kde jsem doma, Lukáš Sacher získal v soutěži Photobase 2026 první místo v kategorii Tradice a uspěl také v Národní soutěži fotografie a soutěži Novinářem na zkoušku; Eliška Švecová spojila úspěch v CESOFOTO s oceněním Talent Jihočeského kraje.

34 STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA, České Budějovice. Optika a přístroje: témata povinné zkoušky pro obor 34-56-L/01 Fotograf, školní rok 2017/2018. Zpracoval MgA. Jiří Korecký. České Budějovice, 2017; STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice. ŠVP Fotograf – denní forma vzdělání. Platnost od 1. 9. 2025; osobní svědectví autora práce a školní archiv oboru Fotograf.

35STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODU, SLUŽEB A PODNIKÁNÍ A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA ČESKÉ BUDĚJOVICE. Máme výstavu v Jihočeském muzeu k 750. výročí Českých Budějovic [archivní web]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20160605084442id_/http://www.ssvos.cz:80/joomla/index.php/tiskove-zpravy/prehled-tiskovych-zprav/591-mame-vystavu-v-jihoceskem-muzeu-k-750-vyroci-ceskych-budejovic. [cit. 2026-07-18].

36 STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, ČESKÉ BUDĚJOVICE. Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2023/2024 [online PDF]. České Budějovice: SŠO, 2024, část k výstavě Architektura Benátek. Dostupné z: https://www.sso.cz/attachment/20241113080521192565489 1.pdf. [cit. 2026-07-04]. Dále archiv autora: fotodokumentace exkurzí oboru Fotograf do Benátek a na Biennale Arte, 2022 a 2024.

Studijní a profesní návaznost dokládá Hana Valdová, studentka ITF a autorka souborů Indiáni a Psi. Indiáni byli roku 2025 vystaveni v Biografu Kotva a ve škole; Valdová zároveň působí jako lektorka v Artovně a vede fotografický kroužek v domě dětí a mládeže. Prostupnost oboru k dalšímu studiu dokládá také autor práce, člen prvního ročníku obnoveného oboru a podle školní paměti jeho první absolvent přijatý na ITF. Nejde o osobní hodnocení, ale o doklad, že profesně orientovaná výuka může pokračovat autorskou, pedagogickou a badatelskou prací. Výsledky absolventů proto zahrnují soutěže, výstavy, další studium i návrat zkušenosti do regionu.[37]

6.7 PROFESNĚ ZAMĚŘENÁ BUDĚJOVICKÁ CESTA

Budějovický obor obnovil roku 2005 samostatnou středoškolskou přípravu na profesi fotografa. Se staršími provozy jej spojuje funkční důraz na techniku, odborný výcvik a pracovní kázeň, nikoli doložené institucionální nástupnictví.

Víceoborová škola zároveň fotografii vystavuje kontaktu s dalšími profesemi. Obchodní a služby zaměření připomíná komunikaci se zákazníkem, cenu práce a způsob prezentace. Technické zázemí podporuje přesnost a bezpečné zacházení s vybavením. Výtvarná a mediální složka naopak rozšiřuje pohled na obraz, typografii a veřejné použití fotografie. Hodnota instituce proto nespočívá jen v počtu specializovaných hodin, ale také v možnosti vztáhnout fotografii k širšímu prostředí současných služeb a vizuální komunikace.

Typologické srovnání s Českým Krumlovem je provedeno v kapitole 7.6; pro tuto kapitolu je rozhodující vlastní vývoj budějovického kurikula, odborného výcviku a veřejných výstupů.

Profesní zaměření budějovického oboru není neměnným souborem technických předmětů. V každém období je nutné znovu rozlišit dovednosti s trvalou hodnotou od těch, které jsou vázány na konkrétní vybavení. Práce se světlem, přesné pozorování, kontrola obrazového procesu, editace a odpovědnost za výstup zůstávají, zatímco fotoaparát, software nebo způsob distribuce se mohou během několika let změnit. Kurikulum je přesvědčivé tehdy, když prostřednictvím aktuálních nástrojů učí obecnější principy.

Důležitá je návaznost mezi ročníky. Začátečník potřebuje jasně vymezené úlohy, na nichž pochopí expozici, ohnisko, hloubku ostrosti, světlo a základní zpracování. Ve vyšších ročnících se k portrétu, reportáži, produktové fotografii i práci se světlem vrací ve složitějších situacích, s větší volností při volbě metody a s odpovědností za soudržnost souboru. Samotné opakování však nestačí: pokud se úspěch měří pouze bezchybným provedením předem daného postupu, vzniká portfolio izolovaných cvičení, nikoli postupně budovaná fotografická kompetence.

Profesní škola by měla systematicky využívat i reflexi hotové práce. Společný rozbor umožňuje porovnat různá řešení téhož zadání, pojmenovat technickou chybu a odlišit ji od vědomé volby. Student se učí mluvit o fotografii přesněji než pomocí okamžitého hodnocení líbí–nelíbí a přijímat připomínku bez ztráty odpovědnosti za vlastní rozhodnutí. Taková kritika propojuje řemeslnou a autorskou část oboru a pomáhá tomu, aby praktická výuka nebyla jen sledem výrobních úkolů.

Za hlavní přínos českobudějovického oboru považuji důraz na praktické zvládnutí fotografického procesu. Žák se musí naučit pracovat s technikou, světlem, zadáním, termínem a konečným výstupem. Tato profesní odpovědnost je důležitá právě v době, kdy technologická dostupnost fotografie vytváří dojem, že kvalitní výsledek vzniká automaticky. Technická průprava však dnes již nemůže být konečným cílem oboru. Správná expozice, ostrost a zvládnutá postprodukce jsou výchozími podmínkami, nikoli obsahem fotografie. Výuka musí žáka vést také k formulaci tématu, sestavení souboru, výběru, obhajobě vlastních rozhodnutí a porozumění tomu, jak obraz působí na diváka. Škola proto nemůže připravovat pouze obsluhu současného vybavení; měla by připravovat člověka schopného fotograficky myslet a přizpůsobovat se dalším proměnám média.

Podstatnou součástí této cesty je také editace portfolia. Jednotlivá školní zadání mohou být technicky zdařilá, ale teprve jejich výběr ukáže, zda absolvent rozumí vlastní práci a dokáže ji představit různému publiku. Portfolio pro přijímací řízení, klienta nebo kulturní instituci nemůže mít totožnou podobu. Výuka by proto měla zahrnovat rozhodování o pořadí, rozsahu, popisu a formě prezentace a vést žáka k tomu, aby uměl zdůvodnit nejen to, co zařadil, ale také co vyřadil.

37Archiv autora: zprávy z exkurzí, odborných akcí, soutěží a fotodokumentace oboru Fotograf, Střední škola obchodní, České Budějovice, 2018–2026; STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice. Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2023/2024, část k výstavě Architektura Benátek; školní zprávy k soutěžím CESOFOTO a Photobase. První místo Lukáše Sachera v kategorii Tradice v soutěži Photobase 2026 a návaznost autora práce na ITF upřesňují školní archiv oboru a osobní svědectví autora.

Profesní odpovědnost se dnes týká i správy dat, autorských práv a dlouhodobé dostupnosti práce. Fotograf musí rozumět záloze, barevnému řízení, licencím, souhlasu fotografovaných osob a rozdílu mezi výstupem pro tisk, web a archiv. Tyto oblasti nejsou vedlejším administrativním dodatkem. Rozhodují o tom, zda lze dobře vytvořený obraz bezpečně předat, publikovat a později dohledat. Budějovický důraz na ucelený pracovní postup nabízí přirozený rámec, do něhož lze tuto současnou profesní etiku začlenit.

Profesní orientace se nejzřetelněji projevuje ve způsobu, jakým je zadání uzavíráno. Nestačí pořídit zajímavý snímek; žák musí připravit technicky použitelná data, provést výběr a úpravu, dodržet formát a termín a výsledek srozumitelně představit. V digitálním prostředí proto odborný výcvik nemá být nácvikem obsluhy jediného programu, ale přenositelným pracovním postupem: analyzovat zadání, připravit řešení, zkontrolovat kvalitu a odevzdat výsledek, který obstojí i mimo školu. Takový postup se blíží reálné zakázce a učí nést odpovědnost za jednotlivý obraz, soubor, komunikaci i způsob odevzdání.

Budoucnost oboru vidím ve spojení těchto poloh. Absolvent má být připraven pro zakázku a provoz, ale zároveň schopný pokračovat na vysoké škole, vytvořit osobní portfolio nebo pracovat v širší mediální oblasti. Škola k tomu nepotřebuje opustit profesní tradici. Naopak ji může využít jako pevný základ, na němž se rozvíjí samostatnost, vizuální gramotnost a schopnost reagovat na další technologické změny. Českobudějovický model je přesvědčivý tehdy, když technická přesnost nesnižuje význam tématu, ale pomáhá mu získat jasnou a dokončenou podobu.

7

KAPITOLA 7

UŽITÁ FOTOGRAFIE A MÉDIA V ČESKÉM KRUMLOVĚ

ATELIÉR · AUTORSKÝ SOUBOR · VÝSTAVNÍ PRAXE

Fotografie jako technický, výtvarný i veřejně prezentovaný obraz.

7. Užitá fotografie a média v Českém Krumlově

Fotografický obor na Střední uměleckoprůmyslové škole sv. Anežky České zahájil výuku 1. září 2005, stejně jako novodobý budějovický obor, avšak v prostředí uměleckoprůmyslové školy. V roce 2004 byl oznámen pod názvem Užitá fotografie. Od počátku spojoval klasickou a digitální techniku s výtvarnou přípravou, autorským souborem a veřejnou prezentací.
Samostatný vývoj krumlovského oboru tvoří základ následujících částí; přímé typologické srovnání obou škol je zařazeno v podkapitole 7.6.

7.1 VZNIK OBORU A ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ

SUPŠ sv. Anežky České vznikla v Českém Krumlově jako uměleckoprůmyslová škola propojující výtvarné vzdělávání, umělecká řemesla a obnovu památek. Do sítě státních škol byla zařazena roku 1991. Město bylo roku 1992 zapsáno na seznam světového kulturního dědictví UNESCO a od roku 2000 je škola součástí sítě přidružených škol UNESCO.
Uměleckoprůmyslové zaměření školy vytvořilo prostředí, v němž se řemeslná kázeň spojovala s výtvarným vzděláváním a památkovým charakterem města.

Obr. 28 — Původní budova SUPŠ sv. Anežky České v ulici Tavírna. Foto: autor práce.

Obor 82-41-M/002 Užitá fotografie byl oznámen roku 2004 a výuka začala 1. září 2005. Nejpozději roku 2007 škola používala název Užitá fotografie a média při stejném původním kódu. V současném kurikulárním systému je obor veden podle RVP 82-41-M/02 Užitá fotografie a média a školní vzdělávací program nese název Užitá klasická a digitální fotografie. Jde o historická a současná označení postupně proměňovaného oboru, nikoli o několik souběžných fotografických programů. První absolventi ukončili čtyřleté studium roku 2009.

Obr. 31 — Areál klášterů na Latránu – současné sídlo ateliérů fotografie a médií. Foto: autor práce.

Počáteční koncepce spojovala rozvoj výtvarného talentu s tvůrčími a technickými stránkami fotografie a počítala s klasickou i digitální technikou. Od roku 2007 zahrnovala také práci s černobílým a barevným materiálem a se středním a velkým formátem negativu. Talentová zkouška pro školní rok 2009/2010 propojovala kresbu zátiší s fotografováním a škola počítala s přijetím jedenácti žáků. Výtvarná průprava tak od počátku stála vedle technické a užité fotografie.[38]

38 SUPŠ SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. O škole [online]; archivní stránky k otevření oboru, jeho charakteristice a učebnímu plánu, 2004–2009; TÁŽ. Výroční zpráva o činnosti školy 2014/2015. [cit. 2026-07-18].

Počáteční směřování oboru výrazně ovlivnil Zdeněk Stolbenko. Po pedagogické zkušenosti v Jihlavě nastoupil roku 2002 na SUPŠ sv. Anežky České, kde nejprve učil kresbu a základy fotografování studenty dalších výtvarných oborů. Z této zkušenosti vyrostla koncepce spojující výtvarnou průpravu, technologickou kázeň, práci s materiálem a autorské hledání.[39]
Obor nejprve využíval zázemí v Tavírně 109 a později se přesunul do odloučeného pracoviště v klášterním areálu na adrese Latrán 50. Počáteční prostory v Tavírně byly podle autorovy studijní zkušenosti skromnější a měly spíše provizorní charakter. Přesun na Latrán proto nebyl jen provozní změnou: obor získal stabilnější, reprezentativnější a ateliérově vhodnější prostředí odpovídající jeho uměleckoprůmyslovému zaměření.
Klášterní areál posílil ateliérovou výuku, výstavní činnost i veřejnou prezentaci oboru. Stal se pracovištěm, místem instalací a prostorem, kde se studentská práce setkává s návštěvníky. Přesun z Tavírny na Latrán tak završil proměnu původně skromného zázemí ve stabilní technické, výukové a výstavní prostředí.

Obr. 29 — Portrét Zdeňka Stolbenka. Foto: autor práce.

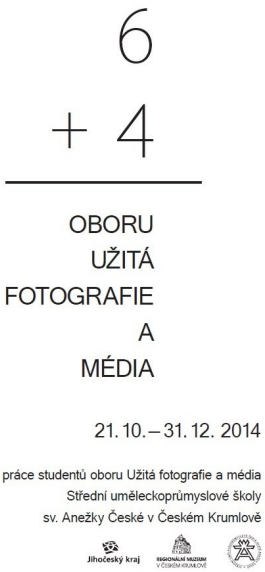

Obr. 30 — Pozvánka k výstavě 6 plus 4 rovná se., 2014. Zdroj: Regionální muzeum v Českém Krumlově / Jihočeský kraj.

39 MAURENC, Petr. Zdeněk Stolbenko. Bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2023, s. 24-25, 56-57. K počátkům oboru srov. STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Oznámení otevření oboru Užitá fotografie od 1. 9. 2005 [archivní web], snímek 5. 8. 2004; TÁŽ. Užitá fotografie a média: učební plán 2008/2009 [archivní web]; TÁŽ. Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2014/2015 [online PDF], s. 35; TÁŽ. Almanach absolventů a absolventek 1995-2026.

7.2 UČEBNÍ PLÁN A PROMĚNA KURIKULA

Učební plán pro školní rok 2008/2009 zachycuje obor na konci jeho první čtyřleté etapy. Obsahoval osmnáct předmětů a celkovou dotaci 144 týdenních hodin: 36 v prvním, 37 ve druhém, 35 ve třetím a 36 ve čtvrtém ročníku. Pro účely srovnání jsou předměty rozděleny do všeobecné, výtvarné a odborné skupiny.
První dva ročníky spojovaly výtvarnou přípravu, pracovní cvičení, technologii a počítačovou grafiku. Praktické jádro tvořila pracovní cvičení s osmi a deseti hodinami týdně. Ve třetím a čtvrtém ročníku převzaly hlavní váhu Fotografická tvorba s dotací třináct a dvanáct hodin týdně, Fotografický design po čtyřech hodinách a Teorie a vývoj fotografie po dvou hodinách. Studium tak postupovalo od základní výtvarné a technologické průpravy k soustavné autorské fotografické tvorbě.[40]
V současnosti je obor veden pod kódem 82-41-M/02 Užitá fotografie a média podle ŠVP Užitá klasická a digitální fotografie. Studium propojuje klasickou a digitální techniku, softwarové zpracování, fotografování architektury, ateliérový portrét, sklo, reklamní fotografii, dokument, reportáž, video a tvorbu katalogů, plakátů, kalendářů a portfolií.[41]

Obr. 32 — Jan Mahr při výuce, 2009. Foto: autor práce.

Předmět	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
Český jazyk a literatura	3	3	3	3
Cizí jazyk	3	3	3	3
Občanská nauka	1	1	1	1
Fyzika	1	–	–	–
Chemie	2	1	–	–
Základy ekologie	2	–	–	–
Matematika	2	2	–	–
Tělesná výchova	2	2	2	2
Informační a komunikační technologie	2	2	–	–
Počítačová grafika	–	–	1	1
Ekonomika	–	–	–	3
Dějiny výtvarné kultury	2	3	3	3
Výtvarná příprava	4	3	–	–
Písmo	–	2	–	–
Technologie	2	2	2	2
Praktická cvičení	10	11	–	–

40 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Užitá fotografie a média: učební plán 2008/2009 [archivní web]. Archivní snímky 6. 10. 2008, 5. 11. 2008, 21. 1. 2009 a 21. 2. 2009. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20081006012407id_/http://www.supsck.cz:80/cz/page/97/Uzita-fotografie-a-media.html. Prázdná buňka byla při rekonstrukci zachována jako neuvedená hodnota; členění na všeobecné, výtvarné a odborné předměty je badatelské. [cit. 2026-07-18].
41 MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 82-41-M/02 Užitá fotografie a média. Praha: MŠMT, 2020, s. 14-15.

Předmět	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
Teorie a vývoj fotografie	1	1	3	2
Fotografický design	–	–	5	5
Fotografická tvorba	–	–	9	8
Počítačová postprodukce	1	1	2	0

Tabulka 4 — Veřejně zveřejněný předmětový přehled oboru 82-41-M/02 Užitá fotografie a média na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. Hodnoty jsou převzaty z oficiální stránky oboru; prázdné buňky označují, že na stránce není pro daný ročník hodnota uvedena. Přehled není použit k výpočtu celkové hodinové dotace ŠVP.[42]

Praktická složka krumlovského oboru není soustředěna do jediného předmětu odborného výcviku. Rozkládá se mezi praktická cvičení, fotografickou tvorbu, fotografický design, výtvarnou přípravu, technologii a počítačovou postprodukci.

V prvních dvou ročnících převažují výtvarná příprava, technologie, praktická cvičení a základy digitálního zpracování. Ve třetím a čtvrtém ročníku se těžiště přesouvá k fotografické tvorbě, designu, teorii média a počítačové postprodukci. Kurikulum tak vede od výtvarné a technické průpravy k samostatnějšímu autorskému souboru, jeho editaci a prezentaci.

Klauzurní práce se zpravidla konala na konci pololetí jako komisionální zkouška z odborného předmětu. V nižších ročnících navazovala především na výtvarnou a technickou průpravu, ve třetím a čtvrtém ročníku se více spojovala s fotografickou tvorbou, designem a realizací uceleného výstupu. Student musel formulovat záměr, zvolit obrazové a technické prostředky, rozvrhnout postup, provést výběr a výsledné řešení před komisí obhájit.

Tato struktura dává klauzuře jinou funkci než běžnému školnímu cvičení. Ověřuje, zda student dokáže spojit námět, technologii, časový plán a způsob prezentace do jednoho celku. Plenéry, umělecká praxe a odborné exkurze pak tento proces rozšiřují o krajinu, architekturu, galerijní provoz a mezioborové prostředí. Praktická složka tedy není menší než v profesním oboru; je jinak rozložena a častěji směřuje k autorskému souboru a veřejné obhajobě než k jednotlivé zakázce.

Důraz na klasickou fotografii přitom neznamená technickou uzavřenost. Práce s negativem, zvětšeninou, chemickým procesem a středním či velkým formátem zpomaluje rozhodování a nutí žáka promyslet obraz před expozicí. Digitální fotografie a postprodukce tuto zkušenost rozšiřují o rychlejší editaci, tisk, video, grafický design a různé způsoby prezentace. Podstatné je, že technologie není cílem sama o sobě: žák má zvolit takový proces, který odpovídá tématu a zamýšlené podobě výsledného souboru.

Postup od praktických cvičení a výtvarné přípravy k fotografické tvorbě a designu buduje nejprve vizuální gramotnost, technickou jistotu a zkušenost s materiálem. Ve vyšších ročnících se tyto dovednosti spojují s formulací tématu, editací, instalací a obhajobou. Výsledkem nemá být pouze správně provedený snímek, ale promyšlený soubor, v němž technické řešení podporuje autorský záměr.[43]

7.3 PEDAGOGOVÉ A REALIZACE VÝUKY

Podobu kurikula určovali konkrétní pedagogové, jejich autorské a profesní zkušenosti i způsob, jakým vedli studenty od technického cvičení k samostatnému souboru.

Zakladatelskou etapu oboru vedl Zdeněk Stolbenko, který do školy přinesl zkušenost z grafické školy v Jihlavě, Institutu výtvarné fotografie, FAMU a regionální výstavní scény. Roku 2007 vedl obor Užitá fotografie a média a v roce 2010 s ním tým tvořili Gabriela Albrechtová, Jan Mahr a Michal Tůma. Tůma se na výuce podílel nejméně v letech 2009–2010, zatímco přesný rozsah působení Gabriely Albrechtové zůstává neurčený. Bohuslava Maříková působila na škole v letech 2011–2018. Nejpozději ve školním roce 2014/2015 převzal vedení Jan Mahr, který obor vede i v současnosti. Výroční zprávy z let 2017/2018 až 2023/2024

42 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Užitá fotografie a média [online]. Dostupné z: https://www.supsck.cz/obory/uzita-fotografie-a-media/. [cit. 2026-07-18].

43 MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 82-41-M/02 Užitá fotografie a média. Praha: MŠMT, 2020, s. 14–15; STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Užitá fotografie a média [online]; archivní učební plán oboru, snímky Internet Archive z let 2008–2009.

současně potvrzují stabilní rozsah oboru: počty žáků se pohybovaly přibližně mezi 38 a 47 a ve školním roce 2023/2024 bylo evidováno 40 žáků.[44]

Pedagogický tým propojoval školu s regionální autorskou, galerijní, divadelní a publikační scénou. Tyto vazby představovaly personální a funkční přenos zkušenosti, nikoli institucionální pokračování jednotlivých kulturních prostředí.

Zdeněk Stolbenko založil výuku na výtvarné průpravě, materiálové zkušenosti a dlouhodobější autorské práci. Jan Mahr propojil tuto zakladatelskou koncepci se současným digitálním a výstavním prostředím. Gabriela Albrechtová, Michal Tůma a Bohuslava Maříková rozšiřovali tým o zkušenosti s grafikou, volnou tvorbou, divadlem, galerijním provozem a kurátorstvím. Charakter oboru tak vznikal setkáním rozdílných autorských a profesních přístupů.

Obr. 33 — Michal Tůma během výuky, 2009. Foto: autor práce.

Technická a autorská rovina nejsou v krumlovském modelu odděleny. Student se neučí pouze exponovat, vyvolat nebo digitálně upravit fotografii, ale také formulovat téma, rozhodovat o měřítku a materiálu, sestavit soubor, připravit adjustaci a práci obhájit. Pedagog jej vede od prvního záměru k veřejné podobě výsledku. Tato zkušenost otevírá absolventům cestu nejen k fotografii, ale také k intermediální tvorbě, designu, kurátorství nebo pedagogice.[45]

7.4 VÝSTAVY, WORKSHOPY A VEŘEJNÁ PREZENTACE

Veřejná prezentace vstoupila do výuky už ve školním roce 2007/2008, ještě před první maturitou. Žáci užité fotografie vystavovali v Jihočeském divadle v Českých Budějovicích společně se scénickou technikou, v Galerii Měsíc ve dne s malbou a grafickým designem a v Jihočeské vědecké knihovně v rámci přehlídky všech školních oborů.

V následujících letech se výstavní práce stala pravidelnou součástí oboru. Výstavy Všech šest pohromadě, Začátek konce, Poprvé a Různosti vedly žáky od společné prezentace k samostatnému výběru, adjustaci a instalaci souborů. Projekt Foto Iuventars od roku 2012 zasadil jejich práce do širšího srovnání uměleckoprůmyslových škol a veřejného galerijního provozu.

Výstava 6+4= v Regionálním muzeu v Českém Krumlově probíhala od října do prosince 2014 a představila práce šesti již absolvovaných a čtyř tehdy studujících ročníků. Stala se bilanční přehlídkou prvního desetiletí oboru. Další výstavy se zaměřovaly na reklamní, technickou, módní a dokumentární fotografii.[46]

Workshopy kyanotypie, camery obscury, platinotypie, módní fotografie a dokumentace Jihočeského divadla rozšířily ateliérovou výuku o historické procesy a reálnou kulturní zakázku. Ars Electronica v Linci, výstava Linz + něco navíc a společné projekty s rakouskou HBLA přidaly mezinárodní a mezioborovou zkušenost. Po roce 2018 pokračovaly kontakty s UMPRUM, Fotograf Gallery, Ars Electronica a Benátským bienále.[47]

Veřejná prezentace má v tomto systému vlastní pedagogickou funkci. Student musí z množství snímků vybrat soudržný soubor, obhájit jeho podobu, promyslet formát, pořadí a instalaci a převzít odpovědnost za celek. Kontakt s divákem prověřuje, zda fotografie fungují jako sdělení, nebo zůstávají pouze jednotlivými školními cvičeními. Výstavy, workshopy, plenéry a exkurze jsou proto součástí samotného vzdělávacího procesu.[48]

---

44 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Zaměstnanci školy: personální přehled oboru Užitá fotografie a média [archivní web]. Archivní snímek 15. 2. 2010. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20100215160429id_/http://www.supsck.cz:80/cz/page/128/Zamestnanci-skoly.html; TÁŽ. Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2014/2015 [online PDF]. Český Krumlov: SUPŠ sv. Anežky České, 2015, část Personální zabezpečení; TÁŽ. Užitá fotografie a média [online]. Dostupné z: https://www.supsck.cz/obory/uzita-fotografie-a-media/. [cit. 2026-07-18].; TÁŽ. Výroční zprávy o činnosti školy ve školních letech 2017/2018–2023/2024 [online PDF]. Český Krumlov: SUPŠ sv. Anežky České, 2018–2024. Dostupné z: https://www.supsck.cz/dokumenty/. [cit. 2026-07-18].

45 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Zaměstnanci školy – personální přehled oboru Užitá fotografie a média [archivní web], snímek 15. 2. 2010; výroční zprávy školy za roky 2014/2015 až 2023/2024; osobní a školní archiv fotografického oboru.

46 SUPŠ SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Výroční zpráva o činnosti školy 2014/2015, s. 23–25, 34–35; archivní stránky výstav 2007–2014; NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989, s. 23; MFMOM. Foto Iuventars 2016 [online].

47 SUPŠ SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Výroční zprávy o činnosti školy 2014/2015 a 2015/2016; TÁŽ. Workshop Architektura a kyanotypický proces [online PDF], 2018.

48 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Výroční zprávy o činnosti školy za školní roky 2014/2015 a 2015/2016; archivní stránky výstav Všech šest pohromadě, Začátek konce, Poprvé a Různosti; NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opava: ITF, 2010, s. 23; Muzeum fotografie a moderních obrazových

Obr. 34 — Exkurze žáků oboru Užitá fotografie a média na výstavě Artsemestr UMPRUM, 2024. Zdroj: archiv SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově.

Rok 2024 spojil Artsemestr UMPRUM, komentované výstavy, návštěvu tiskárny a televizního studia s veřejnými prezentacemi oboru v Sušici a Českém Krumlově. Plenér roku 2025 v industriálním prostoru pivovaru rozvíjel soustředěnou práci s velkoformátovou technikou, zatímco cesta na Rencontres d'Arles přinesla bezprostřední kontakt se světovou fotografickou scénou.[49]

Výstavy, workshopy, exkurze a plenéry tvoří praktickou ateliérovou a mezioborovou osu krumlovské výuky. Obor se od roku 2005 rozvinul ve stabilní ateliér propojující klasické procesy s digitálním obrazem, videem, výstavní praxí a současnými médii.[50]

7.5 ABSOLVENTSKÉ DRÁHY A DALŠÍ STUDIUM

Význam krumlovského oboru nelze posuzovat pouze podle počtu školních výstav nebo okamžitého pracovního uplatnění po maturitě. Důležité je, zda se středoškolská zkušenost proměnila v další studium, soustavnou autorskou práci, profesní fotografickou praxi, mezioborovou tvorbu nebo návrat do vzdělávání. Absolventské dráhy ukazují dlouhodobý dopad školy na vztah k fotografii a obrazu.

Absolventské dráhy zahrnují vysokoškolské studium, soustavnou autorskou činnost, profesní praxi i návrat do pedagogického prostředí. Vedle Petra Maurence a Jakuba Máče sem patří Alžběta Kočvarová, Jan Khür, Šimon Kadlčák, Artur Magrot, Mikuláš Mahr a Nela Pazourková. Nela Pazourková představuje profesní uplatnění mimo galerijní a akademickou sféru: po absolvování oboru dlouhodobě působí v českobudějovické zakázkové fotografii a uvádí více než deset let praxe ve svatební, rodinné, portrétní, interiérové a produktové fotografii.[51]

médií. Foto Iuventars 2016; školní zprávy k Artsemestru UMPRUM, workshopům, plenéru 2025 a cestě na Rencontres d'Arles.

49 SUPŠ SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Aktuality oboru Užitá fotografie a média: Artsemestr UMPRUM, tiskárna Karmášek a studio České televize (2024), Plenér Užitá fotografie a média a Užitá fotografie v Arles (2025) [online]. [cit. 2026-07-04].

50 SUPŠ SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Výroční zprávy o činnosti školy za školní roky 2017/2018–2023/2024 [online PDF]. Český Krumlov, 2018–2024. [cit. 2026-07-18].

51 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Almanach absolventů a absolventek 1995–2026. Český Krumlov: SUPŠ sv. Anežky České, 2026, nestránkováno. Výtisk v držení autora; pracovní fotodokumentace autora.; NELEN FOTO. Uchovejte své vzpomínky, nechte se vyfotit [online]. Dostupné z: https://www.nelenfoto.cz/. [cit. 2026-07-24].

Alžběta Kočvarová pokračovala ze středoškolské fotografie k vysokoškolsky vedené autorské tvorbě. Po studiu na SUPŠ sv. Anežky České absolvovala Ateliér fotografie na Fakultě umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Bakalářskou práci Fikce ve fotografii uzavřela roku 2014; diplomový soubor Kost do domu byl roku 2017 představen také v Českých Budějovicích. Součástí její studijní zkušenosti byla zahraniční stáž v Derby. Krumlovská průprava se v její práci rozvinula v soustavnou práci s fotografickým souborem, instalací a osobní obrazovou poetikou.

Jan Khür spojil studium fotografie v Českém Krumlově s mezinárodní profesní dráhou. Následoval bakalářský program fotografie na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, výměnné studium v norské Voldě a pobyt na Indonesian Institute of Arts v Yogyakartě. Od roku 2010 působí v Oslu, kde se vedle autorských deníkových a dokumentárních projektů věnuje publikační, komerční a kurátorské práci. Založil platformu Norwegian Photography Now a podílel se na Oslo Fotobokfestivalu. Jeho dráha rozšiřuje význam oboru směrem k mezinárodní fotografické a publikační scéně.[52]

Šimon Kadlčák po absolvování oboru Užitá fotografie a média v letech 2006–2010 pokračoval na Fakultě výtvarných umění VUT v Brně. V Ateliéru intermédia zde absolvoval bakalářské i navazující magisterské studium a roku 2014 také stáž v ateliéru fotografie v estonském Tartu. Jeho další práce překračuje hranice jednoho média: propojuje fotografii, video, text, malbu, instalaci, kurátorskou činnost a kritické psaní. Právě tato mezioborovost je důležitým výsledkem uměleckoprůmyslového modelu, v němž se fotografická průprava nemusí uzavřít profesí fotografa, ale může se stát základem širší umělecké praxe.

Artur Magrot rozvinul fotografickou průpravu směrem k intermediální tvorbě. V letech 2014–2020 studoval v Ateliéru Intermediální tvorby II na Akademii výtvarných umění v Praze, absolvoval stáže v Drážďanech a Berlíně i v Ateliéru nových médií AVU a studium zakončil diplomovou videoinstalací Global Illumination. Později pokračoval v doktorském studiu a v práci spojené s 3D technologiemi, videem, instalací a veřejným prostorem. Fotografické uvažování o světle, obrazu a prostoru se v jeho tvorbě proměnilo v současnou multimediální praxi.

Mikuláš Mahr pokračuje v Ateliéru fotografie II na UMPRUM, kde se zabývá současnou reinterpretací zátiší v digitálním prostředí; roku 2026 představil společný výstavní projekt v Berlíně. Petr Maurenc navázal studiem na Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. Obě dráhy představují odlišné možnosti dalšího rozvoje: experimentální a intermediální fotografii na jedné straně, dlouhodobou autorskou, teoretickou a historickou práci s médiem na straně druhé.[53]

Vedle akademických drah je pro hodnocení školy stejně důležitá profesionální fotografická praxe. Obor připravuje pro portrét, reportáž, produkt, dokumentaci, reklamu i práci s uceleným souborem. Jakub Máče tuto rovinu propojuje s návratem do výuky: působí jako fotograf v Českých Budějovicích a současně vyučuje na SUPŠ sv. Anežky České. Absolventská zkušenost se tak vrací do prostředí školy a podílí se na předávání oboru další generaci.[54]

Krumlovský obor nevytváří jediný předem určený typ absolventa. Otevírá cesty ke specializovanému studiu fotografie, intermediálním a výtvarným oborům, autorské a výstavní práci, zakázkové praxi, kurátorství, publikování i pedagogice. Společným jmenovatelem není jednotná profese, ale schopnost pracovat s obrazem jako s nositelem informace, osobní výpovědi a veřejné komunikace.

7.6 SROVNÁNÍ SOUČASNÝCH MODELŮ

Tabulka shrnuje hlavní rozdíly a společné prvky obou současných oborů. Českobudějovická část vychází z učebního plánu pro školní rok 2025/2026, českokrumlovská z platného ŠVP, výročních zpráv a doložených školních aktivit.

Srovnání zachycuje hlavní institucionální a pedagogické důrazy, nikoli úplný popis každé vyučovací hodiny. Skutečnou podobu oboru ovlivňuje pedagogický tým, vybavení, složení ročníku i konkrétní spolupráce. Učební plán vymezuje prostor pro výuku, sám však nezaručuje způsob vedení zadání ani kvalitu zpětné vazby.

52 ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Alžběta Kočvarová fotí postaru a bez úsměvů, 2014; ARTMAP. Alžběta Kočvarová — Kost do domu, 2017; WÜL MAGAZINE. Interview with Jan Khür; OSLO OPEN. Jan Khur [online]. [cit. 2026-07-23].

53 ŽIVÝ ZLÍN. Šimon Kadlčák; NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV. Magrot, Artur; UMPRUM. Chiara Passa & Mikuláš Mahr: stilllllife [online]. [cit. 2026-07-23].

54 STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Zaměstnanci [online]. Dostupné z: https://www.supsck.cz/o-skole/zamestnanci/. [cit. 2026-07-03]. Srov. MÁČE, Jakub. Fotograf Jakub Máče [online]. Dostupné z: https://jakubmace.cz/. [cit. 2026-07-18].

Oba programy spojují individuální a týmovou práci. Fotograf často rozhoduje sám při snímání a editaci, větší produkce, výstava nebo multimediální projekt však vyžadují rozdělení rolí, komunikaci a respekt k práci ostatních. Profesní model rozvíjí týmovost při organizaci zakázky, uměleckoprůmyslový při instalaci a mezioborovém projektu.

Kritérium	České Budějovice	Český Krumlov
Typ oboru	34-56-L/01 Fotograf; profesně orientovaný maturitní obor	82-41-M/02 Užitá fotografie a média; uměleckoprůmyslový maturitní obor
Hlavní východisko	Odborný výcvik, fotografická technika a profesní provoz	Výtvarná příprava, ateliérová výuka a autorský soubor
Praktická výuka	Vysoká dotace odborného výcviku, pravidelná práce v ateliéru a digitálním workflow	Praktická cvičení, fotografická tvorba a design, plenéry, klauzury a workshopy
Odborné těžiště	Fotografie, digitální fotografie, optika, přístroje, materiály, postprodukce	Klasická a digitální fotografie, výtvarná příprava, technologie, design, film a video
Veřejné výstupy	Soutěže, reportážní a zakázková zadání, profesní praxe, prezentace maturitních prací	Výstavy, klauzury, galerie, festivaly, zahraniční exkurze a mezioborové projekty
Deklarovaný profil	Fotograf a tvůrce multimediálního obsahu připravený pro fotografické a mediální služby	Autor a užitý fotograf připravený pro širší vizuální, výtvarnou a mediální praxi
Společné prvky	Klasická i digitální fotografie, světlo, skladba obrazu, postprodukce, portfolio a veřejná prezentace	Klasická i digitální fotografie, světlo, skladba obrazu, postprodukce, portfolio a veřejná prezentace
Interpretační závěr	Silnější profesně-technický důraz; autorská práce je přítomna	Silnější výtvarně-autorský důraz; technická a užitá práce je přítomna

Tabulka 5 — Typologické srovnání současných oborů Fotograf v Českých Budějovicích a Užitá fotografie a média v Českém Krumlově.

Rozdíl mezi školami nevytváří přítomnost nebo nepřítomnost techniky, autorské práce či praxe, ale jejich poměr a institucionální rámec. České Budějovice organizují praktickou složku především prostřednictvím odborného výcviku a profesního profilu oboru Fotograf; Český Krumlov ji rozkládá mezi ateliérové předměty, klauzury, výstavní práci a uměleckoprůmyslová zadání. Oba modely se doplňují a společně pokrývají širší pole fotografického vzdělávání v regionu.

Pedagogická kritika má v obou modelech zásadní roli. V profesním oboru musí překročit kontrolu technických chyb a posoudit, zda zvolené řešení odpovídá účelu. V autorském ateliéru musí vedle interpretace hlídat přesnost realizace a nenechat záměr nahrazovat výsledek. Student potřebuje konkrétní zpětnou vazbu i prostor převzít odpovědnost za vlastní rozhodnutí.

Obě školy připravují studenty na profesi, jejíž hranice se dále rozšiřují. Fotografie se propojuje s videem, grafikou, sociálními sítěmi, archivem, výstavou i automatizovaným zpracováním obrazu. Škola nemůže předvídat všechny budoucí nástroje, může však rozvíjet přesné pozorování, technické porozumění, kritický výběr, práci v souvislostech a odpovědnost vůči zobrazovanému člověku i divákovi.

Rozdíl je patrný už v počátečním očekávání. Budějovický program vychází z profese fotografa a vede žáka ke zvládnutí celého pracovního procesu v předvídatelné kvalitě. Krumlovský obor vstupuje do fotografie z uměleckoprůmyslového prostředí a od počátku ji propojuje s výtvarnou přípravou, designem a interpretací tématu. Ani jeden přístup nevylučuje druhou složku: budějovický student vytváří autorské práce a krumlovský musí ovládat techniku.

Odlišně se utváří časová struktura zadání. Profesní úloha bývá vymezena konkrétním účelem, technickými podmínkami a termínem a její kvalita se posuzuje podle použitelnosti, přesnosti a naplnění požadavku. Autorský soubor potřebuje delší dobu, opakované konzultace a ochotu měnit původní záměr podle toho, co fotografie skutečně ukazují. Současný fotograf potřebuje oba typy disciplíny: rychlé odpovědné řešení i trpělivou práci na tématu.

Rozdíl se promítá také do hodnocení. U profesně zaměřeného zadání lze přesněji kontrolovat expozici, barvu, ostrost, retuš, soubor dat a shodu s účelem. V ateliérovém a klauzurním modelu vstupuje výrazněji do popředí výběr tématu, soudržnost série, práce s významem a způsob instalace. Kvalitní výuka v obou školách proto potřebuje srozumitelná kritéria, která spojují provedení s obsahem.

Veřejné výstupy rozšiřují školní práci o skutečného diváka. Soutěž, reportážní úkol nebo zakázkově formulované zadání prověřují schopnost reagovat na vnější požadavek a odevzdat výsledek v daném

formátu. Výstava, klauzura nebo galerijní projekt přidávají otázku prostoru, pořadí obrazů a jejich vzájemného působení. V obou případech se fotografie přestává hodnotit pouze ve třídě.

Profil absolventa nelze odvozovat pouze od názvu oboru. Budějovická průprava může vést k zakázkové, portrétní, produktové, reportážní nebo mediální práci a zároveň otevřít cestu k dalšímu studiu. Krumlovská zkušenost může pokračovat ve fotografii, volném umění, designu, intermediální tvorbě, kurátorství nebo pedagogice, ale nevylučuje profesionální zakázku. Středoškolské zaměření neurčuje pevnou hranici, spíše vytváří první soubor pracovních a tvůrčích návyků.

Každý model nese vlastní riziko. Profesní výuka může sklouznout k technicismu, pokud ponechá stranou význam obrazu, editaci a odpovědnost za sdělení. Uměleckoprůmyslová výuka může naopak přeceňovat záměr, pokud nedůsledně kontroluje technickou realizaci, výběr a dokončení. Dobrá profesní úloha proto potřebuje prostor pro vlastní řešení a dobrý autorský projekt řemeslnou kázeň.

Pro region je existence obou škol výhodou. Nabízejí dvě dostupné vstupní cesty k fotografii a umožňují studentům volit podle vlastních dispozic, aniž by museli opustit jižní Čechy. Současně vytvářejí prostor pro sdílení výstav, workshopů, hostujících pedagogů a zkušeností absolventů. Regionální fotografické vzdělávání je úplnější právě díky souběhu profesně-technické a uměleckoprůmyslové větve.

Z vlastní zkušenosti nepovažuji oba obory za soupeřící modely, mezi nimiž je nutné určit vítěze. České Budějovice více připravují žáka na praktickou odpovědnost, technické řešení a profesní zadání, Český Krumlov výrazněji podporuje výtvarné uvažování, autorskou samostatnost a dlouhodobější soubor. Za ideální současnou výuku fotografie považuji spojení obou poloh: řemeslnou přesnost bez technicismu a autorskou svobodu bez rezignace na kvalitu výsledku.

Dlouhodobé hodnocení obou modelů by nemělo sledovat pouze počet přijatých studentů nebo jednotlivá ocenění. Důležité je, zda absolventi pokračují v tvorbě, studiu či profesní praxi, dokážou reagovat na technologickou změnu a část své zkušenosti vracejí do regionu. Výstava, pedagogická práce, zakázka, publikace nebo činnost v kulturní instituci představují různé, ale rovnocenné způsoby dalšího rozvoje středoškolské fotografické průpravy.

8

KAPITOLA 8

OSOBNOSTI FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

PEDAGOG · AUTOR · INSTITUCE · PŘENOS ZKUŠENOSTI

Osobnosti, které propojily školu, fotografickou praxi a regionální kulturu.

8. Osobnosti fotografického vzdělávání v jižních Čechách

Kapitola se soustřeďuje na osobnosti, které dlouhodobě nebo koncepčně ovlivnily výuku, podobu instituce, autorskou tvorbu, kurátorství či organizaci fotografického života. Kratší pedagogické vstupy zůstávají zachyceny v dějinách příslušné školy a v personálním přehledu.

Pro přehlednost jsou medailony řazeny abecedně podle příjmení. U každé osobnosti je sledována stejná posloupnost: základní identifikace, vzdělání, relevantní fotografická tvorba, vztah k regionu, přesné období a role ve škole, doložený pedagogický přínos a význam pro hlavní argument práce. Kapitola navazuje na způsob, jakým David Boukal a Václav Němec pracovali s osobnostmi českobudějovické fotografie: biografii spojují s konkrétním prostředím, výstavami, institucemi a seznamy doložených akcí. Zde je důraz posunut k otázce, jak se jednotlivé zkušenosti přenášely do školní výuky.

Pramenné odkazy jsou u každého medailonu soustředěny do souhrnné poznámky, která uvádí použitý soubor biografických, výstavních, školních a institucionálních zdrojů. Hodnotící formulace v textu jsou autorskou syntézou těchto dokladů; tam, kde je role osobnosti pouze inspirační nebo komunitní, není zaměňována za pravidelné pedagogické působení.

8.1 MILAN KAREL KNÍŽE (1956)

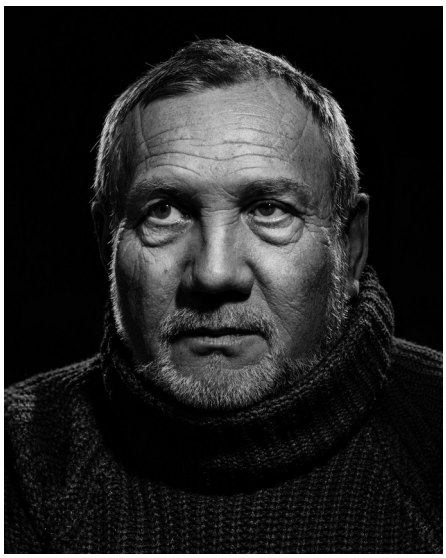

Obr. 35 — Milan Karel Kníže, 2018. Foto: autor práce.

Milan Karel Kníže se narodil roku 1956 v Jindřichově Hradci. V kapitole zastupuje spojení jihočeského původu, opavského vysokoškolského vzdělání, autorské výstavní praxe a odborné teoretické výuky v českobudějovickém oboru Fotograf. Na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě dokončil roku 1998 magisterské studium prací Němečtí fotografové v předválečném Československu. Jeho archivní výzkum se dotýká německého fotografického klubu v Českých Budějovicích a starší spolkové a výstavní vrstvy regionální fotografie.

Výběr výstav, souborů a odborných prací: 1997 – Dilema věcí, s Tomášem Pospěchem, ITF FPF SU v Opavě / Kabinet fotografie Slezského zemského muzea / Divadlo Jiřího Myrona v Ostravě, text Aleš Kuneš; 1998 – Němečtí fotografové v předválečném Československu, magisterská práce ITF; 1998 – Polibek, Galerie Pod kamennou žábou, České Budějovice; 1999 – Portrét; 2008 – Jihočeský výlov, Galerie Bazilika; 2010 – Jihočeský výlov 3; 2017/2018 – maturitní témata předmětu Fotografie pro obor Fotograf; 2019 – Ledové prostory v rámci Jihočeského výlovu 8.

Roku 1998 vystavil v Galerii Pod kamennou žábou v Českých Budějovicích instalaci Polibek. Němec ji popisuje jako výstavu pracující s motivem žáby, se skulpturou Kateřiny Žižkové a s černobílými snímky lidských tváří v nadživotní velikosti. Kníže zde neuvažoval fotografii jen jako závěsný obraz, ale jako součást prostorové instalace.

Knížetova archivní a instalační zkušenost se v pedagogickém profilu vzájemně doplňují. Studium starších klubů a výstav vedlo k chápání fotografie jako součásti kulturní paměti, zatímco instalace Polibek pracovala s médiem jako objektem a prostorovou situací. Student tak nebyl veden pouze k technicky správnému snímku, ale také k porozumění kontextu, měřítku, výběru a instalaci. Historické vědomí a intermediální praxe rozšiřovaly odborný předmět Fotografie za rámec obsluhy přístroje směrem k dějinám média, interpretaci a veřejné prezentaci.

Ještě před vstupem do školní výuky byl Kníže součástí českobudějovické skupiny FOTOS. Jeho profil proto nelze popsat jen jako jednostranný přenos zkušenosti z ITF do regionu. V jeho osobě se spojilo místní fotoklubové prostředí, opavské studium, badatelská práce o regionální fotografii, výstavní provoz Galerie Pod kamennou žábou a Galerie Bazilika, účast na Jihočeském výlovu a pozdější pedagogická práce na oboru Fotograf.

Milan Karel Kníže působil v českobudějovickém oboru Fotograf od jeho otevření v září 2005 do prvního týdne školního roku 2019/2020. Vyučoval odbornou teorii i odborný výcvik a podílel se na podobě oboru od prvního ročníku až do závěru svého pravidelného pedagogického působení. Roku 2015 vedl program Fotografování krajiny na Kvildě a pro školní rok 2017/2018 připravil maturitní témata z předmětu Fotografie; tyto dokumenty dokládají obsah jeho práce v konkrétních letech, nikoli její časové hranice.

Kníže je proto pro tuto práci důležitý jako autor a pedagog, který do budějovického oboru přinesl opavskou zkušenost, historický zájem o regionální fotografii a teoretické zázemí odborného předmětu Fotografie, ale současně navazoval na vlastní zkušenost FOTOS a českobudějovické výstavní komunity. Jde o personální, nikoli institucionální kontinuitu.[55]

55K medailonu Milana Karla Knížete srov. INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE. Milan Kníže – závěrečné studentské práce a výstavní soubory [online]; MAURENC, Petr. Zdeněk Stolbenko. Opava: ITF, 2023; NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opava: ITF, 2010, s. 32, 37–39 a 93–94; archivní učitelský sbor školy, program Fotografování krajiny na Kvildě a maturitní témata z Fotografie pro školní rok 2017/2018. Interval 2005 až první týden školního roku 2019/2020 a výuku odborné teorie i odborného výcviku dokládá osobní svědectví autora práce a školní archiv oboru Fotograf. [cit. 2026-07-24].

8.2 JIŘÍ KORECKÝ (1958)

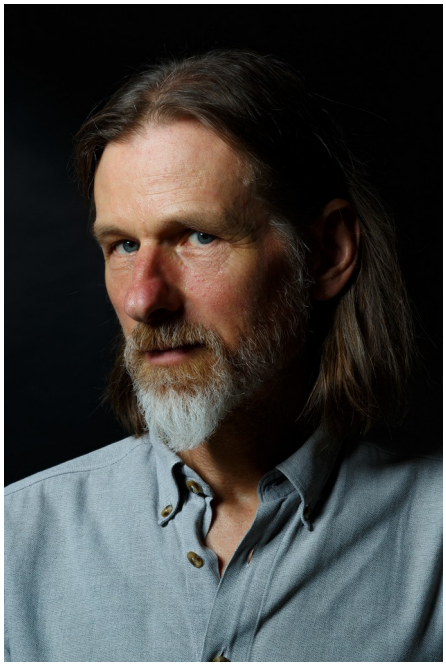

Obr. 36 — Jiří Korecký, 2018. Foto: autor práce.

Jiří Korecký se narodil 20. října 1958 v Příbrami. Vystudoval Střední odborné učiliště v Děčíně v oboru fotograf, Střední uměleckoprůmyslovou školu v Brně a FAMU v Praze. V osmdesátých letech působil jako fotograf Okresního podniku služeb v Příbrami a poté ve svobodném povolání.

Brněnská zkušenost je v jeho profilu důležitá. Roku 1981 byly práce oddělení užité fotografie SUPŠ v Brně vystaveny v Domě pánů z Kunštátu a mezi vystavujícími byl uveden také Jiří Korecký. Doprovodný text zdůrazňoval fotografickou techniku, světlo, kompozici a vlastní výtvarný styl.

Koreckého vazba na FAMU a intermediální fotografii se promítla také do jeho teoretické a výstavní práce. Jaroslav Hollan uvádí jeho práci Současná intermediální fotografie a účast na bruselské výstavě Sedm českých fotografů roku 1988. Dějiny české fotografie 20. století jej řadí k autorům pracujícím na hranici fotografie, malby a dalších obrazových zásahů a připomínají jeho osobní výstavu na festivalu v Tours roku 1990. Technicko-řemeslný profil se tak doplňuje o zkušenost s intermediální a autorskou fotografií.

Výběr výstav a pedagogických aktivit: 1981 – oddělení užité fotografie SUPŠ v Brně, Dům pánů z Kunštátu, Brno; 2008 – Jihočeský výlov, Galerie Bazilika, České Budějovice; 30. 10.–12. 12. 2010 – Neměnný cíl, Galerie Bazilika / Jihočeský výlov 3; 2017/2018 – maturitní témata z předmětu Optika a přístroje pro obor Fotograf.

Výstava Neměnný cíl navazuje na Koreckého pojetí fotografie jako záznamu reality a jejího řádu. Jiří Korecký působil v českobudějovickém oboru Fotograf v letech 2006–2019. Vyučoval odborný výcvik i technicky zaměřenou odbornou teorii, připravoval žáky na soutěže a roku 2015 působil jako metodik a garant oboru. Pro školní rok 2017/2018 zpracoval maturitní témata z Optiky a přístrojů, zahrnující druhy a konstrukci fotoaparátů, vybavení fotokomory a ateliéru, zvětšovací přístroje, fotografické materiály a jejich zpracování. Jednotlivé školní záznamy potvrzují jeho činnost v daných letech, neurčují však samy celý interval působení. Korecký v kapitole reprezentuje technickou a řemeslnou osu oboru: děčínské učiliště, brněnskou užitou fotografii, FAMU a pozdější výuku optiky, přístrojů a fotografického procesu v Českých Budějovicích.[56]

56K medailonu Jiřího Koreckého srov. KORECKÝ, Jiří. In: Výročí regionálních osobností – kalendárium 2008 [online PDF]; DŮM UMĚNÍ MĚSTA BRNA. Oddělení užité fotografie SUPŠ v Brně [online]; NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opava: ITF, 2010, s. 93–94; archivní zprávy školy k CESOFOTO 2014 a programu Fotografování krajiny na Kvildě; maturitní témata z Optiky a přístrojů pro školní rok 2017/2018. Interval 2006–2019 a širší pedagogickou roli dokládá osobní svědectví autora práce a školní archiv oboru Fotograf. [cit. 2026-07-24].

8.3 JAN MAHR (1977)

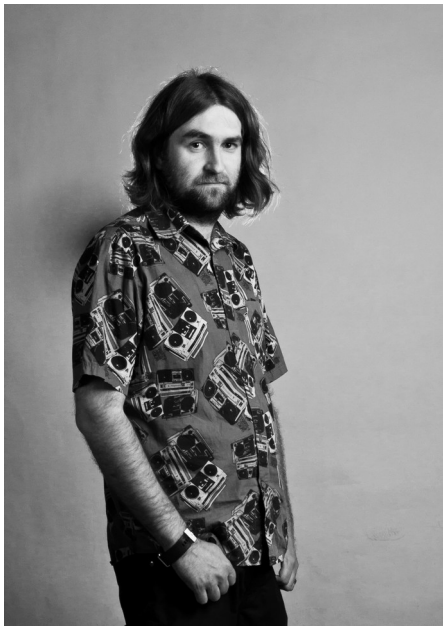

Obr. 37 — Jan Mahr, 2012. Foto: autor práce.

Jan Mahr se narodil 8. dubna 1977 v Českých Budějovicích. Na SUPŠ sv. Anežky České patřil k prvním absolventům a roku 1995 zde maturoval v oboru užitá malba. Po civilní službě studoval fotografii v Praze, učitelství na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity a s přestávkami deset let Institut tvůrčí fotografie v Opavě. Kolem roku 2005 se na krumlovskou školu vrátil jako pedagog nově otevřeného fotografického oboru. Nejpozději od školního roku 2014/2015 obor vede; v současnosti je také vedoucím odloučeného pracoviště a statutárním zástupcem ředitele.

Doložená chronologie výstav a projektů: od poloviny 90. let – autorské a společné výstavy, včetně několika projektů s Václavem Boukalem; 6.–29. 2. 2008 – Soft, Galerie Velryba, Praha; 3.–31. 10. 2009 – Tam, Galerie Měsíc ve dne, České Budějovice; 16. 7.–13. 8. 2010 – Synthetic, Fotograf Gallery, Praha; 25. 2.–31. 3. 2011 – Synthetic, Galerie Měsíc ve dne, České Budějovice; 14. 3.–27. 5. 2012 – Synthetic, Galerie Café Amadeus, Muzeum umění Olomouc; 2013 – Galerie Umakart, Brno; 16. 12. 2015–15. 1. 2016 – Barevná řešení, Galerie D9, České Budějovice; 10. 2.–2. 4. 2017 – výstava v Galerii Luxfer, Česká Skalice; 4.–28. 9. 2018 – Kurz fotografického vědomí, Galerie Měsíc ve dne, České Budějovice.

Soft vznikl jako barevný soubor spojený s Mahrovým studiem na ITF. Synthetic pracuje s proměnou běžných předmětů a spotřebního designu do čistých barevných kompozic. Barevná řešení vycházejí z fotografování barevných zdí a pozadí galerijních instalací, zejména v prostoru Domu umění v Českých Budějovicích.

Dlouhodobá spolupráce s českobudějovickým Domem umění je pro Mahra podstatná stejně jako autorské výstavy: fotografuje výstavy, instalace, architekturu a galerijní situace. Do školy tak nepřináší jen vlastní soubory, ale také zkušenost s tím, jak se fotografuje, dokumentuje a prezentuje výstava. Jako vedoucí oboru Jan Mahr propojuje autorskou fotografii, dokumentaci výstav, práci s prostorem a širší vizuální komunikaci.

Mahrova dráha propojuje starší výtvarnou tradici školy s pozdějším fotografickým vzděláváním: do fotografického ateliéru se vrátil jako absolvent užité malby, nikoli jako absolvent oboru Užitá fotografie a média, který v době jeho středoškolského studia ještě neexistoval. Do výuky přenesl následné fotografické vzdělání, vlastní autorskou tvorbu i zkušenost s galerijní dokumentací.[57]

57K medailonu Jana Mahra srov. JIHOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Mahr, Jan, 1977– [online autoritní záznam], https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_auth-m0099208-Mahr-Jan-1977/; E15. Fotograf poslal neonové srdce do světa [online], https://www.e15.cz/clanek/magazin/fotograf-poslal-neonove-srdce-do-sveta-843534; SUPŠ SV. ANEŽKY ČESKÉ. Zaměstnanci školy [archivní web, 15. 2. 2010]; TÁŽ. Výroční zpráva 2014/2015; TÁŽ. Zaměstnanci [online], https://www.supsck.cz/o-skole/zamestnanci/; DNY OTEVŘENÝCH ATELIÉRŮ. Časopis DOA 2017, s. 12–13; ČESKÝ ROZHLAS VLTAVA. Jan Mahr: Soft, 13. 2. 2008. [cit. 2026-07-24].

8.4 BOHUSLAVA MAŘÍKOVÁ (1950)

Obr. 38 — Bohuslava Maříková, 2012. Foto: autor práce.

Bohuslava Maříková se narodila 1. července 1950 v Počátkách a od narození žila v Nové Včelnici. Patří k výrazným jihočeským fotografkám spojeným s divadlem, galerií a fotografickým vzděláváním. Gymnázium absolvovala v Jindřichově Hradci a při zaměstnání si doplnila odborné fotografické vzdělání na Střední uměleckoprůmyslové škole v Brně, kde v letech 1970–1973 studovala u Karla Otty Hrubého, Emanuela Ranného a Jiřího Šindlera. Od roku 1968 je její profesní dráha spojena s Jihočeským divadlem v Českých Budějovicích.

Doložená chronologie: 1968–1997 – fotografka Jihočeského divadla; 1970–1973 – studium fotografie na SUPŠ v Brně; 1997–2001 – Alšova jihočeská galerie; 2002 – Krajina divadla, Galerie Nahoře; od 2003 – vedení Galerie Nahoře; 2010 – Pod bodem mrazu, Galerie Nahoře; 2011–2018 – pedagogické působení na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově; 2019 – výstava k výročí 100 let Jihočeského divadla; Theatrum mundi – Fotografie z let 1968–2020, Muzeum fotografie a moderních obrazových médií v Jindřichově Hradci; 2025 – Krása okamžiku, Galerie Nahoře.

Divadelní fotografie určila hlavní část její autorské práce. Maříková dlouhodobě pracovala s inscenací, hercem, gestem, proměnlivým světlem a divadelním zákulisím. Zkušenost Jihočeského divadla je pro krumlovskou výuku důležitá tím, že spojuje fotografii s kulturní institucí, dokumentací inscenace, propagačním obrazem a pamětí města.

Divadelní provoz současně vytváří specifický druh fotografické kázně. Fotograf nemůže scénu zastavit ani zopakovat rozhodující gesto; musí předvídat pohyb, reagovat na proměnu světla a respektovat vztah herce, scénografie a prostoru. Teprve následný výběr rozhoduje, zda vznikne pouhý provozní záznam, nebo přesvědčivý obraz inscenace a její atmosféry. Právě tuto zkušenost mohla Maříková přenášet do výuky: soustředění při fotografování, odpovědnost za neopakovatelný okamžik a schopnost proměnit rozsáhlý materiál v souvislý fotografický soubor.

Od roku 2003 vede Galerii Nahoře. Převzala ji po období obnoveného provozu spojeného s Lubomírem Lapkou a prostředím skupiny FOTOS; sama však není představována jako pokračovatelka fotoklubu, nýbrž jako kurátorka, která na existující výstavní tradici navázala vlastní dramaturgií. Pro žáky fotografie je tato zkušenost podstatná: Maříková zná vznik snímku, výběr a řazení souboru, instalaci, galerijní provoz i komunikaci s autory a veřejností.

V letech 2011–2018 působila jako pedagožka na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. Pro krumlovský obor je důležitá jako fotografka divadla, kurátorka Galerie Nahoře a pedagožka, která žákům zprostředkovávala vztah mezi fotografií, institucí, výstavou a veřejnou pamětí.[58]

58K medailonu Bohuslavy Maříkové srov. PAMĚŤ NÁRODA. Bohuslava Maříková (1950) [online], https://www.pametnaroda.cz/cs/marikova-bohuslava-1950; NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opava: ITF, 2010, část o Galerii Nahoře a výstavě Krajina divadla; ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Maříková Bohuslava [online]; MUZEUM FOTOGRAFIE A MODERNÍCH OBRAZOVÝCH MÉDIÍ. Bohuslava Maříková – Theatrum mundi [online]; SUPŠ SV. ANEŽKY ČESKÉ. Výroční zprávy a personální dokumentace k pedagogickému působení v letech 2011–2018. [cit. 2026-07-24].

8.5 ZDENĚK STOLBENKO (1959)

Obr. 39 — Zdeněk Stolbenko, 2012. Foto: autor práce.

Zdeněk Stolbenko se narodil 1. června 1959 v Českých Budějovicích a vyrůstal v Mladém u Českých Budějovic. K fotografii nepřišel přímo přes fotografickou školu, ale přes polygrafii: roku 1974 nastoupil na Odborné učiliště Svoboda v Praze do oboru tiskař na ofsetových strojích a později pokračoval na Střední škole grafické.

V osmdesátých letech pracoval v podniku Koh-i-noor a později jako výtvarník propagace v národním podniku Motor. Na konci osmdesátých let se s Františkem Nárovcem krátce stal členem českobudějovické skupiny FOTOS, kde se potkávala amatérská, klubová, profesionální i autorská zkušenost.

Od roku 1987 studoval Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů, který dokončil roku 1990. Roku 1991 byl přijat k dennímu studiu na FAMU. V tomto období rozvíjel dokumentární, deníkové a intermediální postupy, práci s xeroxem, kolorováním, textem a autorskou knihou. Důležitý byl také vliv Miloty Havránkové, který Stolbenko spojoval s podporou spontánnosti, hravosti a hledání vlastních výrazových prostředků.

K jeho podstatným souborům patří Můj strejda Vena, O jednom dni / Listopad 89, Pankáči, Hare Krišna, Koledníci ze Svatého Jana nad Malší, Venca z nádraží, Soubor 721, Skryté obrazy, Strom, Fotím se sám, Zápalky a pozdější deníkové nebo cestovní práce. Soubor 721 vznikl jako klauzurní práce na FAMU a roku 1996 byl vystaven v Galerii Pod kamennou žábou jako Foto 721; magisterské studium uzavřel souborem Strom, fotografovaným technickou kamerou z pevného místa od roku 1993.

Doložená chronologie výstav a projektů: 1989 – Můj strejda Vena, Galerie KSSPPOP, České Budějovice; 1989 – snímky z Koledníků ze Svatého Jana nad Malší na výstavě skupiny FOTOS v Neumarktu; 1990 – O jednom dni / Listopad 89, Galerie V loubí; 1993 – Galerie U raka, Český Krumlov; 1993 – fotografie posluchačů FAMU, Lichtenštejnský palác, Praha; 1994 – Nová jména, Pražský dům fotografie; 1995 – Strom, Galerie Jungmann, Liberec; 1995 – Evropská města a Autoportréty, Divadlo Komedie, Praha; 1996 – Soubor 721, Galerie Pod kamennou žábou; 1996 – Jistoty a hledání v české fotografii 90. let, Nejvyšší purkrabství Pražského hradu; 1996 – cena Maxim v kategorii fotografie; 1997 – Trio z FAMU, Bratislava; 1997 – Viděno trojmo – čiře, Galerie Velryba, Praha; 1997 – Ford Ka, Galerie Josefa Sudka, Praha; 1998 – Objektivita, fotografie FAMU, galerie U Řečických; 1998 – Interssalon AJV, DK Metropol, České Budějovice; 1998 – výstava prací magistrů FAMU, Richterova vila, Pražský hrad; 2000 – Skryté obrazy, Dům umění, České Budějovice; 2001 – Namasté, s Františkem Nárovcem, Galerie Měsíc ve dne; 2003 – Z okraje do středu; 2004 – Tiché obrazy – Strom 1993–2004; 2008 – Fotografie z mého deníku, Paříž 2006, 2008; 2023 – společná výstava k jubileu skupiny FOTOS.

Zdeněk Stolbenko začal pedagogicky působit roku 1999 na Soukromé vyšší odborné škole grafické a Střední umělecké škole grafické v Jihlavě. Roku 2002 se svými studenty uspořádal v českobudějovické Galerii Měsíc ve dne výstavu Jihlavská desítka a ve stejném roce nastoupil na SUPŠ sv. Anežky České. Od otevření oboru Užitá fotografie roku 2005 formoval jeho ranou podobu a roku 2007 jej vedl. V roce 2010 s ním tým tvořili Gabriela Albrechtová, Jan Mahr a Michal Tůma. Výuka spojovala klasickou a digitální fotografii, černobílý i barevný materiál a práci se středním a velkým formátem.

Výstava Jihlavská desítka vyjadřovala Stolbenkovo pojetí pedagogické práce jako procesu směřujícího k veřejnému výsledku. Studentský soubor procházel výběrem, redakcí a instalací a vstupoval do profesionálního výstavního provozu. Stejný princip se později uplatnil v krumlovském oboru: technické zvládnutí materiálu a přístroje bylo východiskem, nikoli konečným cílem. Hravost podporovala hledání vlastního obrazového jazyka, zatímco kázeň se projevovala pravidelností práce, návratem k dlouhodobému tématu a dokončením souboru pro výstavu, portfolio nebo publikaci.

Sám zdůrazňoval, že žákům chce předávat nadšení, ale také profesionální kázeň: fotograf pracuje i tehdy, když se mu nechce, dodržuje technologický postup a dotahuje práci do použitelného výsledku. Ve školním roce 2018/2019 přešel na Střední školu obchodní v Českých Budějovicích; kalendářně zde začal působit roku 2019 a setrval do roku 2021. V jeho osobě se tak propojuje českobudějovická scéna FOTOS, FAMU, jihlavská pedagogická zkušenost, založení krumlovského oboru a pozdější působení v budějovickém oboru Fotograf.[59]

59Není-li uvedeno jinak, medailon Zdeňka Stolbenka vychází z autorovy bakalářské práce Zdeněk Stolbenko. Opava: ITF, 2023, zejména z chronologie, kapitol o studiu na IVF a FAMU, pedagogickém působení, souborech 721 a Strom a seznamu výstav na s. 166–170. K historii krumlovského oboru srov. archivní stránky SUPŠ sv. Anežky České z let 2004, 2007 a 2010 a NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Přechod ve školním roce 2018/2019, kalendářní nástup roku 2019 a působení do roku 2021 upřesňuje osobní svědectví autora práce a školní archiv Střední školy obchodní v Českých Budějovicích.

8.6 MICHAL TŮMA (1947)

Michal Tůma se narodil 2. března 1947 v Českých Budějovicích. Vystudoval Střední odbornou polygrafickou školu v Praze, pracoval jako ofsetový tiskař a v reprografickém studiu a od roku 1981 jako fotograf v propagačním oddělení Domu kultury ROH v Českých Budějovicích. Navazuje také na rodinnou fotografickou paměť: jeho otec Miroslav Tůma patří k důležitým postavám starší českobudějovické fotografie.

Roku 1990 založil vlastní fotografické studio a vydavatelství Foto MIDA. V regionu tím vytvořil publikační platformu pro autorské fotografické knihy, katalogy, pohlednice a monografické publikace. Do tohoto okruhu patří také vydání knihy Miroslav Tůma roku 1996.

Doložená chronologie souborů, výstav a publikací: 1965 – absolvování Střední odborné polygrafické školy v Praze; 1969 – první pobyt v Paříži a vznik pozdějšího souboru Paris vu par; 1975 – spolupráce se skupinou Profil z Valašského Meziříčí; 1976 – spoluzaložení skupiny Setkání; 1978–1981 – čtyři cesty do libyjské Sahary s antropologem Janem Jelínkem; 1981 – fotograf propagačního oddělení DK ROH v Českých Budějovicích; 1989 – Sahara, výstava a publikace; 1990 – založení studia a vydavatelství Foto MIDA; 1996 – publikace Miroslav Tůma; 1998 – Paris que j'aime, Galerie Pod kamennou žábou; 2000 – Český Krumlov. Věčnost a den města; 2007 – Paris vu par, Café Au Chat Noir; 2008 – Podívej kvete růže a Paris 9x, Café Au Chat Noir; 2014 – monografie Michal Tůma: Fotografie, výběr z let 1965–2010.

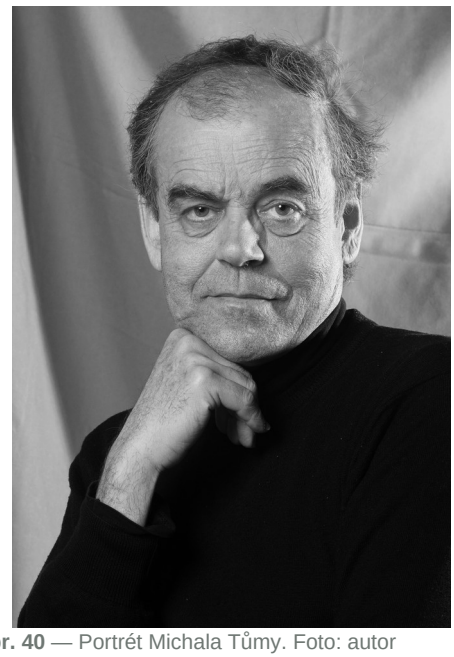

Obr. 40 — Portrét Michala Tůmy. Foto: autor práce.

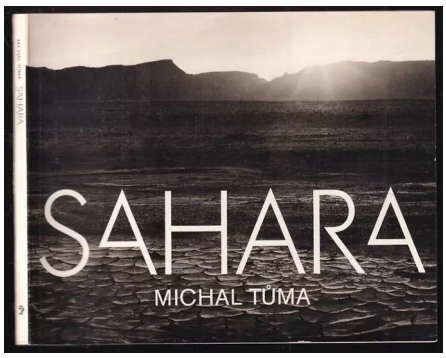

Obr. 41 — Michal Tůma, Sahara, 1989. Zdroj: osobní archiv Michala Tůmy.

Obr. 42 — Miro Švolík a Michal Tůma při výstavě Literáti a jejich múzy v Galerii Bazilika, 2. prosince 2009–13. ledna 2010. Foto: autor práce.

Tůmovy fotografické okruhy zahrnují ženský akt, portrét, Paříž, Saharu, Island, krajinu, montáž i fotografickou knihu. Sahara vychází ze čtyř cest do libyjské části Sahary v letech 1978–1981 s antropologem Janem Jelínkem, z fotografického materiálu vydaného roku 1989 v publikaci Sahara a ze stejnojmenné výstavy v Galerii Nahoře. Nejde jen o cestopis, ale o soubor vzniklý z expedice, dlouhodobého výběru, knihy a veřejné prezentace. Soubor Vzpomínka na lásku z roku 1972 má zároveň širší přesah mimo regionální rámec, protože je uváděn v souhrnných dějinách české fotografie 20. století.

Michal Tůma patřil k osobnostem spojeným se skupinou FOTOS a později rozvinul profesionální fotografické studio a vydavatelství Foto MIDA. V regionu proto představuje cestu od fotoklubové a autorské zkušenosti k zakázkové, publikační a výstavní praxi. Roku 1998 vystavil v Galerii Pod kamennou žábou soubor *Paris que j'aime* v rámci Dnů francouzské kultury; výstava představila volnou tvorbu vzniklou mimo běžný provoz studia a vydavatelství.

Pařížské téma se vracelo opakovaně. Roku 2007 byla v Café Au Chat Noir uvedena výstava *Paris vu par* s dokumentárními fotografiemi z první Tůmovy návštěvy Paříže roku 1969. Ve stejném období Tůma s Danou Vitáskovou převzal dramaturgii tohoto prostoru. Roku 2008 následovaly výstavy *Podívej kvete růže*, založená na fotografiích z pražského koncertu Gilberta Bécauda roku 1976, a *Paris 9x*.

Michal Tůma nebyl kmenovým garantem učebního plánu, ale v letech 2009–2010 se podílel na práci týmu oboru. Vstupoval do něj jako autor, vydavatel, portrétista a profesní kontakt. Propojoval autorskou

a zakázkovou fotografii, vydavatelství, fotografickou knihu, portrétní práci a výstavní dramaturgii; právě tato kombinace vymezovala jeho vzdělávací roli.[60]

8.7 CO OSOBNOSTI V REGIONU PROPOJILY

Osobnosti přenášely zkušenost třemi hlavními cestami: návratem absolventa školy do nové oborové role, vstupem profesionála z technické či kulturní praxe a propojením školy s galerií, divadlem, vydavatelstvím nebo fotoklubem. V Budějovicích se autorská a teoretická zkušenost Milana Karla Knížete setkala s technickým zázemím Jiřího Koreckého. V Českém Krumlově zakladatelskou práci Zdeňka Stolbenka doplnil návrat absolventa užité malby Jana Mahra v roli pedagoga fotografie a pozdějšího vedoucího oboru, kurátorská a divadelní zkušenost Bohuslavy Maříkové a profesní praxe Michala Tůmy.

Českobudějovický model je v těchto profilech čitelný jako profesně-technický, nebyl však uzavřený vůči autorské a historické reflexi. Korecký zastupuje průpravu založenou na optice, přístrojích, materiálu a zvládnutí fotografického procesu. Kníže tuto větev doplňuje znalostí dějin média, regionální výstavní scény a fotografie rozšířené do instalace. Jejich souběh ukazuje, že profesní použitelnost obrazu nemusí být v rozporu s autorským uvažováním; technická jistota naopak vytváří podmínky, aby mohl student své téma formulovat přesněji.

Českokrumlovský model vychází výrazněji z uměleckoprůmyslového a ateliérového pojetí. Stolbenko jej založil na spojení řemesla, osobního souboru a veřejné prezentace. Mahr do něj jako absolvent školního oboru užitá malba, pozdější absolvent fotografického vzdělání a vedoucí oboru přináší současnou vizuální kulturu a práci s galerií; Maříková jej rozšířila o zkušenost divadla a kurátorství a Tůma o profesní, portrétní a vydavatelskou praxi. Rozdíl mezi oběma školami proto nespočívá v protikladu techniky a umění, ale v odlišném rozložení jejich důrazu.

Do jihočeského fotografického vzdělávání se prostřednictvím těchto osobností přenášely technické, autorské, výstavní, galerijní, vydavatelské, divadelní a vysokoškolské zkušenosti. Rozhodující nebylo pouze místo studia, ale také instituce, v nichž pracovali, spolupráce, jimiž prošli, způsob přípravy souboru a část profesní zkušenosti, kterou přinášeli do výuky.

Přenos zkušenosti se odehrával v konkrétních pedagogických situacích. Technik mohl při společné práci odhalit chybu, kterou by student z hotového výsledku sám nepochopil. Aktivní autor dokázal rozlišit nahodilý nápad od tématu, které unese delší soubor. Kurátor nebo galerista učil vybírat, řadit a instalovat fotografie s ohledem na prostor a diváka. Profesní fotograf do výuky přinášel termín, komunikaci a odpovědnost za zakázku. Teprve v těchto úkonech se obecná zkušenost měnila v dovednost, kterou mohl student převzít.

Zvláštní význam má návrat absolventa školy do nové oborové role. Jan Mahr znal Anežku jako student užité malby, zatímco fotografické vzdělání získal až následně v Praze, na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity a na Institutu tvůrčí fotografie. Jeho návrat kolem roku 2005 proto nepředstavuje zkušenost absolventa fotografického oboru „zevnitř“, ale personální most mezi starší výtvarnou tradicí školy a nově založenou výukou fotografie.

Galerie, divadlo, vydavatelství a fotoklub zároveň mění měřítko školní práce. Obraz už není určen jen pedagogovi, ale vstupuje do veřejného prostoru a setkává se s divákem, redakcí, účinkujícím nebo objednavatelem. Student se učí, že význam fotografie vzniká také způsobem výběru, reprodukce, instalace a uvedení do souvislostí. Regionální instituce tím nepůsobí jako pouhý doplněk školy. Poskytují situace, v nichž se ověřuje, zda školní dovednost obstojí mimo bezpečné prostředí učebny.

Silná osobnost může obor výrazně posunout, současně však vytváří závislost na vlastním vedení, kontaktech a energii. Dlouhodobá kvalita proto vyžaduje, aby se přínos jednotlivců promítal také do sdílených zadání, společných kritérií, týmové spolupráce a veřejných výstupů školy. Pak zkušenost neodchází s jedním pedagogem, ale stává se součástí kultury instituce. Medailony osobností v této práci proto neslouží jen k připomenutí zásluh; ukazují mechanismy, jimiž se fotografické vzdělávání v regionu skutečně obnovuje a předává.

60 K medailonu Michala Tůmy srov. MĚSTSKÁ KNIHOVNA V PRAZE. Tůma, Michal [online]. Dostupné z: https://m.mlp.cz/katalog/osoba/tuma-michal/1197766; FOTO MIDA. Vydavatelství Foto MIDA [online]. Dostupné z: https://www.fotomida.cz/; NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Opava: ITF, 2010, s. 6, 37 a 149–150; TŮMA, Michal. Sahara. České Budějovice: DK ROH, 1989; ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Tůma Michal [online]. Dostupné z: https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/tuma-michal; STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Zaměstnanci školy [archivní web]. Personální přehled oboru Užitá fotografie a média. Internet Archive: Wayback Machine, snímek 15. 2. 2010. [cit. 2026-07-18].

Kvalitu fotografického vzdělávání neurčuje samotný učební plán. Ten stanoví rozsah předmětů, hodin a očekávaných výstupů, ale skutečnou náročnost, způsob vedení a atmosféru výuky vytvářejí konkrétní pedagogové. Jejich odborná zkušenost, vlastní tvorba, schopnost formulovat kritiku a pozornost k rozdílným dispozicím žáků mohou rozšířit i úzce vymezený obor; bez aktivního vedení naopak zůstává dobře sestavený program pouze formálním dokumentem.

Osobnosti zároveň propojují časové vrstvy této práce. Jejich profesní dráhy vedou od analogové laboratoře k digitálnímu workflow, od regionálního ateliéru k vysoké škole a od jednotlivé zakázky k výstavě nebo knize. Student se díky nim nesetkává s historií fotografie jako s uzavřenou kapitolou, ale jako se zkušeností, která ovlivňuje současné rozhodování. Mezigenerační kontakt dává technickým i autorským postupům souvislost a ukazuje, že proměna média neznamená ztrátu všech dřívějších znalostí.

Stejně podstatná je kontinuita týmu. Jeden pedagog může otevřít nové téma nebo přinést výraznou profesní zkušenost, ale student potřebuje, aby se požadavky různých předmětů navzájem podporovaly. Technická cvičení, dějiny fotografie, výtvarná příprava a autorský soubor by neměly působit jako oddělené světy. Společná diskuse pedagogů umožňuje navazovat zadání, sdílet kritéria a včas rozpoznat, zda se žák rozvíjí pouze v jedné oblasti, zatímco jinou dlouhodobě zanedbává.

Regionální prostředí může spolupráci rozšířit i za hranice školy. Hostující autor, absolvent, kurátor nebo pracovník archivu přináší otázky vycházející z živé fotografické praxe. Jednorázová návštěva má největší smysl tehdy, když navazuje na probíhající úkol a vede ke konkrétnímu výstupu nebo reflexi. Síť osobností pak není dekorativním seznamem jmen, ale funkčním prostředím, v němž se školní zkušenost průběžně porovnává s praxí mimo učebnu.

ZÁVĚR

VÝVOJ FOTOGRAFICKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

SYNTHÉZA · ZJIŠTĚNÍ · LIMITY · DALŠÍ VÝZKUM

Shrnutí historických proměn, současných modelů a role pedagogických osobností.

Závěr

Vývoj fotografického vzdělávání v jižních Čechách nebyl lineární posloupností škol, ale proměnlivou sítí formálního, neformálního a informálního předávání. V různých obdobích tuto síť vytvářely ateliéry, rodinné dílny, živnostenské a družstevní provozy, učiliště, fotokluby, galerie, soutěže, mimoregionální školy a konkrétní osobnosti. Hlavním výsledkem práce je proto zjištění, že kontinuita tématu neleží v nepřerušeném institucionálním nástupnictví, ale především v opakovaném obnovování vzdělávacích funkcí a v personálním přenosu zkušenosti.

Nejstarší fotografické učení probíhalo především prací v ateliéru a rodinném provozu. České Budějovice, Tábor a Český Krumlov netvořily jednotný školský systém, ale představovaly místa, kde se řemeslo předávalo pozorováním, pomocnou prací, opakováním technologických úkonů a postupným převzetím odpovědnosti. Živnostenský rámec k této praxi přidával profesní pravidla, kvalifikační požadavky a možnost samostatného provozu.

Po roce 1948 se fotografická příprava přesunula ze soukromých živností do družstevních, komunálních, podnikových a učňovských struktur. Tento přesun probíhal pod politickým a hospodářským tlakem, omezil soukromé ateliéry a narušil rodinné předávání řemesla. Družstvo Fotografia v Českých Budějovicích, internátní školy v Prostějově a Děčíně a pražský obor Fotograf pracovaly se zakázkou, technickou kázní, laboratoří a odbornou praxí a připravovaly kvalifikované zaměstnance fotografických provozů. Současný budějovický obor na tento systém právně nenavazuje, sdílí s ním však profesní zaměření a v jednotlivých případech také personálně přenesenou zkušenost.

Neformální prostředí mělo vlastní vzdělávací význam. Fotokluby, mapové okruhy, soutěže, galerie a muzea učily pravidelnou kritikou, výběrem snímků, prací se souborem, technickými experimenty, společnou instalací a kontaktem s veřejností. Prostředí FOTOS se podílelo na obnovení Galerie Nahoře, Bohuslava Maříková spojila kurátorskou práci s krumlovskou výukou, Václav Němec propojil Biograf Kotva se studentskou a regionální scénou a Michal Tůma propojil FOTOS, Foto MIDA a Café Au Chat Noir. Zkušenost z Prahy, Brna, Děčína a Opavy se do regionu vracela prostřednictvím absolventů, pedagogů, kurátorů a organizátorů.

Čimelice představují samostatnou historickou větev. Nešlo o školu autorské fotografie v dnešním smyslu, ale o technicko-filmové vzdělávání, v němž fotografie tvořila součást širšího procesu práce se světlem, materiálem, laboratoří, projekcí a produkcí. Jejich význam spočívá v dokladu, že se v regionu dlouhodobě a institucionálně vyučovala práce s fotografickým a filmovým obrazem, přestože tato větev nepokračovala do dnešních jihočeských fotografických oborů.

Dva současné modely se liší těžištěm, nikoli protikladem řemesla a umění. Budějovický obor zdůrazňuje odborný výcvik, techniku a profesní provoz; krumlovský výtvarnou přípravu, autorský soubor a ateliérovou výstavní práci. Jejich podobu utvářely konkrétní personální osy: v Budějovicích dlouhodobé působení Milana Karla Knížete a Jiřího Koreckého a práce dalších pedagogů, v Krumlově zakladatelská práce Zdeňka Stolbenka a Mahrova cesta od absolventa k vedoucímu oboru. Stolbenkův pozdější přechod do budějovické teorie i odborného výcviku je přímým dokladem přenosu zkušenosti mezi oběma modely.

V širším českém kontextu představují jižní Čechy regionální souběh dvou modelů, které jsou jinde častěji rozvíjeny v jednotlivých institucích. Pražská tradice grafické školy dlouhodobě propojuje fotografii s polygrafií, reprodukcí, užitou tvorbou a technickou přípravou, zatímco brněnské uměleckoprůmyslové prostředí zdůrazňuje vazbu fotografie na grafiku, design a výtvarnou tvorbu. Ostrava představuje další mimopražskou uměleckou alternativu v oblasti užité fotografie a médií. Specifikem jižních Čech proto není zcela odlišný typ kurikula, ale dostupnost profesně-technického a uměleckoprůmyslového modelu současně v jednom regionu.

Z vlastní zkušenosti absolventa i pedagoga vyvozuji, že dobré fotografické vzdělávání nemůže být založeno pouze na technice, ani pouze na svobodném autorském projevu. Technika bez obsahu vede k zaměnitelným a formálně správným obrazům. Autorský záměr bez zvládnutého řemesla a kritického výběru naopak často zůstává pouze slovním vysvětlením práce, která sama nedokáže přesvědčit. Za nejdůležitější proto považuji rovnováhu mezi znalostí média, praktickou odpovědností, historickým povědomím, schopností přijímat kritiku a odvahou formulovat vlastní obrazový názor. Právě tato rovnováha by měla být společným cílem profesně i umělecky orientovaných fotografických oborů.

Práce propojuje historické, profesní, neformální a současné školní formy fotografického vzdělávání v jižních Čechách. Jejím původním přínosem je zpřístupnění a interpretace archivních dokladů učňovské přípravy

spojené s družstvem Fotografia České Budějovice, rekonstrukce novodobého vývoje budějovického oboru a jeho pracovišť založená také na přímém svědectví účastníka, typologické srovnání dvou současných středoškolských modelů a rozlišení institucionální, personální a funkční kontinuity. Odborná literatura zasazuje tyto nálezy do širšího historického kontextu.

Limitem práce zůstává nerovnoměrnost pramenů. Neúplné jsou zejména doklady k učňovské a provozní přípravě v Českých Budějovicích v padesátých až osmdesátých letech, k personálním vazbám mezi jednotlivými pracovišti a k dlouhodobému uplatnění absolventů. V těchto oblastech výklad pracuje s pamětnickými svědectvími a opatrnou rekonstrukcí; závěry proto zůstávají omezeny tím, co lze ze současné pramenné základny spolehlivě vyvodit.

Práce zpracovala dostupnou část archivních, školních a odborných pramenů a vymezila hlavní vzdělávací mechanismy i současné institucionální modely. Budoucí výzkum může její výsledky dále rozšířit úplnějším zpracováním fondu družstva Fotografia, nově zpřístupněných učebních dokumentů a německojazyčné fotografické paměti pohraničí. Tato otevřená témata nemění základní závěry práce, ale mohou zpřesnit dílčí personální, správní a regionální vztahy.

Seznam použitých pramenů a literatury

ARCHIVNÍ, INTERNÍ A PAMĚTNICKÉ PRAMENY

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODU, SLUŽEB A PODNIKÁNÍ A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA ČESKÉ BUDĚJOVICE. Almanach k 50. výročí založení školy 1963–2013. České Budějovice: Střední škola obchodu, služeb a podnikání a Vyšší odborná škola, 2013. Výtisk zpřístupněn ve školním archivu školy; fotodokumentace autora.

MAURENC, Petr. Vysvědčení za 1.–3. ročník a výuční list autora, obor 34-56-H/001 Fotograf, Střední škola obchodu, služeb a podnikání, respektive Střední škola obchodu, služeb a podnikání a Vyšší odborná škola, Kněžskodvorská 33/A, České Budějovice, školní roky 2005/2006–2007/2008. Soukromý archiv autora.

Oborová inzerce Střední školy obchodu, služeb a podnikání, Kněžskodvorská 33/A, České Budějovice, s uvedením učebního oboru 34-56-H/001 Fotograf a dnů otevřených dveří 5. 11. 2005 a 9. 1. 2006. Výstřižek ve školní kronice školy. Školní archiv Střední školy obchodu, služeb a podnikání a Vyšší odborné školy České Budějovice; fotodokumentace autora.

Plakát Výstava výtvarných prací žáků oborů Aranžér a Fotograf, KD Metropol, České Budějovice, 2.–12. 2. 2009. Školní kronika školy. Školní archiv Střední školy obchodu, služeb a podnikání a Vyšší odborné školy České Budějovice; fotodokumentace autora.

CESOFOTO 2009 – naši fotografové opět na stupních vítězů. Školní archivní materiál k celostátní soutěži CESOFOTO, 2009. Školní kronika školy. Školní archiv Střední školy obchodu, služeb a podnikání a Vyšší odborné školy České Budějovice; fotodokumentace autora.

Interní charakteristika Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, nedatovaný strojopisný dokument. Kronika Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, Státní okresní archiv České Budějovice, Rudolfovská ulice; fotodokumentace autora.

Obrazová dokumentace Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, 70. léta 20. století. Kronika Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, Státní okresní archiv České Budějovice, Rudolfovská ulice; fotodokumentace autora.

Albumový list „Naši učňové s vedoucím s. Konopou a odbor. učitelem s. Rybářem“, nedatováno. Kronika Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, Státní okresní archiv České Budějovice, Rudolfovská ulice; fotodokumentace autora.

Albumový list „Učňovské zkoušky 23. 6. 78“. Kronika Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, Státní okresní archiv České Budějovice, Rudolfovská ulice; fotodokumentace autora.

Albumový list „Předávání výučních listů 1979“. Kronika Výrobního družstva Fotografia České Budějovice, Státní okresní archiv České Budějovice, Rudolfovská ulice; fotodokumentace autora.

Fotografie a školní materiály ze studia na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově, počátek 21. století. Soukromý archiv autora.

Osobní svědectví autora práce k počátkům obnoveného oboru Fotograf v Českých Budějovicích a ke studiu na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. Soukromý archiv autora, 2026.

Písemné svědectví autora práce k počátkům obnoveného oboru Fotograf v Českých Budějovicích. Soukromý archiv autora, 2026.

MAURENC, Petr. Zprávy z exkurzí, odborných akcí, soutěží a fotodokumentace oboru Fotograf, Střední škola obchodní, České Budějovice, 2018–2026. Soukromý archiv autora.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140/1926 Sb. z. a n., kterým se prohlašuje živnost fotografická ve všech svých oborech za řemeslnou. Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Částka 64, 24. 7. 1926.

ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1926 Sb. z. a n., jímž se pokuty, ukládané za přestupky živnostenského řádu, po příp. živnostenského zákona pro území Slovenska a Podkarpatské Rusi, přikazují pro účely živnostenských škol pokračovacích (škol učňovských). Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Částka 64, 24. 7. 1926.

KVALIFIKAČNÍ PRÁCE A ODBORNÉ TEXTY

BOUKAL, David. Osobnosti českobudějovické fotografie po roce 1960. Bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2000.

BOUKAL, David. Českobudějovická fotografie po roce 1960. Teoretická magisterská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2002.

HUŠTÁK, Daniel. Učňovské středisko družstva Fotografia Praha od roku 1969 do současnosti. Teoretická diplomová práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2019.

HOLLAN, Jaroslav. Vývoj fotografického školství v Československu a výuky fotografie na FAMU. Závěrečná teoretická práce na Katedře fotografie FAMU. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Filmová a televizní fakulta, Katedra fotografie, 1991.

FRÝDLOVÁ, Jana. Fotografie na grafické škole v Praze. Magisterská diplomová práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Institut tvůrčí fotografie, 2007.

FIŠER, Ondřej. Fotografové Šumavy [online]. Bakalářská práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta multimediálních komunikací, 2009. Dostupné z: https://digilib.k.utb.cz/handle/10563/10229. [cit. 2026-06-16].

LUJKOVÁ, Květa. Výchova filmových kádrů. Historie Střední průmyslové školy filmové. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, 2013.

MAURENC, Petr. Zdeněk Stolbenko. Bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2023.

NĚMEC, Václav. Fotografické výstavy a galerie v Českých Budějovicích po roce 1989. Bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2010.

PECHOLTOVÁ, Jana. Estetika amatérské fotografie: případová studie fotoklubu Písek. Bakalářská práce. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Filozofická fakulta, 2010.

STOLBENKO, Zdeněk. Od Linie po FOTOS: 30.–60. léta v českobudějovické fotografii. Teoretická diplomová práce. Praha: Akademie múzických umění v Praze, FAMU, Katedra fotografie, 1998.

TRUNCOVÁ, Pavla. Viktor Mráz – fotograf ve víru dějin. Diplomová práce. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2017.

ŽIŽKA, Ondřej. Miroslav Vojtěchovský: teoretik – pedagog – kurátor – fotograf [online PDF]. Bakalářská práce. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Institut tvůrčí fotografie, 2012. Dostupné z: https://www.itf.cz/dokumenty/zizka_ondrej.pdf. [cit. 2026-06-11].

TIŠTĚNÉ PUBLIKACE A KATALOGY

BIRGUS, Vladimír; MLČOCH, Jan. Czech Photography of the 20th Century. Prague: KANT, 2010. ISBN 978-80-7437-027-4.

PLETZER, Karel. Českobudějovické fotoateliéry 1853–1929. České Budějovice: Jihočeské muzeum, 2001.

30 let Střední průmyslové školy filmové v Čimelicích [online PDF]. Kolektiv pod vedením Jiřího Ptáčka. Čimelice: Střední průmyslová škola filmová, b. r. Dostupné z: https://www.spsf.cz/wp-content/uploads/2015/11/bro%C5%BEura-SP%C5%A0F.pdf. [cit. 2026-07-18].

ŠKOLNÍ A INSTITUCIONÁLNÍ ZDROJE

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, ČESKÉ BUDĚJOVICE

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice, Husova 9. Fotograf [online]. Dostupné z: https://www.sso.cz/10/fotograf.html. [cit. 2026-06-11].

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODU, SLUŽEB A PODNIKÁNÍ A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA ČESKÉ BUDĚJOVICE. Archivní webové stránky k oboru Fotograf, pracovištím, pedagogickému sboru, učebnímu plánu a školním aktivitám, 2008–2016 [soubor archivních webových stránek]. Zahrnuty zejména stránky Fotograf 34-56-H/001; Úsek Třebízského 22; Harmonogram školního roku 2007/2008; Učitelský sbor; Vzdělání a řemeslo 2007; Výstava prací žáků oboru Fotograf; Tři zlaté v CESOFOTO; Mezinárodní festival pouličních umění; Inspekční zpráva 2; Nové pracoviště odborného výcviku v Nádražní 47; CESOFOTO 2014; Fotografování krajiny na Kvildě; Máme výstavu v Jihočeském muzeu. Internet Archive Wayback Machine. Dostupné z: https://web.archive.org/web/*/http://www.ssvos.cz/*. [cit. 2026-07-18].

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice, Husova 9; dříve STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODU, SLUŽEB A PODNIKÁNÍ A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA ČESKÉ BUDĚJOVICE. Výroční zprávy o činnosti školy za školní roky 2016/2017, 2017/2018 a 2023/2024 [online PDF]. České Budějovice, 2017–2024. Jednotlivé dokumenty jsou dostupné z webu školy a přesně identifikovány v poznámkách. [cit. 2026-07-18; 2026-07-04].

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice, Husova 9. Učitelé a další zaměstnanci – Průběžná 4 [online]. Dostupné z: https://www.sso.cz/708/ucitele-a-dalsi-zamestnanci-prubezna-4.html. [cit. 2026-07-18].

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ A VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA, České Budějovice, Husova 9. Fotografie; Optika a přístroje: témata povinné zkoušky pro obor 34-56-L/01 Fotograf, školní rok 2017/2018 [online]. České Budějovice, 2017. Dostupné z: https://www.sso.cz/soubory/PDF/maturitni_ZK/2017_18/Kne z/Fotografie%20-%20pov.%20-%20Fotograf.pdf; https://www.sso.cz/soubory/PDF/maturitni_ZK/2017_18/Kne z/Optika%20a%20p%C5%99%C3%ADstroje%20-%20pov. %20-%20Fotograf.pdf. [cit. 2026-06-11].

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice, Husova 9. ŠVP Fotograf – denní forma vzdělání. Verze s platností od 1. 9. 2022 a od 1. 9. 2025. České Budějovice: Střední škola obchodní, 2022 a 2025.

STŘEDNÍ ŠKOLA OBCHODNÍ, České Budějovice, Husova 9. Učební plán pro obor vzdělání 34-56-L/01 Fotograf pro školní rok 2025/2026: 1. ročník; 2. a 3. ročník; 4. ročník. České Budějovice: Střední škola obchodní, 2025.

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. O škole; Užitá fotografie a média; Zaměstnanci [online]. Dostupné z: https://www.supsck.cz/o-skole/; https://www.supsck.cz/obory/uzita-fotografie-a-media/; https://www.supsck.cz/o-skole/zamestnanci/. [cit. 2026-06-11; 2026-07-03].

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Archivní webové stránky k otevření, charakteristice, přijímání, učebnímu plánu, personálnímu obsazení a výstavám oboru Užitá fotografie a média, 2004–2014 [soubor archivních webových stránek]. Zahrnuty zejména stránky Oznámení otevření oboru 82-41-M/002; Užitá fotografie a média; Přijímání ke studiu 2009/2010; Učební plán 2008/2009; Zaměstnanci školy; Výstavy 2007/2008 a archivní stránky výstav Všech šest pohromadě, Začátek konce, Poprvé a Různosti. Internet Archive Wayback Machine a lokální archivní kopie autora. Dostupné z: https://web.archive.org/web/*/http://www.supsck.cz/*. [cit. 2026-07-18].

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Výroční zprávy o činnosti školy za školní roky 2014/2015, 2015/2016 a 2017/2018–2023/2024 [online PDF]. Český Krumlov: SUPŠ sv. Anežky České, 2015–2024. Jednotlivé dokumenty jsou dostupné z webu školy a přesně identifikovány v poznámkách. [cit. 2026-07-04; 2026-07-18].

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání 82-41-M/02 Užitá fotografie a média. Praha: MŠMT, 2020.

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Školní vzdělávací program Užitá klasická a digitální fotografie [online PDF]. Český Krumlov: SUPŠ sv. Anežky České. Dostupné z: https://www.supsck.cz/wp-content/uploads/svp_foto.pdf. [cit. 2026-06-21].

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Almanach absolventů a absolventek 1995–2026. Český Krumlov: SUPŠ sv. Anežky České, 2026, nestránkováno. Výtisk v držení autora; pracovní fotodokumentace autora.

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SV. ANEŽKY ČESKÉ V ČESKÉM KRUMLOVĚ. Vybrané zprávy o výuce, plenérech, exkurzích a workshopech oboru Užitá fotografie a média, 2018–2025 [soubor online dokumentů]. Zahrnuty položky Workshop Architektura a kyanotypický proces; Užitá fotografie a média: Artsemestr UMPRUM; Užitá fotografie a média v tiskárně Karmášek, studiu České televize a Domě umění; Plenér Užitá fotografie a média; Užitá fotografie v Arles. Dostupné z webu školy: https://www.supsck.cz/aktuality/. [cit. 2026-07-04; 2026-07-18].

DALŠÍ INSTITUCIONÁLNÍ A PERSONÁLNÍ ZDROJE

MOTEJL, Aleš. Biografie [online]. Dostupné z: https://www.amfo.cz/biografie-ales-motejl-fotograf-ceske-budejovice-cesky-krumlov/. [cit. 2026-07-24].

ALBATROS MEDIA. Michal Siroň: Fotografika ve Photoshopu – Skandální práce s fotografiemi [online]. Dostupné z: https://www.albatrosmedia.cz/tituly/12645284/fotografika-ve-photoshopu-skandalni-prace-s-fotografiemi/. [cit. 2026-07-24].

JIHOČESKÁ VĚDECKÁ KNIHOVNA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Mahr, Jan, 1977– [online autoritní záznam]. Dostupné z: https://katalog.cbvk.cz/arl-cbvk/cs/detail-cbvk_us_auth-m0099208-Mahr-Jan-1977/. [cit. 2026-07-24].

E15. Fotograf poslal neonové srdce do světa [online]. Dostupné z: https://www.e15.cz/clanek/magazin/fotograf-poslal-neonove-srdce-do-sveta-843534. [cit. 2026-07-24].

PAMĚŤ NÁRODA. Bohuslava Maříková (1950) [online]. Dostupné z: https://www.pametnaroda.cz/cs/marikova-bohuslava-1950. [cit. 2026-07-24].

JIHOČESKÝ KRAJ. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v Jihočeském kraji za školní rok 2004/2005 [online PDF]. České Budějovice: Odbor školství, mládeže a tělovýchovy Krajského úřadu Jihočeského kraje, 2006. Dostupné z: https://www.kraj-jihocesky.cz/sites/default/files/2020-03-12/VZ%20o%20vzd%C4%9Bl%C3%A1vac%C3%AD%20soustav%C4%9B%20v%20J%C4%8Dk%202004-2005.pdf. [cit. 2026-07-18].

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Inspekční zpráva, čj. ČŠIC-240/12-C: Střední škola obchodu, služeb a podnikání a Vyšší odborná škola České Budějovice, Kněžskodvorská

33/A. České Budějovice: Česká školní inspekce, Jihočeský inspektorát, 2012.

FAMU. Historie školy [online]. Dostupné z: https://www.famu.cz/cs/fakulta/o-famu/historie-skoly/. [cit. 2026-06-11].

INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE, Slezská univerzita v Opavě. O škole [online]. Dostupné z: https://www.itf.cz/index.php?clanek=38. [cit. 2026-06-11].

INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE, Slezská univerzita v Opavě. Závěrečné práce [online]. Dostupné z: https://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/zaverecneprace/. [cit. 2026-06-11].

INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE. 30 let Institutu tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě [online]. Opava, 2020. Dostupné z: https://www.itf.cz/dokumenty/katalogitf30.pdf. [cit. 2026-06-16].

STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA SDĚLOVACÍ TECHNIKY PANSKÁ. Historie školy [online]. Praha: SPŠST Panská. Dostupné z: https://www.panska.cz/historie-skoly/. [cit. 2026-07-18].

ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Na čimelický zámek se po šlechticích nastěhovali studenti filmařiny. Později se zase odstěhovali [online]. 23. 9. 2024. Dostupné z: https://budejovice.rozhlas.cz/na-cimelicky-zamek-se-po-slechticich-nastehovali-studenti-filmariny-pozdeji-se-9315092. [cit. 2026-07-18].

MUZEUM FOTOGRAFIE A MODERNÍCH OBRAZOVÝCH MÉDIÍ. Archiv kurzů a workshopů [online]. Jindřichův Hradec: MFMOM. Dostupné z: https://www.mfmom.cz/cz/archiv-kurzu-a-workshopu.html. [cit. 2026-07-18].

MUZEUM FOTOGRAFIE A MODERNÍCH OBRAZOVÝCH MÉDIÍ. Bohuslava Maříková – Theatrum mundi [online]. Jindřichův Hradec: MFMOM, 2020. Dostupné z: https://www.mfmom.cz/vystavy/bohuslava-marikova-theatrum-mundi-i173.html. [cit. 2026-07-18].

DNY OTEVŘENÝCH ATELIÉRŮ. Časopis DOA 2017 [online PDF]. České Budějovice: Jihočeský kraj, 2017. Dostupné z: https://www.dnyotevrenychatelieru.cz/files/magazin/1628169538-casopis-doa-2017.pdf. [cit. 2026-07-18].

ČESKÝ ROZHLAS VLTAVA. Jan Mahr: Soft [online]. 13. 2. 2008. Dostupné z: https://vltava.rozhlas.cz/jan-mahr-soft-5076897. [cit. 2026-07-18].

MÁČE, Jakub. Fotograf Jakub Máče [online]. Dostupné z: https://jakubmace.cz/. [cit. 2026-07-18].

MĚSTSKÁ KNIHOVNA TÁBOR. Za historií ateliéru Šechtl a Voseček [online]. 2025. Dostupné z: https://www.knihovnatabor.cz/za-historii-atelieru-sechtl-a-vosecek. [cit. 2026-07-18].

VOŠ, SPŠ a SOŠ Strakonice. Obalová technika [online]. Dostupné z: https://www.ssst.cz/obalova-technika. [cit. 2026-06-11].

EDUCANET – STŘEDNÍ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA ČESKÉ BUDĚJOVICE, s. r. o. Školní vzdělávací program – Filmová tvorba. Obor 82-41-M/17 Multimediální tvorba. České Budějovice: EDUCAnet, b. r.

EDUCANET – STŘEDNÍ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ ŠKOLA ČESKÉ BUDĚJOVICE, s. r. o. Výroční zpráva o činnosti školy za školní rok 2024/2025 [online]. České Budějovice: EDUCAnet, 2025. Dostupné z webu školy. [cit. 2026-06-23].

ONLINE ZDROJE, DATABÁZE, VÝSTAVNÍ A KLUBOVÉ MATERIÁLY

ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Zájemci o učební obor fotograf budou moci studovat i na jihu Čech [online]. 11. 3. 2005. Dostupné z: https://budejovice.rozhlas.cz/zajemci-o-ucebni-obor-fotograf-budou-moci-studovat-i-na-jihu-cech-7067606. [cit. 2026-06-11].

ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Budějovičtí fotografové se vyvíjí ve Vývojce. Klub funguje už dvacet let a je otevřený všem [online]. 29. 6. 2021. Dostupné z: https://budejovice.rozhlas.cz/budejovicti-fotografove-se-vyviji-ve-vyvojce-klub-funguje-uz-dvacet-let-a-je-8524418. [cit. 2026-06-11].

ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Vychází velká monografie věnovaná dílu fotografa Michala Tůmy [online]. 9. 1. 2015. Dostupné z: https://budejovice.rozhlas.cz/vychazi-velka-monografie-venovana-dilu-fotografa-michala-tumy-7054823. [cit. 2026-06-11].

DŮM UMĚNÍ MĚSTA BRNA. Karel Otto Hrubý – fotograf, pedagog, teoretik [online]. Dostupné z: https://www.dum-umeni.cz/karel-otto-hruby-fotograf-pedagog-teoretik/t5362. [cit. 2026-06-11].

DŮM UMĚNÍ MĚSTA BRNA. Oddělení užité fotografie SUPŠ v Brně [online]. Dostupné z: https://www.dum-umeni.cz/oddeleni-uzite-fotografie-sups-v-brno/t7605. [cit. 2026-06-11].

ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Fotografie [online]. Dostupné z: https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/fotografie. [cit. 2026-06-11].

ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Richter Jan Gustav [online]. Dostupné z: https://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/richter-jan-gustav. [cit. 2026-06-11].

ŠECHTL & VOSEČEK. Alexander Seik, Ignác Šechtl – první fotografové v Táboře [online]. Dostupné z: https://sechtl-vosecek.ucw.cz/expozice4.html. [cit. 2026-06-11].

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV. Museum Fotoateliér Seidel v Českém Krumlově [online]. Dostupné z: https://www.zamek-ceskykrumlov.cz/cs/tipy-na-vylet/80488-museum-fotoatelier-seidel-v-ceskem-krumlove. [cit. 2026-06-11].

ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Maříková Bohuslava [online]. Dostupné z: https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/marikova-bohuslava. [cit. 2026-06-11].

ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Tůma Michal [online]. Dostupné z: https://encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/tuma-michal. [cit. 2026-06-11].

ENCYKLOPEDIE ČESKÉHO KRUMLOVA. Josef Wolf [online]. Dostupné z: https://encyklopedie.ckrumlov.cz/cz/osobno_joswol/. [cit. 2026-06-16].

FOTOKLUB ČESKÝ KRUMLOV. O fotoklubu [online]. Dostupné z: https://www.fkck.cz/o-fotoklubu/. [cit. 2026-06-11].

MĚSTSKÉ MUZEUM A GALERIE VODŇANY. Historie Fotoklubu Vodňany [online]. Dostupné z: https://www.muzeumvodnany.cz/muzeum-galerie/texty/191-historie-fotoklubu-vodnany. [cit. 2026-06-11].

MUSEUM FOTOATELIÉR SEIDEL. Josef a František Seidelovi [online]. Dostupné z: https://www.seidel.cz/cz/josef-a-frantisek-seidel/. [cit. 2026-06-11].

MUZEUM FOTOGRAFIE A MODERNÍCH OBRAZOVÝCH MÉDIÍ. Foto Iuventars 2016 [online]. Dostupné z: https://www.mfmom.cz/vystavy/foto-iuventars-i94.html. [cit. 2026-06-11].

KRAJSKÝ ÚŘAD – JIHOČESKÝ KRAJ. 6 plus 4 rovná se... [online PDF]. České Budějovice: Jihočeský kraj, 2014. Dostupné z: https://www.muzeumck.cz/wp-content/uploads/2014/07/6-plus-4-rovn%C3%A1-se....pdf. [cit. 2026-06-20].

PRAŽSKÁ FOTOGRAFICKÁ ŠKOLA. Studium fotografie [online]. Dostupné z: https://www.fotografickaskola.cz/studium-fotografie/. [cit. 2026-06-11].

ŠECHTL & VOSEČEK. Historické fotografie, výstavy, fotobanka [online]. Dostupné z: https://sechtl-vosecek.ucw.cz/. [cit. 2026-06-11].

HISTORIE STÁTNÍ GRAFICKÉ ŠKOLY V PRAZE. Uměleckoprůmyslové museum v Praze [online]. Dostupné z: https://www.upm.cz/historie-statni-graficke-skoly-v-praze/. [cit. 2026-06-14].

STŘEDNÍ ŠKOLA MICHAEL. O škole [online]. Dostupné z: https://www.gymplmichael.cz/o-skole. [cit. 2026-06-14].

ŠKOLA MICHAEL. Fotografie a nová média [online]. Dostupné z: https://www.skolamichael.cz/cs/obor/fotografie-a-nova-media/. [cit. 2026-06-14].

ZÁMEČEK – STŘEDNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA. Užitá fotografie a audiovizuální tvorba [online]. Dostupné z: https://www.zamecek.cz/studijni-obory/uzita-fotografie-a-audiovizualni-tvorba/. [cit. 2026-06-14].

SOUKROMÁ VYŠŠÍ ODBORNÁ ŠKOLA FILMOVÁ V PÍSKU. O škole [online]. Dostupné z: https://filmovka.cz/svosf/o-skole/. [cit. 2026-06-14].

FILMOVÉ ŠKOLY V PÍSKU. FAMO [online]. Dostupné z: https://filmovka.cz/famo/. [cit. 2026-06-14].

STŘEDNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA V OSTRAVĚ. Fotografie [online]. Dostupné z: https://sus-ostrava.cz/fotografie/. [cit. 2026-06-14].

STŘEDNÍ UMĚLECKOPRŮMYSLOVÁ ŠKOLA UHERSKÉ HRADIŠTĚ. Užitá fotografie [online]. Dostupné z: https://supsuh.cz/default/default/5768_uzita-fotografie. [cit. 2026-06-14].

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. Inspekční zpráva – Střední uměleckoprůmyslová škola Bechyně [online]. 2009. Dostupné z: https://portal.csicr.cz/Files/Get/FA1C89DF-DCFA-4212-942E-4CC4D34230F7?db=Archive. [cit. 2026-06-14].

ARTMAP. Jan Mahr – Kurz fotografického vědomí [online]. Dostupné z: https://www.artmap.cz/vystavy/jan-mahr-kurz-fotografickeho-vedomi-0. [cit. 2026-06-15].

ENCYKLOPEDIE ČESKÝCH BUDĚJOVIC. Galerie [online]. Dostupné z: https://www.encyklopedie.c-budejovice.cz/clanek/galerie. [cit. 2026-06-15].

GALERIE PORTYČ PÍSEK. Galerie Portyč Písek – výstavní a prodejní galerie [online]. Dostupné z: https://www.galerieportyc.cz/. [cit. 2026-06-19].

MĚSTO JINDŘICHŮV HRADEC. Muzeum fotografie a moderních obrazových médií [online]. Dostupné z: https://www.jh.cz/dr-cs/32-muzeum-fotografie-a-modernich-obrazovych-medii.html. [cit. 2026-06-19].

MĚSTSKÉ DIVADLO ČESKÝ KRUMLOV. Vestibul, foyer a Divadelní klub Ántré [online]. Dostupné z: https://www.divadlo.ckrumlov.cz/cz/vestibul-foyer/. [cit. 2026-06-19].

DNY OTEVŘENÝCH ATELIÉRŮ. Jihočeský výlov 8. Zažijte, jak vzniká umění [online PDF]. Jihočeský kraj, 2019. Dostupné z: https://www.dnyotevrenychatelieru.cz/files/magazin/1628169655-casopis-doa-2019.pdf. [cit. 2026-06-21].

GALERIE LUXFER. Jan Mahr [online]. Dostupné z: https://galerieluxfer.cz/portfolio-item/jan-mahr/. [cit. 2026-06-21].

METROPOL ČESKÉ BUDĚJOVICE. Galerie Nahoře – Bohuslava Maříková: Krása okamžiku [online]. Dostupné z: https://www.metropolcb.cz/program/veskere-akce/galerie-nahore-bohuslava-marikova-krasa-okamziku/2234/. [cit. 2026-06-21].

FOTO MIDA. Akce a výstavy [online]. Dostupné z: https://www.fotomida.cz/akce-a-vystavy. [cit. 2026-06-21].

FOTO MIDA. Vydavatelství Foto MIDA [online]. Dostupné z: https://www.fotomida.cz/. [cit. 2026-06-21].

MĚSTSKÁ KNIHOVNA V PRAZE. Tůma, Michal [online]. Autoritní záznam. Dostupné z: https://m.mlp.cz/katalog/osoba/tuma-michal/1197766. [cit. 2026-06-21].

INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE. Milan Kníže – závěrečné studentské práce a výstavní soubory [online]. Opava: Slezská univerzita v Opavě. Dostupné z: https://itf-new.slu.cz/sprava-studentu/detail/78. [cit. 2026-07-10].

ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE. Alžběta Kočvarová fotí postaru a bez úsměvů [online]. 27. 4. 2014. Dostupné z: https://budejovice.rozhlas.cz/alzbeta-kocvarova-foti-postaru-a-bez-usmevu-7075958. [cit. 2026-07-23].

ARTMAP. Alžběta Kočvarová — Kost do domu [online]. 2017. Dostupné z: https://www.artmap.cz/eventy/alzbeta-kocvarova-kost-do-domu. [cit. 2026-07-23].

WÜL MAGAZINE. Interview with Jan Khür [online]. Dostupné z: https://www.wulmagazine.com/interviews/jan-khur. [cit. 2026-07-23].

OSLO OPEN. Jan Khur [online]. Dostupné z: https://osloopen.no/en/kunstnere/6738. [cit. 2026-07-23].

ŽIVÝ ZLÍN. Šimon Kadlčák [online]. Dostupné z: https://www.kulturazlin.cz/event/88-cin-finisaz-simon-kadlcak/. [cit. 2026-07-23].

NÁRODNÍ FILMOVÝ ARCHIV. Magrot, Artur [online]. Dostupné z: https://videoarchiv.nfa.cz/katalog/magrot-artur. [cit. 2026-07-23].

UMPRUM. Chiara Passa & Mikuláš Mahr: stilllllllife [online]. 21. 1. 2026. Dostupné z: https://www.umprum.cz/en/web/departments/graphics/photography-ii/chiara-passa-mikulas-mahr-stilllllllife. [cit. 2026-07-23].

Seznam tabulek

Tabulka 1 — Přehled vzdělávacích cest a jejich význam pro region 53

Tabulka 2 — Učební plán oboru 34-56-H/001 Fotograf, zveřejněný na archivní stránce školy v lednu 2008. Hodinové dotace jsou uvedeny jako týdenní počet hodin v jednotlivých ročnících. 63

Tabulka 3 — Učební plán oboru 34-56-L/01 Fotograf pro školní rok 2025/2026, sestavený z plánů platných pro 1. ročník, pro 2.–3. ročník a pro 4. ročník. Hodinové dotace jsou uvedeny jako týdenní počet hodin v jednotlivých ročnících. 66

Tabulka 4 — Veřejně zveřejněný předmětový přehled oboru 82-41-M/02 Užitá fotografie a média na SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. Hodnoty jsou převzaty z oficiální stránky oboru; prázdné buňky označují, že na stránce není pro daný ročník hodnota uvedena. Přehled není použit k výpočtu celkové hodinové dotace ŠVP. 76

Tabulka 5 — Typologické srovnání současných oborů Fotograf v Českých Budějovicích a Užitá fotografie a média v Českém Krumlově. 80

Seznam obrazových příloh a zdrojů

Obr. 1 — Ilustrovaná stránka ze školní kroniky s označením „3-UŠ České Budějovice, Suché Vrbné“. Zdroj: školní archiv Střední školy obchodní v Českých Budějovicích; fotodokumentace autora. 23
Obr. 2 — Rubová strana fotografie s označením ateliéru Jana Gustava Richtera. Zdroj: pracovní obrazový archiv autora; původ reprodukce podle Encyklopedie Českých Budějovic a publikace Karla Pletzera. 27
Obr. 3 — Ateliér Šechtl & Voseček v Táboře. Zdroj: Muzeum fotografie Šechtl a Voseček, Tábor. 28
Obr. 4 — Ignác Šechtl jako laborant a retušér, dvojitý autoportrét, fotomontáž, 1870. Zdroj: archiv Šechtl & Voseček, Tábor. 28
Obr. 5 — Oznámení o spojení pracovních sil Ignáce Schächtla a Alexandra Seika a založení společného ateliéru, 1878. Zdroj: archiv Šechtl & Voseček, Tábor. 28
Obr. 6 — Josef Bartuška, Redakční kruh Linie (zprava doleva: Oldřich Nouza, Karel Fleischmann, Josef Stejskal, Emil Pitter, Rudolf Stejskal, Jiří Linhart), (1935). Zdroj: czechdesign. 31
Obr. 7 — Informační materiál Družstva Fotografia 1974/1975. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, fond Výrobní družstvo Fotografia; fotodokumentace autora. 36
Obr. 8 — Úvodní kolážový list kroniky Družstva Fotografia v Českých Budějovicích. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, fond Výrobní družstvo Fotografia; fotodokumentace autora. 37
Obr. 9 — Učňovské zkoušky Družstva Fotografia České Budějovice, 23. 6. 1978. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora. 37
Obr. 10 — Předávání výučních listů Družstva Fotografia České Budějovice, 1979. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora. 38
Obr. 11 — Učňové Družstva Fotografia České Budějovice s vedoucím s. Konopou a odborným učitelem s. Rybářem, I.–III. ročník. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora. 41
Obr. 12 — Logo fotoskupiny FOTOS. Autor návrhu nezjištěn. Zdroj reprodukce: pracovní obrazový archiv Petra Maurence. 45
Obr. 13 — Fotosalon 1980, Celostátní fotografická výstava VD a MH, České Budějovice, ROH (dnešní Metropol), srpen 1980. Zdroj: Státní okresní archiv České Budějovice, kronika Výrobního družstva Fotografia; fotodokumentace autora. 45
Obr. 14 — Michal Tůma, Dívčí portrét / Vzpomínka na lásku, 9. srpna 1972. Zdroj: osobní archiv Michala Tůmy. 46
Obr. 15 — Logo Fotoklubu Písek. Autor návrhu nezjištěn. Zdroj reprodukce: Fotoklub Písek. 46
Obr. 16 — Plakát výstavy členů Vodňanského fotoklubu, Městské muzeum a galerie Vodňany, 2025 (foto Jiří Likař). 47
Obr. 17 — Karel Burda, Sametové Vodňany, 1989–1990. Zdroj: Městské muzeum a galerie Vodňany. 47
Obr. 18 — Logo Fotoklubu Český Krumlov. Autor návrhu nezjištěn. Zdroj reprodukce: Fotoklub Český Krumlov. 48
Obr. 19 — Plakát Fotoklubu Český Krumlov k výstavě Mistr fotoklubu 2021. Zdroj: Fotoklub Český Krumlov. 48
Obr. 20 — Leták k výstavě fotografií členů spolku Fokus Jindřichův Hradec v Muzeu fotografie a moderních obrazových médií, 2015. Zdroj: Muzeum fotografie a moderních obrazových médií, Jindřichův Hradec. 48
Obr. 21 — Zámek v Čimelicích, někdejší sídlo Střední průmyslové školy filmové. Autor snímku nezjištěn. Zdroj reprodukce: pracovní obrazový archiv Petra Maurence. 54
Obr. 22 — Budova v Třebízského ulici 22, první pracoviště teoretické výuky obnoveného oboru Fotograf. Foto: autor práce. 61
Obr. 23 — Václav Mrázek, ředitel Učňovské školy č. 3. Zdroj: školní archiv Střední školy obchodní v Českých Budějovicích. 61
Obr. 24 — Budova školy v Kněžskodvorské ulici 33/A, někdejší administrativní sídlo oboru Fotograf. Foto: autor práce. 62
Obr. 25 — Budova Střední školy obchodní, Husova 9, pod niž obor Fotograf přešel po sloučení škol roku 2017. Foto: autor práce. 62
Obr. 26 — Dům služeb na Senovážném náměstí v Českých Budějovicích, jedno z pracovišť širší sítě družstva Fotografia využívané v rané fázi odborného výcviku. Zdroj: online. 64
Obr. 27 — Milan Karel Kníže při přednášce, 2021. Foto: autor práce. 67
Obr. 28 — Původní budova SUPŠ sv. Anežky České v ulici Tavírna. Foto: autor práce. 73
Obr. 29 — Portrét Zdeňka Stolbenka. Foto: autor práce. 74
Obr. 30 — Pozvánka k výstavě 6 plus 4 rovná se., 2014. Zdroj: Regionální muzeum v Českém Krumlově / Jihočeský kraj. 74
Obr. 31 — Areál klášterů na Latránu – současné sídlo ateliérů fotografie a médií. Foto: autor práce. 73
Obr. 32 — Jan Mahr při výuce, 2009. Foto: autor práce. 75
Obr. 33 — Michal Tůma během výuky, 2009. Foto: autor práce. 77
Obr. 34 — Exkurze žáků oboru Užitá fotografie a média na výstavě Artsemestr UMPRUM, 2024. Zdroj: archiv SUPŠ sv. Anežky České v Českém Krumlově. 78
Obr. 35 — Milan Karel Kníže, 2018. Foto: autor práce. 86
Obr. 36 — Jiří Korecký, 2018. Foto: autor práce. 87
Obr. 37 — Jan Mahr, 2012. Foto: autor práce. 88
Obr. 38 — Bohuslava Maříková, 2012. Foto: autor práce. 89
Obr. 39 — Zdeněk Stolbenko, 2012. Foto: autor práce. 90
Obr. 40 — Portrét Michala Tůmy. Foto: autor práce. 92
Obr. 41 — Michal Tůma, Sahara, 1989. Zdroj: osobní archiv Michala Tůmy. 92
Obr. 42 — Miro Švolík a Michal Tůma při výstavě Literáti a jejich múzy v Galerii Bazilika, 2. prosince 2009–13. ledna 2010. Foto: autor práce. 92

Seznam zkratek

AI – umělá inteligence
AMU – Akademie múzických umění v Praze
ČSR – Československá republika
EQF – Evropský rámec kvalifikací
FAMO – Filmová akademie Miroslava Ondříčka v Písku
FAMU – Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze
FOTAM – českobudějovická fotografická skupina
FOTOS – českobudějovická fotografická skupina
FPF SU – Filozoficko-přírodovědecká fakulta Slezské univerzity v Opavě
ITF – Institut tvůrčí fotografie
IVF SČF – Institut výtvarné fotografie Svazu českých fotografů
KD – kulturní dům
RVP – rámcový vzdělávací program
ROH – Revoluční odborové hnutí
SČF – Svaz českých fotografů
SOŠ – střední odborná škola
SPŠ – střední průmyslová škola
SUPŠ – střední uměleckoprůmyslová škola
SŠ – střední škola
ŠVP – školní vzdělávací program
VOŠ – vyšší odborná škola

Jmenný rejstřík

Albrechtová, Gabriela, 76, 77, 91
Bartuška, Josef, 30, 31
Beaton, Cecil, 68
Bécaud, Gilbert, 92
Boukal, David, 56, 85
Boukal, Václav, 88
Burda, Karel, 46, 47
Czurn, Bartoloměj, 27
Čáslavský, Karel, 55

Dědičová, Kateřina, 68
Dohnalová, Lenka, 67
Drtikol, František, 30
Dvořák, František, 50
Filipová, Hana, 67
Fleischmann, Karel, 30, 31
Frenzl, F., 27
Fuka, Jiří, 67
Gawlik, Otakar, 49
Hampl, Jan, 45, 50
Havránková, Milota, 90
Holba, Pavel, 49
Hollan, Jaroslav, 87
Hrubý, Karel Otto, 54, 89
Hübl, Jaroslav Joe, 49
Hušták, Daniel, 36
Chalupa, Augustin, 29
Chán, Josef, 46, 47
Jelínek, Jan, 92
Jireš, Jaromil, 55
Kabíčková, Stanislava, 67
Kadlčák, Šimon, 78, 79
Kalíšková, Petra, 67
Kantor, Evžen, 68
Khür, Jan, 78, 79
Kníže, Milan Karel, 56, 67, 86, 93, 97
Kočvarová, Alžběta, 78, 79
Konopa, [jméno nezjištěno], 37, 41
Kopecký, M., 29
Korecký, Jiří, 54, 55, 57, 67, 87, 93, 97
Koudelka, Josef, 68
Kruis, Karl, 54
Kuneš, Aleš, 86
Lapka, Lubomír, 50, 89
Lenk, Robert, 31
Linhart, Jiří, 31
Magrot, Artur, 78, 79
Mahr, Jan, 56, 75, 76, 77, 88, 91, 93, 97

Mahr, Mikuláš, 78, 79
Man Ray, 31
Marhoul, Václav, 55
Maříková, Bohuslava, 50, 54, 76, 77, 89, 93, 97
Maurenc, Petr, 67, 78, 79
Máče, Jakub, 78, 79
Moholy-Nagy, László, 30
Motejl, Aleš, 64, 67
Mráz, Karel, 30
Mráz, Viktor, 30
Mrázek, Václav, 37, 61
Nárovec, František, 90
Němec, Václav, 49, 50, 56, 85, 86, 97
Nouza, Oldřich, 31
Pastor, Ivan, 67
Pazourková, Nela, 78
Pitter, Emil, 30, 31
Plachta, Stanislav, 46, 47
Pospěch, Tomáš, 86
Rajzík, Jaroslav, 55
Ranný, Emanuel, 54, 89
Richter, Jan Gustav, 27
Ritter, Jan Nepomuk, 27
Rundensteiner, Johann, 27
Rybář, [jméno nezjištěno], 37, 41
Sacher, Lukáš, 68
Seidel, František, 29, 35
Seidel, Josef, 28, 29
Seik, Alexander, 28
Schel, Jaromír, 45, 49
Siroň, Michal, 67
Skala, Petr, 55
Skalický, Karel, 45, 49
Skopec, Rudolf, 46
Stano, Tono, 68
Stejskal, Josef, 31
Stejskal, Rudolf, 31
Stolbenko, Zdeněk, 55, 56, 57, 67, 74, 76, 77, 90, 91, 93, 97
Sudek, Josef, 30
Sutnar, Ladislav, 30
Syřiště, František, 30
Šechtl, Ignác, 28, 29
Šechtl, Josef Jindřich, 28
Šindler, Jiří, 54, 89
Šmok, Ján, 46, 55
Štecha, Pavel, 55
Šteyerová, Natálie, 67
Štyrský, Jindřich, 30
Švecová, Eliška, 68
Švolík, Miro, 50, 92
Tůma, Michal, 46, 50, 76, 77, 91, 92, 93, 97
Tůma, Miroslav, 92
Valdová, Hana, 68
Vano, Robert, 68
Vávra, Jan, 49
Veselý, Josef, 46, 47
Vitásková, Dana, 92
Vlasák, Václav, 29
Vojtěchovský, Miroslav, 38, 39
Voseček, Jan, 28
Votočka, František, 37
Wangemann, Emil, 29
Wildt, Antonín, 31
Woldan, Josef, 29
Wolf, Josef, 28, 29
Zimmer, Gotthard, 28, 29
Žižková, Kateřina, 86

Údaje o rozsahu práce

POČET SLOV V DOKUMENTU BEZ POZNÁMEK POD ČAROU 32 581

POČET ZNAKŮ VČETNĚ MEZER (BEZ POZNÁMEK POD ČAROU): 224 367

POČET POZNÁMEK POD ČAROU 60

POČET STRAN DOKUMENTU PO EXPORTU DO PDF 110

Práce sleduje historické i současné podoby fotografického vzdělávání v jižních Čechách, vznik škol, jejich činnost, práci klíčových osobností a vývojové limity, které formovaly regionální fotografickou kulturu.

Klíčová místa:

České Budějovice / Český Krumlov / Jindřichův Hradec / Písek /

Strakonice / Tábor / Bechyně / Vodňany / Prachatice /

Vimperk / Volary

Praha / Brno / Opava / Děčín / Prostějov

itf Institut tvůrčí fotografie FPF Slezské univerzity v Opavě

SLEZSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKO-PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA V OPAVĚ

mapové schéma podle současné správní mapy ČR; kontrola poloh měst před tiskem